

PAVO PROTIV PAVE

1. PAVO

U mekoj, nekošenoj travi, leđima oslonjen na zgarište stare pekare, sjedio je Pavo i odsutno, ali oprezno, palcem dodirivao ranjenu tetivu na peti. Usput je zatvorenih očiju slušao autoput.

- Vijaaau! - prorezao bi svako malo neki automobil kroz uspavano ljetno poslijepodne. - Vijauu! Vijauu! Vijauu!

Pavo ih je neko vrijeme brojio, tu sjajnu metalnu tanad što je zviždala prema moru natovarena strancima, zavežljajima, djecom i psima, a bez njega. Za najgore vrućine, kad mu se više nije rolalo i kad je sjeo tu, kraj zgarišta, prolazio je po jedan automobil na svaka dva otkucaja Pavina uspuhana srca. Crveni peugeoti, tamnozeleno octavie, brave boje šampanjca, crni kromirani nissanovi džipovi, plavi twingoi tužna pogleda, najnoviji golfovi te pokoji stari, podrhtavajući yugo, svi su popravljali svoje vrijeme dok je autoputa, dok ne zapnu kraj Karlovca ili ne zađu u planine. Letjeli su kroz jaru ceste jedan za drugim, pretjecali se vratolomnim brzinama, kleli svakog tko se držao ograničenja brzine, ulijetali u škare, izvlačili se iz njih, trubili da prikriju krivicu pa žurili dalje, zadržavajući se u Pavinom svijetu tek trenutak.

Pavo otvori oči i pogleda cestu. S mjesta gdje je sjedio mogao je vidjeti samo njezin rub i metalik karoserije koje bi načas trepnule na vrhu nasipa. Privlačila ga je, barem koliko i more, ali je znao da je opasna. Čuo je da su neki stariji dečki noću pretrčavali ispred kamiona, čekajući posljednji čas da krenu, iskušavajući svoju hrabrost, sreću i kočnice vozača.

- To je prirodna selekcija - rekao je Pavin otac, Pavo Stariji, kad mu je Pavo ispričao o noćnim pretrčavanjima.

- Neka ti takvo nešto ne padne na pamet - rekla je Pavina majka, Lucija, istom prigodom.

- Što je to prirodna selekcija? - upitao je Pavo. Taj mu je krak razgovora puno više obećavao. Razgovori s majkom, činilo mu se, uglavnom su se svodili na torpediranje svega zanimljivog.

- To je Charles Darwin - rekao je otac, ne dižući pogled s novina, ali zvučeći mudro i ponoseći se time.

- Što s Charlesom Darwinom? - upitao je Pavo.

Sad se Pavo Stariji zbunio. Bio je siguran, ili gotovo siguran, da je prirodna selekcija imala neke veze s Darwinom, ali se nije mogao sjetiti kakve pa ni da mu zabraniš kolače! Davno je gledao taj film pa se sad jedino sjećao iguana i nekakvih beskonačnih partija backgammona, s kojima nije znao što bi.

- Da, Pavo - umiješala se Lucija, koja je svog muža voljela podbadati bar koliko ga je voljela inače. - Što s Charlesom Darwinom?

Pavo Stariji se počeo znojiti. Što mu je trebalo da se pravi pametan i istrčava s tim Darwinom? Ili Dickensom? Koji je od njih bio onaj s iguanama? Sad mu se sve pomiješalo! Darwin ili Dickens? Koji je od njih bio ćelav i pričao da su ljudi nastali od majmuna? Darwin ili... Čekaj: majmuni! Za to se dalo uhvatiti.

- Darwin... - počeo je Pavo Stariji pa pogledao kriomice ženu. Ako bi vidio da se smije, znao bi da je ipak Dickens u pitanju. Ali, Lucija je prala suđe sasvim ozbiljna izraza lica pa je Pavo Stariji nastavio. - Darwin je rekao da su ljudi nastali od majmuna.

- Znam - pristojno je kimnuo Pavo. - Ali, kakve to veze ima s prirodnom selekcijom?

- I pretrčavanjem autoputa - dodala je mama Lucija, smijući se.

- Polako, ljudi! Ja sam električar, a ne profesor! Kud ste navalili? - naljutio se Pavo Stariji koji je u takvim prilikama uvijek zvučao kao da se ispričava što nije završio započeti fakultet, već zanat. - Prirodna selekcija je... Selekcija znači... znači... izbor!

Pavo Stariji sjao je od zadovoljstva. Da je htio, mogao je on završiti fakultet, znao je on hrpu ljudi koji su ga završili, a da nisu ništa učili već su se na ispitima izvlačili na inteligenciju, baš kao on sada!

PAVO PROTIV PAVE

1. PAVO

U mekoj, nekošenoj travi, leđima oslonjen na zgarište stare pekare, sjedio je Pavo i odsutno, ali oprezno, palcem dodirivao ranjenu tetivu na peti. Usput je zatvorenih očiju slušao autoput.

- Vijaaau! - prorezao bi svako malo neki automobil kroz uspavano ljetno poslijepodne. -

Vijauu! Vijauu! Vijauu!

Pavo ih je neko vrijeme brojio, tu sjajnu metalnu tanad što je zviždala prema moru natovarena strancima, zavežljajima, djecom i psima, a bez njega. Za najgore vrućine, kad mu se više nije rolalo i kad je sjeo tu, kraj zgarišta, prolazio je po jedan automobil na svaka dva otkucaja Pavina uspuhana srca. Crveni peugeoti, tamnozelene octavie, brave boje šampanjca, crni kromirani nissanovi džipovi, plavi twingoi tužna pogleda, najnoviji golfovi te pokoji stari, podrhtavajući yugo, svi su popravljali svoje vrijeme dok je autoputa, dok ne zapnu kraj Karlovca ili ne zađu u planine. Letjeli su kroz jaru ceste jedan za drugim, pretjecali se vratolomnim brzinama, kleli svakog tko se držao ograničenja brzine, ulijetali u škare, izvlačili se iz njih, trubili da prikriju krivicu pa žurili dalje, zadržavajući se u Pavinom svijetu tek trenutak.

Pavo otvori oči i pogleda cestu. S mjesta gdje je sjedio mogao je vidjeti samo njezin rub i metalik karoserije koje bi načas trepnule na vrhu nasipa. Privlačila ga je, barem koliko i more, ali je znao da je opasna. Čuo je da su neki stariji dečki noću pretrčavali ispred kamiona, čekajući posljednji čas da krenu, iskušavajući svoju hrabrost, sreću i kočnice vozača.

- To je prirodna selekcija - rekao je Pavin otac, Pavo Stariji, kad mu je Pavo ispričao o noćnim pretrčavanjima.

- Neka ti takvo nešto ne padne na pamet - rekla je Pavina majka, Lucija, istom prigodom.

- Što je to prirodna selekcija? - upitao je Pavo. Taj mu je krak razgovora puno više obećavao.

Razgovori s majkom, činilo mu se, uglavnom su se svodili na torpediranje svega zanimljivog.

- To je Charles Darwin - rekao je otac, ne dižući pogled s novina, ali zvučeći mudro i ponoseći se time.

- Što s Charlesom Darwinom? - upitao je Pavo.

Sad se Pavo Stariji zbunio. Bio je siguran, ili gotovo siguran, da je prirodna selekcija imala neke veze s Darwinom, ali se nije mogao sjetiti kakve pa ni da mu zabraniš kolače! Davno je gledao taj film pa se sad jedino sjećao iguana i nekakvih beskonačnih partija backgammona, s kojima nije znao što bi.

- Da, Pavo - umiješala se Lucija, koja je svog muža voljela podbadati bar koliko ga je voljela inače. - Što s Charlesom Darwinom?

Pavo Stariji se počeo znojiti. Što mu je trebalo da se pravi pametan i istrčava s tim Darwinom? Ili Dickensom? Koji je od njih bio onaj s iguanama? Sad mu se sve pomiješalo!

Darwin ili Dickens? Koji je od njih bio ćelav i pričao da su ljudi nastali od majmuna? Darwin ili... Čekaj: majmuni! Za to se dalo uhvatiti.

- Darwin... - počeo je Pavo Stariji pa pogledao kriomice ženu. Ako bi vidio da se smije, znao bi da je ipak Dickens u pitanju. Ali, Lucija je prala suđe sasvim ozbiljna izraza lica pa je Pavo Stariji nastavio. - Darwin je rekao da su ljudi nastali od majmuna.

- Znam - pristojno je kimnuo Pavo. - Ali, kakve to veze ima s prirodnom selekcijom?

- I pretrčavanjem autoputa - dodala je mama Lucija, smijući se.

- Polako, ljudi! Ja sam električar, a ne profesor! Kud ste navalili? - naljutio se Pavo Stariji koji je u takvim prilikama uvijek zvučao kao da se ispričava što nije završio započeti fakultet, već zanat. - Prirodna selekcija je... Selekcija znači... znači... izbor!

Pavo Stariji sjao je od zadovoljstva. Da je htio, mogao je on završiti fakultet, znao je on hrpu ljudi koji su ga završili, a da nisu ništa učili već su se na ispitima izvlačili na inteligenciju, baš kao on sada!

- A prirodna selekcija je onda prirodan izbor? - pitao je dalje Pavo. Odgovor je trenutačno bio manje važan, zabavnije je bilo gledati oca kako se vrpolti.

- Ne! - Pavo Stariji tresao je s oba kažiprsta, osjećajući se kako mu se pamet budi. Još malo i sjetit će se on cijelog filma. - Prirodna selekcija znači da... da priroda bira! Nisu svi majmuni postali ljudi, je li tako?

- Nisu - složio se Pavo.

- Neki su postali električari - rekla je mama pa prasnula u smijeh. Pavo se jedva zadržavao da ne prasne i on, a Pavo Stariji ih je mrko gledao ispod obrva, sad jedno sad drugo.

- Lako se vama sprdati sa mnom - rekao je napadno glasno i dohvatio novine. - A moje novce znate trošiti!

Pavo Stariji nije se zapravo naljutio. Volio je on podbadanja svoje žene barem koliko je volio nju, ali bio bi glup kad ne bi iskoristio ovaj trenutak da se izvuče iz objašnjavanja kako je Dickens postao od majmuna. Ili od Darwina.

I Pavo Mlađi je znao da mu se otac nije zapravo naljutio, ali to još nije riješilo pitanje autoputa. Okrenuo se majci, koja je završavala sa suđem.

- Što je to prirodna selekcija, mama? - upitao je.

- To je način na koji Bog trijebi budale - izjavila je majka, odlažući temu sa zadnjim tanjurom.

Na njezine izjave, kao ni na njezine tanjуре, nikad nije bilo prigovora.

Pavo je razumio što mu je majka htjela reći i u dubini srca se slagao s njom. Glupo bi bilo baciti svoj jedini život pod kotače kakve cisterne natovarene mlijekom ili kamiona punog namještaja, zar ne? Pavo se naježio od pomisli na takav kraj, a kako je bilo vruće, ježurenje mu se učinilo sasvim ugodnim pa je još neko vrijeme zamišljao sebe kako trči preko ceste, kako ga udara blatobran nekog TIR kamiona, kako leti zrakom, udara u asfalt i kako ga kotači...

U glavi je vidio jasan film tog prizora, usred bijela dana jasno je vidio noć i svjetla, crveni bljesak kočnica i njihov parajući vrisak. Ali nije mogao zamisliti bol, nije mogao zamisliti kako bi to zaista izgledalo naći se pod kotačima.

Tada se sjetio Tomice.

Prošlog ljeta njih su dvojica čučala kraj ceste i grančicama gurali crkotinu pregažene mačke.

Mačka je već dva dana ležala kraj ceste, vrane su pojele najzanimljivije dijelove, a čak su i muhe otišle pa je dječacima za igru ostala samo prilično dosadna dlakava palačinka.

- Bi li volio biti mrtav? - upitao je iznenada Tomica.

- Ti prvi - odgovorio je Pavo i nasmijao se.

- Ozbiljno te pitam!

- Baš! Tko bi volio biti mrtav?

- Dobro, ne baš biti mrtav, ali... Volio bih znati kako to izgleda. Volio bih znati kako bih izgledao!

- I ja bih volio znati kako bi ti izgledao mrtav - ponovo se nasmijao Pavo.

- Konju! - nasmijao se Tomica pa udario Pavu po glavi grančicom kojom je dirao mrtvu mačku.

- Fuj! - viknuo je Pavo pa nasrnuo na Tomicu svojom grančicom. Mačevali su se tako dobru minutu, a onda im je nešto drugo odvuklo pozornost pa su grančice i mrtva mačka ostali zaboravljeni.

Ali, sve je to bilo davno, prošlog ljeta, dok su još bili prijatelji.

Ovih dana Pavo nije volio misliti na Tomicu. Niti na Nataliju. Niti na mnoge druge stvari.

Između prošlog i ovog ljeta bila je duga i ružna godina.

Pavo je stresao glavom, skočio na noge pa otresao prašinu i mrtve travke s tura traperica.

Dosta je bilo sjedenja, dosta glupih misli, mrtvih mačaka i nekadašnjih prijatelja. Vrijeme je za rolanje!

- Vijaaau! - srebrni audi preticao je zelenkastu peglicu pogrešnom stranom. Pavo ulovi pričin obrisa i odbljesak retrovizora. Zatim mu pogled padne na role koje su ležale u travi pa ga opet podigne do autoputa.

Znao je Pavo da je majka u pravu, ali cesta ga je vukla. Na rolama bih bio još brži, pomislio je, kladim se da bih u tri sekunde bio na drugoj strani, ne bi bilo šanse da me itko dohvati! Na trenutak Pavo je vidio tu slavnu sliku: sebe kako pognut pumpa preko ceste a lamborginiji ga, ferrariji i jaguari promašuju za dlaku. Cesta je imala dvadeset traka, kamioni su vukli po tri prikolice i jurili tristo na sat, ali on im je izmicao, sad lijevo, sad desno. Negdje iza njega bio je Tomica, koji je imao i kacigu i štitnike za koljena, ali se nije usudio ni stupiti na kolnik, a s druge strane ceste čekala je ushićena Natalija.

Slika je bila stvarnija od ljetnog dana i Pavo se iznenadio, gotovo razočarao, kad je nestala.

Na vlastito čuđenje otkrio je da teško diše te da su mu mišići napeti kao da će svakog časa krenuti u slalom među kotačima. U ušima mu je bubnjalo i dječaćka krv mu je vrela.

S naporom se primirio, nekoliko je puta duboko udahnuo da ohladi krv, a zatim je jedva otrgnuo pogled od autoceste. Neće dati da ga se istrijebi, on nije budala.

- Nisam budala - rekao je glasno.

Bilo mu je bolje kad je to izgovorio, ali duboko unutra, tamo gdje u dječacima tuče majmunsko srce, ni sam sebi nije povjerovao.

Podigao je role iz trave i navukao ih, stisnuvši zube kad mu je unutrašnjost role ponovo dotakla ozlijeđenu tetivu. Toga ne bi bilo, znao je, da je dobio role koje je tražio, one crno-

žute, talijanske, anatomske. Ali te su bile preskupe. Nekad se činilo da Pavo ne može dobiti baš ništa što želi: ni put na more, ni dobre role, ni dobre ocjene, ni brata ili sestru, ni Nataliju.

Pored zgarista pekare spuštala se blaga padina niz koju je autoputom odsječen put vodio do raskršća.

- Kuda? - upitao se Pavo dok je na padini bez napora dobijao ubrzanje. - Lijevo? Ravno?

Desno?

Najbrži put do njegove kuće vodio je ravno. U ovakvo poslijepodne, toplo i bez ikoga živog na ulici, Pavo bi se mogao stuštit do svoje kuće za manje od dvije minute. Ali, ravan put vodio je pored Natalijine kuće, što je značilo da bi Pavo mogao vidjeti Nataliju, a da bi Natalija mogla naslutiti da je Pavi do nje još uvijek stalo. To Pavo nikako nije mogao dopustiti. Štoviše, možda je i Tomica s njom? Ravno ne dolazi u obzir!

Lijevo onda? Raskršće se primicalo, trebalo je brzo odlučiti.

Lijevi put bio je nešto duži, s nešto boljim hladom, ali je prolazio pored škole. A Pavo ni na školu nije htio misliti. Previše ga je podsjećala na razrednicu koja uopće nije htjela stati na njegovu stranu te koja ga je, pokazalo se, voljela samo dok je imao dobre ocjene. Osim toga, uz školu je stanovao ravnatelj Jakopec kojeg je Pavo izbjegavao jer ravnatelji i ne služe bogznačemu osim da ih se izbjegava.

Desni put vodio je, pak, djedu. Prolazio je kasnije, doduše, pored slastičara Potkornog koji se nekad davno udvarao Pavinoj mami i kojeg Pavo nije podnosio otkako ga je Potkorny jednom pokušao pridobiti izjavom kako je Pavo mogao biti njegov sin, samo da je Lucija bolje odabrala. Od tog dana, Pavo je svaki put mjerkao

krasan, velik izlog slastičarnice "Potkorny" i zamišljao lijepu, čađavu opeku kako leti kroz njega, tek tako, da se Potkorny raduje kakvog je živahnog sina mogao imati.

Pavo prikoči na raskršću i podboči se. Lijevo i desno i ravno, svuda neprijatelji! Kako, kada se to dogodilo? Ovo je bilo naselje kojim je mogao bezbrižno proći, njegov svijet... Tko mu ga je smanjio, tko mu je uzeo putove i slobodu, tko izbor?

Pavo krene desno. Trebalo mu je malo vedrine, a Pavo Najstariji, njegov djed, bio je jedina osoba na cijelom svijetu koja bi mu se baš uvijek razveselila.

2. PAVO I ORMAR

Sutrašnje je prijepodne Pavo proveo na tavanu. Čitao je stare stripove i prčkao po kartonskim kutijama punim odjeće, fotografija, igračaka, ploča (vinilnih! sa smiješnim frizurama na omotima!) i ostale krame. Mama Lucija mu je, doduše, bar jedno sedamsto puta zabranila da ide na tavan, ali da se Pavo držao prostora koje mu je majka dopustila pustio bi korijenje za radnim stolom.

Tavan je bio dobro mjesto, malo pretoplo sad kad se približavalo podne, ali sigurno. Na tavanu je vrijeme stajalo i Pavo je mogao biti siguran da će na istom mjestu uvijek naći isti strip, istu ploču Bijelog dugmeta (onu s dupetom), iste igračke s kojima se više nije mislio igrati, ali koje nije dao ni baciti. Kad se jutros penjao na tavan, na trenutak mu se učinilo da će u zaustavljenom vremenu potkrovlja pronaći sebe i Tomicu kako se igraju i smiju kao što su ranije mnogo puta činili. Tavan je, naravno, bio prazan pa je Pavi zbog toga u isti čas laknulo i postalo mu malo teže.

- Dosta! - pomislio je. O kakvim to glupostima razmišlja? Što bi bilo kad bi bilo, ako bi bilo da ne bi bilo! Tomica mu nije prijatelj i, što se Pave tiče, nikad mu nije ni bio!

Da se otrese sumornih misli, Pavo dohvati snop starih fotografija svojih roditelja. To bi ga obično razvedrilo. Vidjeti svog proćelavog oca kao čupavog klinca bilo je uvijek smiješno, a vidjeti majku mlađu od sebe nekako mu je olakšavalo neposlušnost.

Ovaj put, međutim, u fotografijama nije našao utjehe. Prva fotka koju je pogledao bio je stari polaroid, zelenkast od vremena, koji je prikazivao scenu s nekog školskog izleta. U prvom planu bio je Šaraf koji se kreveljio kameri, a iza njega su stajali Pavini otac i majka, mlađi nego on sada, koji su se zaljubljeno gledali i Potkorny (antipatičan onda kao i sada) koji ih je mrko promatrao.

- U četvrtom razredu - odgovorio je Pavo Stariji ponosno kad ga je Pavo prije nekoliko godina upitao kada se zaljubio u mamu Luciju.

- A ona u tebe? - pitao je dalje Pavo.

Pavo Stariji je na trenutak zastao, a onda je odlučno kimnuo i rekao:

- Isto.

Pavi se to učinilo sjajnim. I on je tada bio u četvrtom razredu pa je brzo sam sebi obećao da će se temeljito potruditi zaljubiti, ne bi li jednog dana svome sinu pokazivao istu ovakvu fotografiju, samo manje zelenu, vjerojatno digitalnu.

Kroz čitav se četvrti razred Pavo trudio zaljubiti, ali nije baš znao kako. Pokušao je bacati zaljubljene poglede, ali se brzo uhvatio da zapravo razmišlja o nogometu. Pokušao je uzdisati, ali je sam sebi zvučao glupo, a i razrednica (koja ga je tada još voljela) je pomislila da ima hripavac. Pokušao je pisati ljubavna pisma, ali bi uvijek stao nakon "Draga". Draga... tko?

Draga Ivana? Draga Jasna? Draga Martina? Draga Draga? Ljubavna je pisma i inače užas pisati, a pogotovo kad se ne možeš odlučiti kome.

- Kako znaš da si se zaljubio? - pitao je Pavo tatu.

- Ne možeš ne znati - odgovorio je tata, uvijek od velike pomoći.

- Kako znaš da si se zaljubio? - pitao je Pavo mamu.

- Zar si se zaljubio? - smjesta je upitala mama pa joj je Pavo deset minuta objašnjavao da se nije zaljubio, ne u Jelenu, ne u Anu, ne u Maju, ne ni u onu malu s kojom ga je majka vidjela na cesti, u četvrtak, nakon škole.

- Kako znaš da si se zaljubio? - upitao je Pavo naposljetku djeda.

- Kad sam ja upoznao tvoju baku - odgovorio je djed sasvim ozbiljno i pomalo sjetno, - po čitav sam se dan smješкао, zviždukao i cijelom sam svijetu želio samo dobro.

Pavo se zamislio. Premda ih ne bi baš gurnuo pod tramvaj, u njegovu su razredu bila bar trojica dječaka kojima Pavo nije želio ništa dobro. Zatim su tu bili omraženi bekavci, odvratni osmaši i Potkorny. Kad je dobro razmotrio sve činjenice, Pavo je izjavio: - Mislim da nisam zaljubljen.

- Bit ćeš - rekao je djed. S njim se uvijek dalo sasvim normalno razgovarati.

A pokazalo se da je bio u pravu. Pavo je iduće subote kupio piratski CD s novom igrom te odlučio odgoditi zaljublivanje dok je cijelu ne prođe. Preko vikenda je prilično napredovao, dospio do čina generala čočevske armije i izvojevao prvu pobjedu. U ponedjeljak je sjedio u klupi, crtao čočevske zastave te smišljao strategiju za

poslijepodneveni okršaj kad li je u razred ušla Natalija i odmah s vrata povikala: - Je l' igra netko "Abixa"?

Pavo Nataliju ranije nije ni primijetio. Bila je sitna, tamnokosa, živahna i nimalo nalik njegovoj mami kad je bila mala. Ali "Abix" je bio igra koju je igrao i o njoj bi razgovarao s crnim vragom, ako treba.

- Ja! - javio se.

Natalija se u času stvorila pred Pavom i bacila u praznu stolicu kraj njega. Ni "bok" ni "dobro dan" već ravno u glavu: - Jesi li prošao zasjedu u klancu rijeke Čiste?

- Aha.

- Kako prevariš patrolu bijelih medvjeda?

- Ofarbaš se u bijelo.

-\$Jooj, kak' sam glupa! - pljesnula se Natalija po čelu, a zatim se Pavi zahvalno nasmijala i kratko mu prstima dotakla nadlanicu. - Spasio si me, hvala!

Pavi su se zažarile uši, ali Natalija je odjurila na svoje mjesto prije no što je on uspio išta izustiti. Cijeli idući sat, Pavo je u glavi premotavao i ponovo puštao njihov mali razgovor te s vremena na vrijeme pogledavao ruku koju je Natalija dodirnula. Znao je da se smješka, ali nije shvatio koliko mu je stanje ozbiljno dok se za idućeg odmora na hodniku nije na opće zaprepaštenje srdačno osmjehnuo ravnatelju. Tada se sjetio djedovih riječi.

Natalija je sjedila u razredu prepisujući neku zadaću. Pavo se nakašljavao, ali ga je Natalija primijetila tek kad joj je zagradio svjetlo.

- Što je? - upitala je.

- Mogli bismo - zamuckivao je Pavo, - možda bismo mogli zajedno igrati "Abixa"?

Natalija ga pažljivo promotri. Oči su joj se suzile i grizla je vrh olovke dok ga je procjenjivala. Naposljetku reče: - Dobro, ali ja upravljam mišem!

Tražila je veliku žrtvu, ali Pavo zaključi da je može podnijeti.

- Dogovoreno - reče.

Od tog trenutka Pavo i Natalija su višemanje stalno bili zajedno. Združenim financijama uspijevali su kupiti dvaput više pirata, a

ostalo im je i za video: horrori, ako se pitalo Pavu, ili nešto s Meg Ryan, u većini slučajeva.

Pavo je bio u sedmom nebu. Ili devetom. Jednom od tih neparnih. Njegov je život išao točno po planu. Zaljubio se kad i njegov otac, vjenčanje i idući Pavo bili su, dakle, pitanje vremena.

Čak se i slikao s Natalijom, ali slika nije baš ispala kako treba. Šaraf jest doduše bio u prvom planu (nešto stariji, ali s još glupljom grimasom), ali Tomica (kojeg je Pavo pozvao da glumi Potkornog) je uštipnuo Nataliju baš kad je kamera škljocnula pa je mjesto zaljubljenih pogleda Pavo dobio sliku na kojoj se Tomica smije kao lud, Natalija vrišti, a on sâm izgleda kao žaba kojoj je utekla muha pa je progutala vlastiti jezik. Fotografiju je svejedno sačuvao, bila mu je draga, sve dok...

Tomica i Natalija. Nekako, o čemu god da je razmišljao, uvijek se vraćao na njih. Pavo ljutito baci bunt fotografija natrag u kutiju od cipela gdje su čekale da Pavo Stariji kupi album kojeg obećava barem otkad se Pavo rodio. Nisu mu trebale te fotografije! Zašto ih je išao gledati?

Zar zato da se podsjeti kako su ga izdali?!

Iz stražnjeg džepa podrezanih traperica Pavo izvuče lisnicu od plavog skaja pa iz jednog pretinca iščačka fotografiju na kojoj je Tomica uštipnuo Nataliju.

- Gadovi - reče, a suze mu navru na oči. - Kako ste mogli?!

S Tomicom se Pavo znao barem od jaslca. Mama Lucija i Tomičina mama su im bar jedno dva milijuna puta ispričale kako su njih dvojica uvijek plakali, spavali i jeli u isto vrijeme.

- Ako bi se Tomica upišio - rekla bi mama Lucija Pavi, - znali smo da i tebi treba promijeniti pelene!

Tomica i Pavo ostali su prijatelji i nakon što su prestali piškiti u pelene te počeli mokriti iza grma u parku. I dalje su sve radili zajedno pa su se tako, kad im je bilo osam godina, odlučili pobratimiti na indijanski način - krvlju.

- Oduvijek sam htio imati brata - rekao je tada Tomica i izvadio iz ladice nož kojim je njegova mama čistila ribu.

- I ja - rekao je Pavo i izvadio nož za kruh. Taj je izgledao preopako pa ga je vratio u ladicu i našao jedan manji. - Ali moj tata kaže da si ga ne možemo priuštiti.

- To kaže i moj - rekao je Tomica i naglo povukao nožem preko dlana. Zaboljelo ga je, ali je stisnuo zube, - a ipak je kupio auto. Misliš li da su braća skuplja od auta?

- Možda su sestre jeftinije? - rekao je Pavo, pimplajući nožem po dlanu, tražeći način da prokrvari, a da se ne poreže.

- Požuri - rekao je Tomica, nekako tiho. Pavo ga pogleda. Tomičin dlan je bio pun krvi.

Pavo kimne i počne udarati nožem po dlanu te mu konačno uspije probiti kožu. Jekne, ali ponosno pokaže malu, jedva centimetar dugačku posjekotinu.

- Dobro je - kimne Tomica. Bio je sav blijed, a krv mu je kapala po pločicama. - Daj ruku!

Stisnuli su dlan o dlan i krv im se pomiješala. Pavo je znao da je ovo bio svečan čin, ali mu nikakve svečane misli nisu dolazile. Pogledao je svoj dlan, sav ljepljiv od Tomičine krvi i umalo povratio. Pogledao je Tomicu i vidio da se ovaj tresе i da mu se suze slijevaju niz obraze.

- Pavo - Tomica progovori kroz suze. - Ovo ne prestaje!

Sad je već i Pavo plakao. I on i Tomica gledali su Tomičinu krvavu ruku, plakali kao ljuta godina i tulili na sav glas.

- U pomoć! - zapomagao je Pavo.

- Maamaa! - jecao je Tomica.

Tada se Pavo dosjetio zavoja, dograbio najbližu masnu krpu i ugurao je Tomici u šaku. -

Moramo kod doktora! - povikao je.

Uplakani su istrčali iz kuće te, kako nisu znali gdje bi mogli naći kakvog liječnika, bezglavo trčali idućih petnaestak minuta urlajući bez prestanka, dok ih netko od odraslih nije zaustavio, previo i povezao do ambulante.

Kasnije, kad je sve bilo davno iza njih i kad je od cijele priče ostao samo fora ožiljak na Tomičinu dlanu, znali su njih dvojica sjediti pored ceste i gledati automobile. Ako bi prošla kakva kola prve pomoći s upaljenom sirenom, Tomica bi rekao: - Slabo.

- Je - složio bi se Pavo, - trebali bi nas staviti na krov!

Zatim bi se smijali kao što se smijati možemo samo pogibelji iz koje smo sretno izvukli živu glavu.

I onda mu je takav Tomica mrtav-hladan uzeo djevojku i pritom izjavio kako pojma nije imao da Pavo i ona hodaju. Ali to se od Tomice i moglo očekivati, on je oduvijek bio gad, ali Natalija je u Pavina leđa zabila nož, oštar kao onaj za ribu.

- Mi smo prijatelji, Pavo - rekla je, pretvarajući se da ne shvaća zašto se on ljuti. - Ti si mi kao brat!

Kao brat! Jest, možda on nije svima obznanio da hodaju, možda nije ni Nataliju baš pitao želi li hodati s njime, a nije je ni poljubio jer ni njegov otac nije majku poljubio prije sedmog razreda, a Pavo i Natalija su bili tek u šestom, ali... Ali, što je ona mislila da on radi s njom, ako nije zaljubljen? Zar misli da mu je trebala prijateljica, da mu treba sestra?!

Pavo bijesno zgrabi fotografiju s namjerom da je podere po sredini, točno kroz Natalijino lice, ali prsti nisu htjeli. Opirali su se, pobijeljeli su im zglobovi, ali se nisu dali. Pavo konačno odustane, zareži bijesno i tutne fotografiju natrag u lisnicu, a gnjev iskali udarivši nogom kutiju od cipela punu starih snimaka.

Kutija odskliže preko poda u nekoliko nezgrapnih pirueta i zaustavi se ispod teškog hrastova ormara prekrivenog požutjelom čipkastom zavjesom.

Taj ormar je bio Pavina bolna točka od davnina. Još kad je prvi put uspuzao na tavan, napikirao ga je i htio doznati što je u njemu. Međutim, ormar je bio čvrst i zaključan. Brava je bila stara, ali kvalitetna, iz doba kad se stvari nisu radile da bi se kvarile, a ključa nije mogao nigdje pronaći. Razmišljao je o tome da nožićem pokuša odškrinuti neku dasku i proviriti kroz otvor, ali mu se oštetiti tako dobar ormar činilo nepriličnim, čak svetogrdnim, a nekako je i sumnjao da bi mu uspjelo.

- Mama - pokušao je Pavo jednom izravno. - Gdje je ključ?

- Koji ključ? - Pavina je mama pitanja u većini slučajeva vidjela kao povod za nova pitanja, rijetko kad za izravan odgovor.

- Onaj od ormara. Na tavanu.

- Ne diraj taj ormar. Nema tamo ništa za tebe.

Pavo u svom životu nije sreo dječaka kojeg bi takav odgovor odvratio od bilo čega. On sâm pogotovo nije bio takav dječak. Ormar u kojem, po mišljenju njegove mame, nije bilo ničeg za njega, bio je

baš ormar u koji je Pavo htio priviriti. Pa makar unutra zaista ne bilo ničega.

Prvom prilikom, Pavo je pretražio tavan od vrha do dna, ali ključa nije bilo ni u jednoj kutiji, ni u kojem džepu starih traperica, čak ni iza krovnih greda. Ključa nije bilo nigdje.

Užas i frustracija! Pavo je znao provoditi sate promatrajući ormar ili razmišljajući o njemu.

Znao je svaki detalj drvenarije, znao je s koliko su vijaka pričvršćene šarke, znao je da je na stražnjoj strani izbljedjelim flomasterom nacrtano probodeno srce s inicijalima P+L te da je na lijevoj stijeni nožićem urezano ŠARAF. Sve je to znao, ali ključa nije bilo.

Pavo ustane s mjesta gdje je sjedio i priđe ormaru da izvadi kutiju s fotografijama koja je otklizala ispod njega. Klekne i iščačka je, ustane i obriše prašinu s koljena kad li mu se učini da je ispod ormara, u sjeni kutije, vidio još nešto.

Kao munja baci se potrbuške i zavuče ruku pod ormar. Prsti mu napipaju nešto teško, metalno. Drhtavom rukom Pavo izvuče ključ.

Nije mogao vjerovati! Nakon toliko godina? Tek tako? Ključ?

Radovao se nekoliko časaka, ali je onda zastao i namršti se.

- Čekaj malo - pomislio je. - Kako sad to? Pa bio sam gledao ispod ormara!

Promotrio je ključ malo bolje i otkrio da je omotan starim, smeđim pakirnim selotejpom.

- Bio je zalijepljen - zaključ. - Zalijepljen za dno ormara! Selotejp je popustio od starosti i pao!

Pavo je sad imao dvije mogućnosti. Mogao se osjećati kao tukan zato što se ranije nije sjetio opipati dno ormara ili je mogao otključati zagonetku i nahraniti svoju znatiželju.

Pavo je baš oklijevao s ključem pred bravom, naslađujući se iščekivanjem, ne želeći požuriti i sve pokvariti, kad li pred kućom začuje cijuk napaćenih guma i prepozna očev način kočenja.

Imao je tek toliko vremena da ključ gurne u džep, da za sobom zatvori tavana vrata i uleti u svoju sobu prije nego što se iz prizemlja začuo tresak ulaznih vrata i očev ljutit glas: - Pavo! Dođi da te ubijem!

3. PAVO I OPEKA

Suočenje oca i sina je bilo upriličeno u kuhinji, majčinoj teritoriji, valjda zato što su se obojica tamo neugodno osjećala. Pavo Stariji posjeo je Pavu Mlađeg za jedan kraj stola, zatvorio kuhinjska vrata da bi sve izgledalo kao u policijskoj seriji, pa zasjeo sučelice sinu.

Pavo Stariji pogledao je zatim Pavu Mlađeg mrko, a onda je, ne bez grižnje savjesti, uzdahnuo.

Još se, naime, sjećao dana kada je on bio Pavo Mlađi i kada bi ga njegov otac, danas u naselju poznat kao Pavo Najstariji, posjeo pred sebe i mrko gledao, spremajući se na propovijed o tome što se smije, a što ne smije. Pavo Stariji zarekao se tada da on svome sinu nikad neće držati propovijedi, a kamoli ga mrko gledati. Kad on odraste, sve će biti drukčije!

A, gle! On sjedi tu, a pred njim, posjednut, sjedi Pavo Mlađi, još znan kao Pavo Najmlađi ili samo Pavo, oborena pogleda. Pavo Stariji gleda ga mrko i nije mu pri tome lako u duši, ali drugog izbora nema. Zato Pavo Stariji uzdahne još jednom.

- Što ću ja s tobom? - s dahom mu izlete, prije no što se snašao, iste one riječi koje je sto puta čuo od svog oca, iste one riječi za koje se sto puta zakleo da neće prijeći njegove usne.

Pavo Mlađi sjedi, šuti, gleda u svoje tenisice i tek ponekad, brzim pogledom provjerava stupanj oblačnosti na barometru očeva lica. Bilo bi super, misli, da bar zna o čemu se radi, za kakav mu se prijestup sudi. To jest, ne bi ni to bilo dobro, ali bi bilo lakše. Ovako se neće morati braniti samo od jedne optužbe već i dobro paziti da ne izlane opravdanje za neku od nepodopština za koje otac još ni ne zna.

- Zašto si to učinio? - pita dalje Pavo Stariji, sve ljući sa svakim odgovorom kojeg ne dobija. -

Što ti je to trebalo? Hoćeš li odgovoriti?

Pavo Mlađi pogleda u stranu, u tiho ljeto koje se vidjelo kroz prozor, pa u strop, pa u oca.

Ovo nije o ocjenama, zaključi. O toj temi su ga već nekoliko puta roštiljali i to, uglavnom, mama. Ovo nije ni o čemu svakodnevnom.

- Tavan? - pomisli. Ruka mu nehotice krene prema džepu u kojeg je turio ključ, ali je u posljednji čas zaustavi. Ni u ludilu, ni u bunilu, a ni

pod točkom razno njegov otac nije mogao već doznati da je Pavo otkrio ključ. Svrnuti mu pažnju na džep bilo bi, dakle, nepromišljeno.

Otac je nervozno tapkao prstima po stolu pa tu i tamo pogledavao prema hladnjaku. Znajući kako Pavo Stariji postane nervozan kad je gladan, Pavo shvati da je krajnji čas da nešto kaže inače će naglo postati kriv i za mlijeko koje se ukiselilo, i za kotlić koji curi, i za cijene benzina, i za vladu koja obrtnike kolje porezima i za sve golove koje Dinamo promaši u idućem prvenstvu. Trebalo je reći nešto, bilo što. Pogleda oca u oči i, skupivši hrabrost, reče prvo što mu je palo na pamet: - Nisam ja!

Pavo Stariji puhne kroz nos, skupi svoje svijetle obrve i zatrese glavom. Svaki put kad bi ga, u onim davnim danima, Pavo Najstariji pozvao na red on bi se branio istom ovom rečenicom: "Nisam ja." Ništa se pod kapom nebeskom ne mijenja.

- Pavo - Pavo Stariji uzdahne još jednom pa nastavi prijekorno, - nemoj mi lagati! Potkornjak te vidio!

Pavo se skoro nasmije. Znao je kako slastičara Potkornog ljuti kad ga ne zovu prezimenom s ipsilonom na kraju već onim koje je imao do pred nekoliko godina. Prije nekoliko godina, naime, kada je rat gotovo završio i kada je bilo prilično jasno tko je pobijedio, Potkornjak je izjavio da je "kucnuo čas da natrag uzme svoje časno i plemenitaško obiteljsko ime koje je morao skrivati pred crvenima".

Kad su Pavo i Tomica, tada klinci, prvi put čuli Potkornjaka kako priča o "crvenima", pomislili su da govori o Indijancima i zamišljali vratolomne pustolovine koje je slastičar doživio na Divljem zapadu pa im je jedno tri dana bio čak i simpatičan. Poslije im je Tomičina mama objasnila da je Potkornjak (pardon: plemeniti Potkorny!) mislio na komuniste, pa su se Pavo i Tomica razočarali. Komunisti nisu bili ni upola zanimljivi kao Indijanci.

Kako bilo, Potkornjaka su ovih dana gotovo svi zvali Potkorny, jer se trgovcima ne valja zamjerati. Gotovo svi, to će reći, osim Pave Starijeg koji je rekao da Potkornjaka zna iz škole, da je "plemenit k'o moja rit", da mu na živce idu "svi ti koji se okreću kako vjetar puše", a Potkornjak "posebno, duplo, a bogme i nedjeljom".

Pavo se skoro nasmijao, rekli smo, ali nije bilo vrijeme za veselje. Bilo je vrijeme za razmišljanje i Pavo je razmišljao sve u šesnaest. Potkornjak ga je vidio? Što znači da ga je Potkornjak vidio? Koliko se

on sjećao, nije učinio ništa, ama baš ništa za što bi ga Potkornjak mogao optužiti, a da to Pavo Stariji - a to je bio najgori dio - povjeruje. Od presudne je važnosti bilo doznati bar optužnicu.

- Potkornjak me vidio? - upita tiho i zbunjeno.

- Potkornjak te vidio - kimne Pavo Stariji, ozbiljno. Pavo se počeo znojiti. Njegovu ocu nije moglo biti lako povjerovati Potkornom. Slušati nedragog slastičara i kimati glavom sigurno je bilo strašno poniženje! Pavo je znao da treba paziti što će reći, ali dok je mozak vagao sljedeću rečenicu, jezik ju je već izblebetao: - Zar je zločin biti viđen?

Pavo Stariji naglo i bijesno pljesne dlanom po stolu. Pavo odskoči, prestrašen, proklinjući potihom svoju jezičavost.

- Ne pravi se pametan! - vikne Pavo Stariji prijeteći Pavi prstom. Zatim se sagne, dohvati torbu s alatom, iz nje izvuče nešto zamotano u najlonsku vrećicu, razmota najlon i na stol tresne čađavu opeku. - Bolje mi reci što je ovo?

Pavo pažljivo pogleda opeku. Prvo mu na pamet padne kako mama neće biti baš sretna što je otac stavio čađavu opeku na njezin čist stolnjak, ali to odluči prešutjeti. Zatim mu se opeka učini poznatom, ali ni to mu se nije činilo baš prikladnom izjavom. Zato se odluči praviti blesav. To je imalo najbolje izgleda da upali.

Pavo oprezno podigne pogled i oklijevajući upita: - Opeka?

- A da? - Pavo Stariji zbunjeno pogleda opeku. - Zar se više ne kaže cigla?

Pavo je strašno volio kako se njegov otac dao lako zbuniti. Ljudi koji se daju zbuniti nisu kruti, s njima se da razgovarati, za njih još ima spasa.

- U moje vrijeme smo ih zvali ciglama - bunio se i dalje Pavo Stariji, prevrćući opeku po rukama. - Što fali cigli?

- Njemačka je - reče Pavo. Htio je reći da je riječ njemačkog podrijetla.

- A što, ako je proizvedena ovdje onda je opeka? - našali se Pavo Stariji pa se iznenadi sjeti da ne sjedi u kuhinji kako bi raspravljao o finesama hrvatskog jezika. - Ma, čekaj! Nemoj mi tu mijenjati temu! O cigli te pitam! O... o... opeci!

Pavo ponovo obori pogled. Pavu Starijeg počela je boljeti glava od vlastita vikanja. Uštipnuo se za korijen nosa i nastavio tiše: - Pavo, ti

si pametan dječak... Na mamu, ako već ne na mene. Samo mi reci zašto si to učinio?

- Zašto sam što učinio? Pojma nemam za što me optužuješ! - prasne Pavo.

Pavo Stariji

ga pogleda prijekorno pa vršcima prstiju pogura opeku preko stola. Cigla ostavi dug, crn trag na svijetlozelenom stolnjaku. I Pavo i Pavo Stariji na trenutak se oznoje od slike mame Lucije koja ulazi u kuhinju, ali sad je bilo prečih stvari. Istinu je trebalo istjerati na čistac. Tiho, ali neumoljivo, Pavo Stariji izgovori optužbu, naglašavajući svaku riječ lupkanjem kažiprsta po opeci.

- Zašto si bacio ovu ci... ovu opeku u Potkornjakov izlog?

Pavi se zavrti u glavi i osjeti kako pod propada pod njim. Učini mu se kako se i on i otac i cijela kuhinja vrte, dok opeka stoji nepomična, u središtu vrtnje. Zar nije baš jučer zamišljao kako bi u Potkornjakov izlog rado bacio lijepu, čađavu opeku sa zgarišta pekare? Zar nije u ušima čuo veseli prasak oslobođenog stakla, vidio svjetlucave krhotine kako se miješaju s kolačima i sladoledom? Zar se to nije dogodilo u njegovoj mašti, zar je to zaista učinio?

- Netko - jedva je propentao Pavo. - Netko je bacio opeku u Potkornjakov izlog?

- Ne "netko" - odmahne Pavo Stariji strpljivo glavom. - Ti. Potkornjak te prepoznao, kune se svim precima i otuđenim imanjima.

- Ma, znaš Potkornjaka - slabašno će Pavo. - Ne voli nas. Ni tebe ni mene, još od...

Pavo Stariji ga ušutka pokretom ruke.

- Lako za Potkornjaka - reče, - ali vidjela te i gospodična Magdalena. I striček Boris, i mali od Luke krojača i baka Ljubičica.

Pavo se morao uhvatiti za stolicu da ne padne. Priča bake Ljubičice bila je klimava zbog njezine kratkovidnosti, ali ostali svjedoci bili su dobra vida i na dobru glasu, a nisu ni imali razloga Pavi željeti zlo.

- Kako znaju da sam to bio ja? - upita Pavo pa se ugrize za jezik. Ovo je zvučalo gotovo kao priznanje.

- Svi su te jednako opisali. Svijetla kosa, pjege...

- Takvih ima milijun!

- ...crvena šilterica, role...

- Dva milijuna!

- ...i plava majica sa Supermanovim znakom.

- Tr... - počne Pavo, pa stane. Nitko u naselju, barem koliko je on znao, nije imao Supermanovu majicu. To je bila Pavina posebna majica, dragi poklon od dalekog ujaka.

- Ka... kakve su bile role? - upitao je Pavo, hvatajući se za zadnju slamku.

- Nemoj, Pavo - uzdahnio je umorno Pavo Stariji. - Kakve veze ima kakve su bile role? Tko je drugi mogao biti? Tko još ima takvu majicu i kapu i pjege? Tko rola? Tko ne voli Potkornjaka?

- Nitko - pokunji se Pavo. Vidio je stopedeset milijuna filmova u kojima je glavni junak bio nevin optužen, već su mu na uši izlazili svi ti nevinno optuženi koji bi uspijevali dokazati svoju nedužnost, ali sad bi volio da mu netko kaže da je sve ovo samo film i da je sretan kraj na putu, udaljen najviše sat i pol. Kako da dokaže ocu da nije kriv, kako da to učini kad je već i sam u sebe posumnjao? Kroz sav jad uspije mu još jednom procijediti: - Nisam ja.

- Nisi, a? A gdje si bio jutros u devet i dvanaest?

Pavo osjeti da mu otac pruža još jednu priliku. Sve je protiv njega, ali otac mu još želi povjerovati. S istinom nije imao što izgubiti.

- Na tavanu - reče tiho.

Pavo Stariji se na trenutak trzne. Kroz pogled mu proleti tamna sjena, kao da se u tom, prekratkome trenutku sjetio nečega, ali kao da je u tom istom trenutku to nešto čvrsto odlučio zaboraviti. Stresao je glavom i nastavio ispitivati Pavu.

- Što si radio gore? Zar ti majka nije zabranila?

A što Pavi majka nije zabranila? Da, zabranila mu je i tavan jer da se svaki put uprlja pa da ona mora prati tri puta više veša nego druge majke. Pavo je predložio da njegove stvari uopće i ne pere, ionako su mu draže kad ne bazde po omekšivaču, ali je taj Pavin prijedlog prošao kao i njegove druge konstruktivne ideje o vođenju kućanstva.

- Zabranila je - kimnuo je Pavo. A što da kaže?

- A ipak si otišao?

Pavo prešuti odgovor, a Pavo Stariji se sjeti kakav su zamaman učinak u njegovom djetinjstvu imale zabranjene stvari. Zato uspije na trenutak isključiti naučenu roditeljsku ulogu i uključiti mozak te postaviti pravo pitanje: - Je l' netko bio s tobom? Tomica?

Pavo frkne na spomen Tomice, ali onda se smiri. Pavo Stariji nije znao ništa o njemu i Tomici, a to je sada ionako bilo manje bitno. Pavo odmahne glavom.

- Možda možemo dokazati - razmišljao je Pavo Stariji i dalje na glas. - Ne znam: svježi otisci u prašini, nered...

- Pospremio sam - odmahne Pavo glavom.

- Pospremio? - iskreno se začudi Pavo Stariji. - Ti?

- Da mama ne vidi da idem gore - slegne Pavo. - Svako malo pometem, sve uvijek vratim na mjesto...

Pavo Stariji kimne. U dubini duše vjerovao je sinu, ali se s ovom pričom nije mogao suprotstaviti Potkornjakovoj. Stoga je u glavi odigrao i ulogu tužioca i onu advokata, pljesnuo dlanom po koljenu i presudio: - Što je, tu je! Platit ću Potkornjaku staklo. Nemam baš izbora! - tu priprijeti Pavi prstom. - A ti ćeš mi to otplatiti iz džeparca. I ne smiješ iz kuće! I... i bez kolača!

Pavo sakrije smiješak. On nije volio kolače, ali ih je Pavo Stariji rado tamanio pa mu je ukidanje slatke povlastice još iz djetinjstva ostalo u uspomeni kao najgora kazna.

- Još nešto? - upita Pavo oprezno ustajući od stola.

- I... pospremi svoju sobu! I zalij vrt! Oduzi smeće!

- Sve to ne izlazeći iz kuće?

- Ne budi bezobrazan! Hajde, marš u svoju sobu i da te nisam vidio do večere! I operi stolnjak!

- U mojoj sobi nema vode!

Pavo Stariji zamahne kao da će ćušnuti Pavu, ali je Pavo znao da je izvan opasnosti. Pognuo se i protrčao ocu ispod ruke, a onda su se jedno pola kruga natjeravali oko stola dok se Pavo Stariji nije uspuhao i prstom pokazao Pavi da ode na kat, u svoju sobu. Sam se zato uputio prema hladnjaku po mramorne kocke: s kolačima je tako, ne možeš ih spomenuti, a da ne ogladniš.

Pavo je, u međuvremenu, zastao na prvoj stubi. Nešto nije bilo kako treba. Okrenuo se i pažljivo promotrio hodnik.

- Dvorišna vrata! - zaključa. Bila su otškrinuta, a Pavo je bio prilično siguran da su još maloprije, kad ga je otac priveo u kuhinju, bila čvrsto zatvorena. - Valjda propuh - pomisli. -

Ili sam pogriješio?

S punim ustima kolača, Pavo Stariji sjeti se još doviknuti Pavi:

- I da nisi išao na tavan!

- Dobro! - odviknuo je Pavo.

A dakako da se, čim je prvi put ostao sâm kod kuće, uspeo na tavan i našao pred ormarom.

4. PAVO I MJEHUR

Do časa kad se ponovo našao pred ormarom, Pavo je morao preživjeti sporo poslijepodne i beskrajnu noć. Presjedio ih je u svojoj sobi koja mu se nikad ranije nije činila tako malom. Sa svakom prijeđenom minutom, uz to, sve se više smanjivala, zidovi su jedva čekali da im okrene leđa da bi mu ukrali novi kvadratni pedalj prostora. "Crna kraljica je'n, dva, tri", kao da su govorili, "zdrobit ćemo Pavu mi!"

Pavi je postalo vruće pa je otvorio prozor, ali ni to nije pomoglo. Vratio se do kreveta i potrbuške bacio na njega. Zabio je lice u jastuk i sav očajan zaključio da mu od problema neće uspjeti pobjeći pa makar trčanjem izdubio jarak u parketu, makar naučio hodati po stropu.

Morat će se suočiti s njima.

Ispod kreveta izvukao je kobnu opeku i zagledao se u nju. Bila je teška i starinski puna, ne šupljikava kao ove današnje. Bila je iskrzana i prljava i dobro je ležala u ruci. Nije bilo sumnje: bila je to jedna od opeka sa zgarišta i upravo onakvo oružje kakvo bi Pavo odabrao da je Potkornjakov izlog htio razbiti u stvarnosti, a ne u mašti. Štoviše, držeći opeku u šaci Pavi se ponovo dogodilo da ni sâm ne bude siguran nije li upravo on bio taj koji je razbio izlog.

Učini mu se da se sjeća vjetra na licu, težine projektila u ruci i prekrasnoga kristalnog vriska stakla, svjetlosnog vodopada krhotina. Nije li se njegov boravak na tavanu zapravo dogodio u mašti? Nije li zaista jutros ponovo svratio do pekare, u povratku odabrao desni krak ceste, ali ne da posjeti djeda, već da u devet sati i dvanaest minuta na rolama protutnji pored slastičarnice i za sobom ostavi krš i lom?

Pavo se sav strese i odbaci opeku kao da ga je opekla. Što se to s njim zbiva? Zar je poludio?

Gdje je zaista jutros bio? Kako da zna?

- Ključ! - šapne sam sebi i čađavom rukom zagradi u duboki džep svojih podrezanih traperica.

Na čas mu se učini da ključa nema i pripremi se pomiriti s činjenicom da je poludio, ali onda kroz dvomjesečni sloj skorenih papirnatih maramica napipa metal i dahne s olakšanjem.

Držao je ključ u ruci i milovao ga pogledom. Bio je na tavanu! Ključ je dokaz! Pavo je gotovo letio sobom. Da, još je mnogo toga trebalo riješiti: i pitanje pravog zlikovca i zagonetku njegove sličnosti s Pavom, a i ormarova je tajna, naposljetku, još čekala - ali Pavo je zasad bio posve zadovoljan, prezadovoljan, supermegaturbozadovoljan otkrićem da je normalan.

Nekome normalnom možda je posve dosadno biti normalnim. No, onaj koji je ma i na časak posumnjao u svoju normalnost, zna da je ta pomisao gora od nenapisane zadaće, gora nego da ti sto kuna neopazice ispadne iz džepa... Posumnjati da vas vlastita glava izdaje, da sebi više ne možete vjerovati, nešto je najstrašnije što čovjeka može snaći. A nešto najljepše je saznati da je strah bio neopravdan.

Pavo zamalo poljubi ključ, ali se onda suzdrži i sakrije ga natrag među maramice. Poslije, kad se spremao na spavanje, utaknuo ga je u samo njemu znanu rupu na madracu.

Nije dobro spavao. Sanjao je kako pokušava otključati ormar, ali ormar je rastao i rastao i ključanica je Pavi stalno izmicala u visinu. Konačno je Pavo uspio - jedno rukom viseći o ključanici - ugurati ključ i taman se njihao o njemu ne bi li ga uspio okrenuti, kad li se ormar pretvori u divovsku, čađavu ciglu. Ključanice nestane, nestane i ključa, a Pavo počne padati.

Dok je padao, pogleda naniže, prema dalekom podu tavana i ugleda Potkornog u crvenoj šilterici i majici sa Supermanovim znakom, kako se grohotom smije i od smijeha kotrlja po tavanским daskama koje su škripale, škripale, škripale i približavale se Pavi strašnom brzinom. Pavo se skupi u lopticu, zacvili i...

...probudi se. Probudio se sav zgrčen i posve mokar. Uz glasan uzdah olakšanja odbaci nogom plahu kojom je bio pokriven i prepusti kakvoj-takvoj svježini ljetne noći da ga ohladi.

Disao je duboko da smiri lupanje srca, a onda mu se učini da je nešto čuo.

Škripanje tavanских dasaka.

Pavo premre.

Nije to bilo dugo škripanje, prije škriput, sasvim malen "škrrii" u noći, ali Pavu je prestravio više no da mu je grom prasnuo pod prozorom. Odjednom je bio posve hladan i posve budan.

Nije se usuđivao ni disati da ne bi zbog šuma vlastitog daha propustio novo cviljenje nad glavom. Otvorenih očiju gutao je mrak.

Novog zvuka nije bilo.

- Možda su se slijegale daske? - tješio se Pavo, ali ni sam sebi nije povjerovao. - Možda sam sve samo sanjao? - pokušao je ponovo, ali je nekako znao da je škripanje u san ušlo iz jave, a ne obratno.

Netko je, u to je Pavo sad bio sasvim uvjeren, bio na tavanu.

Što da radi? Da li da skoči i pojuri do roditeljske sobe? Da li da se sâm uzverne na tavan i suoči s uljezom? Da li da prvo oprezno priđe vratima svoje sobe i proviri kroz ključanicu? A što ako s druge strane ugleda oko kako ga netremice promatra?

Od takvih misli Pavu obuzme jeza i sav se strese, zbog čega opruge njegova kreveta izdajički zacvilješe. Pavo se ukoči, smrzne se na mjestu. Je li ga uljez čuo? Je li posumnjao nešto?

Nalazi li se baš pred vratima, dva metra visok, teži od Pave Starijeg, beščutan i nemilosrdan, naoružan stopu dugim tupim nožem, škrbavim osmijehom i vrećom u koju dječak Pavine veličine može, raskomadano, sasvim udobno stati?

Pavo ni sam nije znao koliko je vremena proveo tako, znojeći se nepomično i ne dišući, slušajući tutnjavu svog srca, umirući u najgroznijim mukama po tri puta svake sekunde.

Sigurno su prošli sati, mislio je, zašto već ne sviće? Oprezno je pomaknuo glavu, kunući kosu koja mu je preglasno strugala po jastučnici, i pokušao nazrijeti fluorescentne kazaljke budilice.

Tek pola dva! Do jutra je trebalo čekati još sate i sate! Pavo gotovo zaplače od jada, a tada postane svjestan još većeg užasa.

Morao je na ve-ce!

Mjehur ga je tištao pod iznenadnom navalom mokraće i prijetio da će prsnuti. Pod normalnim okolnostima, Pavo bi već sneno odbauljao niz hodnik, ispraznio se, povukao vodu i vratio na spavanje, ali sada nije bilo ni govora o tome da izađe iz sobe. Ne dok je neznanac vršljao kućom!

Pavo je pokušao sve što je znao da ne misli na bolan mjehur i sirenski zov ve-cea. Ali truditi se ne misliti na nešto isto je kao jesti da bi smršavio: potpuno uzaludno. Zaludu se zato Pavo prisjećao imena nebeskih tijela i zvijezda kojima ga je djed naučio, pjevao ispod glasa pjesmice, nabrajao epizode Alana Forda, ili prozivao

đake iz svog razreda. Misli su mu se uvijek vraćale na isto: Orion, Sirius, Venera, Kasiopeja, Antares, Veliki i Mali Mjehur...

Sve ptičice iz gore, spustile se na mjehur...

Grupa Tnt; Šuplji zub; Operacija Frankenstein; Idila; Daj, daj, mjehur...

Andrijević, Blaško, Bukvec, Cetinjanin, Čavlek, Dopuđa, Mjehur, Mjehur, Mjehur, Mjehur...

Pavo se nije sjećao da je ikada u svom životu ovako patio. Jedino što ga je tješilo jest da će skoro jutro, svaki čas će svanuti, evo, čini mu se da je nebo na istoku već malo svjetlije.

Ponosan i ganut vlastitim junaštvom i izdržljivošću, Pavo se okrene prema budilici pa, nakon trenutka nevjerice, brizne u plač.

Bilo je pola dva i pet minuta.

Ne može se više ovako, kroz suze je uzdisao Pavo. Ako postoje torture koje ljudski duh ne može podnijeti, a da se ne slomi, ova je bila negdje pri vrhu top liste. Troglavo čudovište u hodniku ili ne, Pavo će morati do zahoda.

Oprezno, vrlo oprezno Pavo prebaci desnu nogu preko kreveta i prstima dotakne pod. Krevet škripne. Pavo se pažljivo upre desnim laktom o drveni sanduk kreveta i prebaci težinu s leđa na lakat i nogu oslonjenu o pod. Krevet, od olakšanja, škripne još jednom.

- Od sutra spavam na podu! - zakune se Pavo, pa nevoljko doda. - Ako me sutra još bude.

Naglim pokretom Pavo prebaci ostatak tijela preko ruba kreveta i na tepih se dočeka četveronoške. Okvir kreveta sitno cijukne. Sav sretan Pavo ustane i prvim korakom razbije nožni palac o nogu nemarno odmaknute stolice. Jaukne, ugrize se za jezik pa skoro padne na pod, ali u posljednji čas povraća ravnotežu prihvativši se stola s kojeg, uz lupu, popadaše nemarno naslagane bilježnice, papiri i olovke. Pavo shvati što je učinio - tko god bio u hodniku, sigurno ga je čuo!

Stajao je tako, s bolnom nogom u zraku i zvijezdama pred očima, zadržavajući dah i čekajući sudbinu oslonjen na naslon stolice. Sudbina se, međutim, nije pojavljivala. Nitko nije naglo otvorio vrata njegove sobe, nitko mu nije uperio svjetiljku u lice niti se grozomorno i opako nasmijao. Nitko nije čak ni kroz prigušivač ispalio dva-tri hica

u zatvorena vrata, onako, za svaki slučaj. U cijeloj kući nije se ništa čulo.

Ako se ništa nije čulo, pomisli Pavo s tračkom nade, možda ničega ni nema? Možda se škriput ipak prelio iz sna, možda je uljez, ako ga je bilo, već odavno uzeo video i zbrisao?

Ohrabren, Pavo odahne i protrlja ranjeni palac. Mjehur, koji je za sve vrijeme panike bio miran, ponovo ga podbode i podsjeti na sebe.

- Dobro, dobro - reče Pavo mjehuru, malo smjelije i znatno drskije, kao dosadnu psu koji želi na šetnju. - Sad ćemo!

Na vrhovima prstiju Pavo priđe vratima pa, pola milimetra po pola milimetra, pritisne kvaku nadolje da bi zatim i sama vrata - četvrt milimetra po četvrt milimetra - odškrinuo. Oprezno proviri kroz pukotinu.

Koliko je mogao vidjeti, u hodniku nije bilo ničega osim još malo mraka. Nikakvi hongkonški ubojice u svilenim odijelima, ni izbrijani mladići u spitfire vjetrovkama s oštrim sječivima u bljedim rukama, ni gorostasi s bradama pod vunanim kapticama i sa strojnicama u rukama. Ni zmija nije bilo, ni sablasti, ni patuljaka oštih zuba što jašu na vukovima. Ničega. Samo dragi stari hodnik.

Pavo je disao gotovo normalno. Prstima prateći zid, brzim je koracima mjerio tapison i već je bio nadomak kupaonici kad li je iza sebe začuo dubok, strašan i crn glas.

- A, ti si! - rekao je glas.

Pavo se okamenio. U trenutku kad je čuo glas, srce mu je stalo, disanje mu se presjeklo, noge su odbile hodati, krv mu je prestala kolati, mišići su mu se opustili, misli su mu se do jedne poizvrtale na leđa, zabatrgale nožicama i krepale. Poput kišne gliste na asfaltu, Pavo je bio gotov i prije nego što je znao da je gotov.

- Čuo sam neki šum pa sam... - nastavio je glas pa iznenada zabrinuto dodao: - Pavo?

Pavo se okrenuo kao lutka na koncu, kao na smrt osuđeni. Pogledao je krupnu priliku koja mu je sučelice stajala u hodniku. Trepnuo je sedam puta, vraćajući se u život, još uvijek je ne prepoznajući.

- Tata? - upitao je.

- Tko bi drugi bio? - odgovorio je Pavo Stariji, pa se namrštio. - Jesi li i ti čuo nešto?

- Udario sam u stolicu - tiho je rekao Pavo. Kasnije se pitao zašto ocu nije rekao za škripu s tavana. Možda zato što je znao, ili barem osjećao, da su tavan, ormar i škripa isključivo njegov problem?

- Bit će da je to bilo to - slegnuo je otac ramenima, pa se zagledao u Pavu. - A ti? Što ti radiš ovdje?

- Morao sam na ve-ce - iskreno je odgovorio Pavo. - Jako mi je bilo sila.

- To vidim - Pavo Stariji se počeošao po glavi i dalje promatrajući Pavu. - To vidim.

Polako, Pavo povede pogled za očevim. No, i prije nego što ga je do kraja spustio, znao je što će ugledati. Osjećao je vrelinu koja mu se cijedila niz nogavicu i toplu lokvu mokraće koja se u tapison upijala oko njegovih stopala.

5. PAVO I ZRCALO

Uz Pavinu posramljenu poslušnost, glasno gađenje Pave Starijeg te pod vodstvom pospane i ravnodušne mame Lucije, natapanje tapisona vodom i tapkanje spužvicom trajalo je do iza dva, a onda su se svi vratili u krpe. Uzbuđenja te noći Pavu su toliko iscrpila da je zaspao prije no što mu je glava dotaknula jastuk i nije se probudio do iza devet.

Kad se, pak, probudio, odmah je skočio na noge pri čemu su ga zaboljeli i ranjena tetiva i udareni palac - kao svaki dječak vrijedan tog imena Pavo nije vjerovao u flastere i masti - te navukao svoje podrezane traperice i Supermanovu majicu. Zastao je još na trenutak pa onda na glavu natakao i crvenu šiltericu, za hrabrost.

Kuća je bila prazna. Mama je otišla na posao, a otac je valjda bio na nekoj od intervencija, ali danju ionako ništa nije bilo onako strašno kao za vladavine tmine. Pavo natuče šiltericu malo dublje, duboko udahne, namršti se i odlučno krene prema tavanu.

Na tavanu je sve bilo kako je i ostavio. Kutije u kutu, ormar na svom mjestu pod zavjesom, na podu nikakvih tragova.

- Naravno, kad sam pomeo - pomisli Pavo. Svaka dobra zamisao ima i svoju lošu stranu.

Pavo krene prema ormaru, ali se tada sjeti još nečega. Zastane, osvrne se i procijeni ispod kojeg bi se mjesta na tavanu mogla nalaziti njegova soba. Pođe tamo i stade isprobavati daske, jednu po jednu.

Prva ništa, druga ništa, treća ništa.

Četvrta škripnu.

Ne jako, već točno onako. Škriput. Sasvim malen "škrii".

Sad je Pavo znao da nije sanjao te da se nisu ni daske slijegale. Netko je sinoć u pola dva bio ovdje, na tavanu, i neoprezno je stao na škripetavu dasku. Ali tko? Otkud? Svaki odgovor otvarao je nova pitanja. Pavi se to ni najmanje nije sviđalo.

- Bar ću na jedno pitanje doznati odgovor - reče sam sebi, izroni ključ iz džepa i priđe ormaru.

Odmakne čipkanu zavjesu koja ga je pokrivala, preplaši dva-tri pauka koji su se divili tkanju i utakne ključ u bravu.

Ruka mu je, primijeti, drhtala. Pavo se namršti i zapovijedi joj da se smiri.

- Sad ili nikad! - reče i pokuša okrenuti ključ.

Ključ se nije dao.

Pomaknuo se, istinu rečeno, malo, možda dvanaestinu kruga, ali onda je zapeo i ni makac!

Pavo se mogao upirati koliko je htio - a ne samo da se mogao nego se i upirao - ali ključ dalje nije htio.

Kakvo je to bilo razočaranje! Godinama je čekao na ovu priliku, godinama se naslađivao, bio je - evo! - na samom pragu pobjede, a kad tamo... A kad tamo, ili ključ nije bio pravi ključ, ili je brava od neupotrebljavanja zahrđala ili...

U tom trenutku Pavo, trljajući crvenu i nažuljanu šaku, nešto primijeti. Oko brave, između dviju vrata ormara nazreo je iverje!

Pavo u trenu zaboravi i bol i razočaranje. Ovog iverja tu mjesto nije bilo! Zna on, proučio je svaku stopu ormara u tančine, čak je uspio pročitati i Potkornjakovo ime koje je, uz strelicu što je pokazivala obližnju crvotočinu, bilo tko zna kada kemijskom olovkom napisano pa kasnije ključem sastrugano. Znao je Pavo svaki ožiljak na drvu, svaki tamniji nanos laka, svaki gôd svake od dasaka, ali nikad, nikad nije primijetio iverje. Mogao se zakleti, dao bi se zaklati da su iveri svježi.

Pavo čučne i počne pretraživati pod. Da! Tko god je bio ovdje bio je nepažljiv, puno manje uredan nego Pavo. Nekoliko posve svježih ivera ležalo je razbacano po podu. A iverje kod brave upućivalo je na nasilno otvaranje.

U tom trenutku Pavi sine još jedan razlog zbog kojeg se brava ne bi dala otvoriti. Što ako nije ni zaključana?

O da, ormar je ranije bio zaključan. Pavo ga je vukao i cimao, ali se staro drvo nije dalo. Ali to je bilo ranije, dok još nije bilo ni iverja po podu.

Pavo stane pred ormar, još jednom duboko udahne i povuče ključ.

Vrata ormara se raskriliše, a Pavo...

...Pavo se nađe pred...

...zrcalom?

Pavo nije imao pretjeranih iskustava sa zrcalima (dječacima ona mahom nisu ni od kakve koristi), ali ovo je zrcalo bilo najčudnije od

svih zrcala koje je Pavo ikad vidio. Bilo je Pavine visine, a okvir mu je bio drhtav i neravan, sastavljen od dugih, šupljikavih metalnih dijelova pričvršćenih zavrtnjima. Oko svega su se ovijale plavo-žute žice koje su vodile do nečega nalik transformatorovu siromašnom rođaku iz kojeg su, tu i tamo, vrcale iskre.

Pavu je najviše začudila prozirnost zrcala. S obzirom kolike je godine provelo u ormaru, Pavo je očekivao da bude bar prašnjavo ako već ne posve zameteno paučinom, ali ono je jasno odražavalo svaku pjegu na Pavinu iznenađenu licu i svaku pojedinost tavana iza njega. Samo je jedna sitnica zbunjivala Pavu.

On je jutros, zar ne, obukao plavu Supermanovu majicu?

Njegov je odraz, međutim, bio odjeven u crnu, Batmanovu.

Od kolijevke pa dok im dopustimo stariji nas svačemu uče. Uče nas hodati i uče nas govoriti, uče nas pisati, čitati i čupati korijenje brojevima koji nam ništa na žao nisu učinili. Uče nas što je pristojno, a što ne, što se smije, što se smije ponekad, a što se smije dok god nas ne uhvate.

Uče nas pjesmice i izlizane rečenice, uče nas smijati se i kad nam nije smiješno; ako ne paze nauče nas i psovati. Uče nas voziti bicikl, uče nas što je gas, a što kuplung, uče nas preskakati gumi-gumi, peglati maramice, pozdravljati starije, ne vući djevojčice za kečke, paziti na svoje stvari, ne krasti tuđe, ne svađati se, ne plakati bez razloga. Uče nas da ne možemo dobiti sve što želimo, uče nas da želimo sve što ne možemo dobiti, uče nas da je šutnja zlato, da nije zlato sve što sja, da novac pokreće svijet i da nije sve u novcu. Uče nas o stanovnicima Kine i livadne biocenoze, uče nas kolut naprijed i orbitale elektrona, uče nas da jaja smrde zbog sumporovodika i da ćemo od metilnog alkohola (i drugih tajnih aktivnosti) oslijepiti, uče nas himnu i povijest punu mrtvih ljudi. Uče nas grimasama i trikovima s kartama, uče nas tehniciranju s loptom, uče nas zviždati za djevojkama, uče nas ne obazirati se na zvižduke, uče nas slagati boje, piti i pušiti, prepisivati zadaće, markirati kontrolne, krivotvoriti ispričnice, pisati grafite, ispunjavati spomenare, skrivati suze. Uče nas kako se tući, uče nas da se ne valja tući, uče nas kako na modricu treba staviti led, kako na ranu ne treba stavljati sol.

Uče nas, ukratko, svemu što su i njih naučili i čine to u najboljoj namjeri, sve nam to jednom može zatrebati, nikad se ne zna, bolje je

biti spreman.

A kad ti jednom zaista zatreba nešto, kao što bi Pavi ovoga časa zaista dobro došle upute o tome što se radi kad stojiš pred zrcalom, a tvoj odraz ima različitu majicu, onda shvatiš da te nisu naučili ničemu bitnom, da ćeš sve zaista teške stvari u životu morati proživjeti i preživjeti sâm.

- Možda nije zrcalo u pitanju - grozničavo je razmišljao Pavo. - Možda je kompjutor, ekran od tekućih kristala, digitalno generirana slika, virtualna stvarnost?

Pavo nije, doduše, znao zašto bi se takva napredna tehnika nalazila u ormaru na njegovu tavanu, a nekako mu se ni one iskre nisu činile baš naprednima, ali je u ovom času svaki odgovor bio dobrodošao.

Oprezno, Pavo podigne desnu ruku. Njegov odraz ponovi pokret, osim što bi pristojan odraz podigao lijevu ruku, dok je ovaj podigao desnu. Pavo zatrese glavom.

- Virtualna stvarnost, definitivno - kimne da bi se ohrabrio. - Privid, pazbilja.

Pavo pruži ruku, dlanom naprijed, prema površini zrcala. Svaki čas dotaknut će hladnu, razumnu površinu zrcala (ili monitora, bilo čega!) i znat će da je bio u pravu, da nikakav Batman ne živi godinama zaključan u njegovu ormaru.

Odras, naravno, pruži svoju krivu ruku, svoj pogrešan dlan. Dlanovi su se primicali jedan drugome, sve sporije što su bliže bili, a onda su - kao da su im vlasnici skupili hrabrost - preletjeli zadnje centimetre i dotakli se.

Dotakli. Se.

Nema stakla, shvati Pavo. Nema zrcala, ekrana ni monitora. Nema ničega osim topla dječaćkog dlana oslonjena o njegov.

Pavo vrisne, povuče ruku kao oparenu, zalupi vrata ormara, zakračuna ih dvaput i nasloni se na njih dašćući. Onda shvati da je još vrlo, vrlo blizu Batmanu, da mu je gotovo na dohvat ruke!

Pavo odskoči od ormara i polako se, natraške, uputi preko tavana do izlaza. Na izlazu se okrene, gotovo se spotaknuvši preko praga, i pojuri nizbrdo. Na vrat, na nos preleti on dva niza stuba i nađe se u kuhinji. Sav uspuhan otvori jednu ladicu, pa drugu: tražio je nož za ribu, ali ga nije bilo pa se zadovoljio mesarskim.

Pavo čvrsto stisne držak noža, slobodnom podlakticom obriše znoj koji mu se cijedio ispod šilterice pa, ohrabren težinom oružja u šaci, hrabro odmaršira natrag na tavan. Pri tom je cijelo vrijeme osluškivao hoće li čuti tihe korake tenisica jednakih svojima, ali niotkuda ne začuje ni zvuka.

Na tavanu, Pavo se tiho prikrade ormaru, prebaci nož u oznojenu ljevicu i desnicom oprezno okrene ključ: jedanput, dvaput. Zatim brzo odskoči da ga mogući Batmanov nasrtaj ne zatekne nespremna. Kada se neko vrijeme ništa nije dogodilo, Pavo hrabro rastvori ormar, gurne nož pred sebe i zapilji se u mrak.

Unutra ne nađe ni krepanog pauka, a kamoli svog dvojnika u Batmanovoj majici. Okvir je stajao prazan, transformator nijem, ni iskre više nisu frcale.

Pavo nije znao bi li mu laknulo ili bi bio razočaran. Sresti samog sebe bilo je strašno, ali i strašno zanimljivo. Kako su minute prolazile i kako je imao prilike trijezno razmotriti nedavne događaje, Pavo se sve više uspijevao uvjeriti da ga ničega nije trebalo biti strah i da bi baš volio ponovo porazgovarati sa svojim promijenjenim odrazom. Ali prošlo je već i pola sata, pa sat, primicalo se podne, a ormar nije pokazivao tragove života. Prilika koju je u strahu propustio, s uzdahom zaključuje Pavo, možda mu se više nikada neće ukazati.

U taj čas, začuje se bijesno zvono na ulaznim vratima. Pavo se iznenadi. Tko bi to mogao biti? Ni mama ni tata ni djed ne bi zvonili, poštar je prolazio rano ujutro dok je još bilo hlada, a Pavo odnedavno više nije imao prijatelja koji bi mu dolazili u posjet.

Pavo zaključa ormar, potrči niza stube, u prolazu ostavi nož na kuhinjskom stolu i proviri kroz špijunku.

Pred vratima je stajala Natalija.

- Opametila se! - radosno pomisli Pavo dok je petljao oko lanca pa zatim oko brave. - Šutnula je Tomicu i vratila se meni!

Radostan kako već dugo nije bio, Pavo otvori vrata i osmjehne se Nataliji široko, kao da vježba za vođenje televizijskoga kviza.

- Bok - reče.

Natalija ga pogleda hladno, tako hladno da bi se i sladoledu smrzle iznutrice. Oči su joj se sjajile od nedavnih suza.

- Gade! - reče.

Pavo se zbuni. Preplavi ga sličan osjećaj kao kad ga je otac posjeo u kuhinju da razgovaraju o Potkornjakovu staklu, osjećaj da se zemaljska kugla počela okretati u nekom čudnom smjeru.

- Mo-molim? - uspije promucati.

- Nemoj se pretvarati! - siktala je Natalija. - Je l' vidiš ovo?

Gurnula mu je pod nos svoj dlan zamotan maramicom kroz koju se probijala svježa krv. Pavo se zabezekne.

- Natalija! Što ti se...

- Ni riječi! - podvikne Natalija pa podigne gadno izgrebeno koljeno, crveno od krvi, tamno od praha, pijeska i prašine te modro od bola. - Je l' vidiš ovo? Kako si mogao?!

Pavo je ostao bez riječi. Da, zamjerao je Nataliji što ga je ostavila, ponekad je zamišljao kako će ona patiti kad on postane slavan, oženi se glumicom i kako će mu na smrtnu postelju doći moliti oprostaj, ali ovo... Ovo Pavo nikada ne bi učinio.

- Natalija - prostenjao je nesretno, više od svega na svijetu želeći da mu povjeruje, - nisam ja!

Natalija ga prezirno pogleda.

- Ne, nego sam se sama gurnula u grabu! - ispljune. - Nisam mislila da si takav!

I s tim se riječima okrene i ode, ostavivši Pavu i njegovo ranjeno srce da iskrvare na vratima.

- Natalija! - uzalud Pavo poviče za njom.

- Nema koristi od vikanja - reče glas iza Pavinih leđa. - Jesi li je zaista gurnuo?

Pavi se glas učini poznat pa se okrene i ugleda tamnokosog dječaka u sivo-žutoj kariranoj košulji kratkih rukava čiji su krajevi visjeli preko kratkih svijetlosmeđih hlača - Tomicu.

- Što ti hoćeš? - namršti se Pavo na njega. Uza sve nevolje baš mu je trebao ovaj lažni prijatelj.

- Nove gume za bicikl - reče Tomica pa pokaže Pavi rasječenu gumu koju je do tada držao iza leđa. - Na primjer.

U Pavi je kiptilo i gledao je Tomicu s mržnjom. Pavo je upravo izgubio Nataliju, a sad mu se ovaj žali zbog nekakvih guma. Pavo plane: - Pričaj ti što hoćeš! - vikao je. - Nemam ja nikakve veze ni s tobom ni s tvojim biciklom ni s njegovom gumom!

Tomica uzdahne, pogleda gumu, a onda si je objesi preko ramena.

- Vjerujem ti - reče.

Pavu je to zateklo. Baš se bio pripremio na dobru svađu, možda i na tučnjavu kojom bi iz sebe izbacio sav jad, nemoć i bijes, a sada mu je Tomica izbio povod iz ruku. Sigurno je nekakav trik bio posrijedi.

- Baš! - nasmije se Pavo ružno.

- Vidio sam te vlastitim očima kako mi siječeš gume - nastavio je Tomica mirno, vadeći nešto iz pojasa. Bio je to nož za ribu, sumnjivo nalik onome koji Pavo nije uspio pronaći kad se spremao za suočenje s Batmanom. - Trčao sam za tobom, htio sam te... Ne znam ni sam što sam ti htio učiniti, ali ti si ionako, na rolama, bio brži.

- Pa, sad si me, evo, uhvatio! - Pavo prekriži ruke na grudima i drsko se zagleda u Tomicu.

Taj bi čas radije da mu sude i za zločine koje nije počinio nego da Tomica - Tomica! - bude jedini koji mu vjeruje.

- Nisi to bio ti - reče Tomica i pruži mu, nož, drškom naprijed. - Shvatio sam kad sam vidio role.

Pavo ovo više nije mogao slušati. Zar Tomici nije jasno da su njih dvojica neprijatelji, od sada pa do Sudnjeg dana? Što sad tu izvodi? Zašto se pretvara da je na Pavinoj strani, da ga ne krivi nizašto? Pavo zgrabi ponuđeni nož.

- Koga briga što si ti vidio! - zaurla i, prije nego što je zalupio vratima, doda: - Ne treba mi tvoja pomoć!

Pavi je dugo trebalo da se smiri. Vrzmao se prvo po dnevnoj sobi, nožem za ribu probadajući zrak, a onda je provirio kroz špijunku da vidi je li Tomica još pred vratima. Tomica je, međutim, već bio otišao, a to je Pavu, zbog razloga nejasnih valjda i njemu samom, još više razljutilo.

- Kladam se da je on iza svega! - vikne ljutito i još jednom raspori zrak nožem. - Sam je sebi razrezao gume! Gad!

U dubini duše Pavo je znao da nepravedno optužuje Tomicu, ali kipio je od bijesa i nemoći pa za pravdu nije ostalo mnogo mjesta.

A onda, kao da nije bilo dovoljno što su Pavu proždirali zločini počinjeni u njegovo ime, kao da ga srce nije peklo što je Natalija mogla povjerovati da ju je on gurnuo u grabu, kao da se već nije

osjećao kao najjadniji, najusamljeniji i najbеспomoćniji dječak na svijetu, stigla je mama Lucija s novim lošim vijestima.

- Srela sam tvoju razrednicu - rekla je još s vrata. - Pričala mi je da joj je netko posjekao sve ruže iz vrta i pobacao ih po kolniku. Plakala je dok mi je to pričala.

Pavo je šutio. Znao je kamo majka smjera, ali nije se imao volje ni braniti. Mama Lucija gledala ga je neko vrijeme, strpljivo i razočarano kako to samo majke znaju, a onda je oborila pogled.

- Ona nije bila kod kuće, ali se njezina susjeda zaklinje da te prepoznala - reče.

Pavo je i dalje šutio. Majka se baš spremala izreći jedno izmučeno "Zašto?", kad li kroz prednja vrata bane Pavo Stariji, uzrujan kao i majka, s jednako lošim vijestima.

- Ono noćas razumijem - tresao se nad Pavom, - ali ovo ne! U čemu je stvar? Svidjelo ti se mokriti gdje stigneš? To je neka nova igra?

- Što se dogodilo? - uplela se mama Lucija preplašena. - Gdje se pomokrio?

- S krova škole! - viknuo je Pavo Stariji. - Po ravnatelju!

- Pavo! - ciknula je mama, a Pavu više ništa nije moglo iznenaditi. Oborene glave saslušao je pitanja, uzdahe, zgražanja i prijetnje, a onda se pokupio u svoju sobu kad su mu tako zapovjedili.

U svojoj sobi, pak, mrko je pogledao prema stropu i jače stisnuo nož za ribu u šaci. Znao je on tko je odgovoran za sve njegove nevolje! Kakav Tomica, bio je to jedan još veći i prijetvorniji gad.

- Batman! - procijedi Pavo opako i svom snagom zabije nož za ribu u drveni okvir prozora.

6. PAVO I BATMAN

Batman! Morao je to biti Pavin dvojniki u crnoj majici, onaj s druge strane zrcala, onaj iz ormara! Iz nekog, tko zna kojeg razloga taj se nitkov namjerio na Pavu i odlučio mu zagorčati život, okrenuti sve i svakoga protiv njega, pod Pavinom se krinkom nekažnjeno uživljavati Pavinim krajem. E, pa vidjet će on da Pavo nije tek mačji kašalj, pokazat će njemu Pavo njegove svece, bit će mu ova srijeda itekakav crni petak!

Bilo je novo jutro, nakon još jednoga predugačkog poslijepodneva i slabo prospavane noći, i Pavo se, ostavši napokon sam, popeo na tavan i prišao ormaru. Ovaj put je bio prebijesan da bi ga bilo strah. Dobro, jesu mu se dlanovi malo znojili otkad je stupio na škriptavu dasku i jesu mu usta bila malo suha, ali je ipak stupao ravnomjerno, čvrsto i hrabro. Stao je pred ormarom, na trenutak zadržao ruku na ključu, a onda se prekorio što se predomišlja te odlučno otključao ormar i objema ga rukama raskrlio.

Na čas, tek na pola treptaja, učinilo mu se da je ormar ponovo prazan, ali tada se unutrašnjost ormara na trenutak zamutila, kao kad nam oči padaju u san ili kao kad filmska vrpca u kino-dvorani ispadne izvan fokusa, i Pavin se dvojniki, srditi i namršteni, stvorio pred srditim i namrštenim Pavom.

Pavo je dobar dio noći bio proveo smišljajući scenarije sukoba s Batmanom. U jednome od njih, Pavo bi bijesno uskočio u ormar, iskočio na tavanu drugoga Pave i progonio ga po cijeloj njegovoj kući dok ga ne bi uhvatio, istukao na mrtvo ime i dok ovaj ne bi obećao da će ostaviti Pavu na miru. U drugom scenariju, Pavi još dražem, Batman bi bio s druge strane ormara kada bi ga Pavo otvorio i pred Pavinim bi pravedničkim gnjevom pao na koljena i istog trena počeo moliti za milost. Pavo bi ga tada uhvatio za kosu kraj ušiju i odveo od Natalije do Potkornog, a možda i do Tomice, da im se ispriča. Na kraju bi još morao sve priznati i Pavinim roditeljima, a vjerojatno i platiti štetu.

Bilo je tu i drugih verzija - jedna u kojoj je Batman provalio na Pavin tavan pa se borba na život i smrt vodila u Pavinoj kući, druga u kojoj je Pavo posramio Batmana svojom velikodušnošću i sposobnošću da oprost, zatim jedna (u, ta je bila dobra!) u kojoj su se borili pred

Natalijom, pa ona (ali ta se već napola odigrala u snu) u kojoj se Batman pretvorio u šišmiša i Pavi pokušao isisati krv... Bilo je, dakle, tu i drugih verzija, ali kad se zaista našao pred ormarom i pred dvojnikom, Pavo se nije ponio ni prema jednom pripremljenom predlošku.

- Ti! - povikao je mjesto toga, uperivši prijeteći prst u dvojnika. Tresući se sav od gnjeva, Pavo je znao da bi bilo dobro, da bi jako dobro bilo reći još nešto, po mogućnosti nešto briljantno, zapamtljivo i povijesno, ali mozak mu se vrtio u mjestu, kao automobil kad mu pogonski kotači upadnu u blato. Tako da je namjesto historijske izjave samo još glasnije ponovio: - TI!

U istom trenutku kad je Pavo podigao svoj gnjevni kažiprst učinio je to i Batman. U istom trenutku kad i Pavo i Batman je povikao: - Ti!... TI!

I što sad? Batmanova reakcija još je više razjarila Pavu. Nitkov se razbojnički trebao prestrašiti Pave pravednoga, ustuknuti, moliti za milost i popiti batine. Nije se trebao drsko kažiprstom upirati u Pavu, kao da je Pavo njemu nešto kriv. Nije samo ništarija te lupež, zaključiti Pavo, već i bezobraznik.

Pavo zamahne svojom lijevom rukom kako bi kaznio i uklonio drski Batmanov kažiprst. U

istom ga trenutku dvojnikov dlan pljesne po zapešću njegove naperene ruke. Krajnji bezobrazluk! S tim je trebalo odmah prekinuti!

Pavo napola zaurla, a napola zarezži i baci se na dvojnika. Nakanio ga je srušiti na pod, poderati mu mrsku crnu majicu i izbubetati ga barem do krvi. Ni dvojnik, međutim, nije stajao mirno - bacio se na Pavu, zgrabio ga za majicu i udario koljenom u rebra. Pavi je crvena koprena pala na oči, koljena su mu klecnula i popustila pa su se obojica našli na Pavinu tavanu, kotrljajući se pometenim daskama, udarajući se, grebući i grizući.

Sretnim udarcem, Pavo je šakom zviznuo dvojnika u uho pa taj trenutak iskoristio da se oslobodi zagrljaja i stane na noge. Kad je i Batman to pokušao, Pavo mu svom snagom nagazi stopalo. Dvojnik vrisne od bola, ali se brzo snađe, vješt看 udarcem izbije noge ispod Pave pa se, kad je Pavo aterirao na stražnjicu, baci na njega i udari ga šakom u oko. Taj je udarac zabolio Batmana bar koliko i Pavu jer je još trljao šaku kad se Pavo ritnuo, zbacio ga sa sebe i ponovo se

našao na vrhu, pokušavajući izgreptati Batmanovo lice. U posljednji čas, Batman ga uhvati za zapešća.

Tučnjava je dospjela u pat poziciju. Pavo je, doduše, sjedio na Batmanu i nije mu davao da se pomakne, ali je Batman čeličnim stiskom držao Pavina zapešća pa Pavo svoj nadmoćniji položaj nije mogao bogznakako iskoristiti. U pauzi između bubotaka, dječaci posegoše za riječima: - Smrade podmukli! - ispljune Pavo.

- Gle, tko se javlja! - pokaže zube i Batman. - Nitkov i kukavica!

- Koga zoveš kukavicom? - Pavo ubode Batmana koljenom pod rebra. Batman se ritne, neuspješno pokušavajući slobodnom nogom dohvatiti Pavinu glavu.

- Tebe, kukavico! - pjenio se Batman. - Tate noćni! Uhodo! Spletkaru!

- O čemu ti pričaš? - namrštio se Pavo. - Ti razbijaču, drumski razbojniče i sjecigumo!

Batman ga pogleda stisnutih očiju, kao da razmišlja je li Pavo možda sišao s uma, pa onda protisne: - Ne pretvaraj se, tvore! Zar misliš da ne znam da si ti bacio pseće brabonjke Potkornjaku među čokoladne kekse?

- Ja? - Pavo se iskreno zapanji pred tom laži. Prvo zapanji, a onda zajapuri još jače. - Ti si mu razbio izlog ciglom!

- Ti si lud! Izlog još stoji!

- Lud si sâm! Ti si Nataliju gurnuo u grabu!

- Ja? Ti si njenoj mački dao otrovano meso! Skoro je umrla!

- Ja? Ti si Tomici rasjekao gume!

- Ja? Ti si mu ukrao lanac!

- Ti si mojoj razrednici posjekao ruže!

- Ti si joj ubacio bjeloušku u poštanski sandučić!

- Ti si se popišao po ravnatelju!

- Ti si!

- Lažljivče!

- Sâm si lažljivac, ubojico mačaka!

- Samo s leđa znaš napadati, i to djevojčice!

Tu Pavo uspije otrgnuti jednu šaku i taman je zamahnuo, kad ga je Batmanu uspjelo zbaciti.

Pavo padne na leđa, Batman se uzverne na njega, Pavo ga dočeka i tada je tučnjavu postalo teško pratiti. Čas je na vrhu bio Pavo, čas

dvojnici. Obojica su šakama mahali naslijepo i ritali se u nadi da će onoga drugog pogoditi gdje boli. Stenjalo se, puhalo se, jaukalo se, grizlo se, klelo se, tekla je po koja suza, mišići su se umarali, ali tvrde glave nisu htjele stati. Stanka bi bila predaja, predaja nije dolazila u obzir.

I tko zna koliko bi se Pavo i Pavo još gledali s mržnjom, krvavim koljenima grebući po grubom drvenom podu, daščući ubrzano i nepopustljivim zahvatom stežući oznojene majice jedan drugome. Tko zna kako bi cijela bitka završila i tko bi koga nadvladao da se iznenada nije začuo glas.

Iznenada i iz ormara.

Ženski glas.

- No, krasno! - rekla je pjegava djevojčica plave kose svezane u rep, podbočila se, namrštila i od nosa otpuhnula neposlušni pramen.

- A ja sam se od vas nadala pomoći! Baš krasno!

Pavo i Batman su zbunjeno zastali i pogledali došljakinju, svejednako ne puštajući jedan drugoga.

- Pomoći? - upitali su u glas. Zatim su shvatili što su učinili pa su se mrko pogledali.

- Ne ponavljaj sve za mnom! - zasiktao je Pavo na Batmana, unijevši mu se u lice. Ni Batman mu nije ostao dužan, pritegnuo je jače Pavinu majicu i zarezao: - Ne kradi mi riječi iz usta!

Zatim su se ponovo okrenuli neznanki i složno rekli: - Tko si ti uopće?

Nedostajao je još trenutak pa da se dvojnici opet pokefaju, ali tada je djevojčica istupila iz ormara i obojicu mržnjom prikovanih dječaka vješto koksnula po glavama s kojih su šilterice odavno, u tučnjavi, spale.

- Jao! - rekao je Pavo Superman, pustio drugog Pavu i uhvatio se za glavu.

- Joj! - rekao je Pavo Batman, pustio prvog Pavu i uhvatio se za glavu.

- Hoće li biti mir? - upitala je djevojčica i podbočila se, stavom i rečenicom strašno podsjećajući Pavu na njegovu mamu. - Dosta s tom tučnjavom! Tko je domaćin ovdje?

- Domaćin? - upitao je Pavo. Drugi je Pavo zaustio to isto, ali se prekinuo.

- Čiji je ovo tavan? - upitala je djevojčica pa pokazala prstom prvo na Pavu, a onda na Batmana. - Tvoj ili tvoj?

- Moj - rekao je Pavo.

- Njegov - rekao je dvojnik.

- Dobro, onda mi ti odgovori - djevojčica se okrenula Pavi. - Zašto se tučete?

- Zbog njega - Pavo je uperio prst u Batmana, a ovaj se odmah narogušio i bilo bi svega da ga djevojčica nije mrkim pogledom zaustavila. Pavo je nastavio: - Razbio je izlog slastičarnice i gurnuo Nataliju u grabu i... i za sve su okrivili mene!

- Nije istina - pobunio se Batman Pavo. - On je ukrao Tomici lanac i bacio Potkornjaku pseći izmet među čokoladne kekse i... i izgleda kao ja!

- Ti izgledaš kao ja! - pobunio se Pavo i dječaci bi se ponovo potukli da djevojčica nije stupila među njih i razdvojila ih.

- Dosta! - rekla je djevojčica oštro. - I ti i ti! Dosta! Nitko od vas ne izgleda kao onaj drugi.

Vi... vi jeste onaj drugi!

- Molim?! - Pave se zbuniše uglas.

- Ti si Pavo - djevojčica pokaže na Pavu, a onda na Batmana, - a i ti si Pavo.

- Čekaj malo... - počne Pavo.

- Što buncaš? - namršti se Batman.

- Kasnije ćemo o tome - prekine ih djevojčica nestrpljivo. - Za sada tražim da mi vjerujete da ni jedan od vas nije kriv za ono za što ga drugi optužuje.

- Ma nemoj! - rekoše Pave uglas. Nije im se sviđalo kako je ova klinkica tek tako izašla iz ormara i preuzela kontrolu. - A kako bi ti to znala?

- Zato što je onaj koga tražite isti onaj koji je mojoj razrednici napisao grafite na fasadi, koji je Nataliji provalio u kuću i razbacao sobu, koji je udario Tomicu lancem s bicikla i koji je ravnateljevom psu zavezao petardu za rep. Vidjela sam ga i prepoznala bih ga - udarila je djevojčica dlanom o dlan pa osjetila da mora pojasniti. - Ni jedan od vas nije on.

- A tko je on? - upitaše Pave.

- On je... Pavo - slegne djevojčica ramenima. - Nema boljeg objašnjenja. On je vi.

- A tko si ti? - namrštiše se Pave, razmišljajući ubrzano.

- Mislila sam da ste do sad shvatili - nasmiješi se djevojčica i strese glavom. - Ja sam Pavica. I ja sam vi.

7. PAVO I PAVE

- Sve je počelo još u nedjelju - rekla je Pavica nakon što je uspjela ušutkati nevjericu i proteste dvojice Pava, te nakon što su sve troje posjedali na stare jastuke iz jedne od kartonskih kutija. - Točnije, u nedjelju poslijepodne. Sjedila sam kod zgarišta pekare i...

- Čekaj malo! - prekine je Pavo. - U nedjelju sam ja cijelo poslijepodne bio kod pekare i nisam te tamo vidio!

- I ja sam bio kod pekare - namrštio se Batman. - I bio sam sâm!
Pavica uzdahne.

- Upotrijebite glave, dečki - reče. - Ako postojimo nas troje, svaki sa svojim ormarom i tavanom, onda postoje i tri pekare!

- Tri pekare... - Pavo je pokušavao oviti svoj mozak oko te ideje. - Ali... gdje su druge dvije?

- Svaka na svome svijetu - reče Pavica, koja je od nedjelje imala vremena o svemu dobro razmisliti.

- Na drugim planetima? - upita Batman. - Zar postoji pekara na Marsu?

- Ne, ne na planetima - odmahne Pavica glavom, a neposlušni pramen iskoristi priliku da joj opet padne preko lica. - Na drugim Zemljama!

Pavo se češao po glavi, Batman je mrko piljio u pod. Najzad će Pavo:

- Kako mogu postojati tri Zemlje? Gdje stanu?

- Ne znam - prizna Pavica. - Ali znam da postoje. I ne samo tri.

- Ne samo tri?

- Ja sam ih posjetila preko tucet - na ovu Pavičinu rečenicu dječaci zaustiše da se pobune, ali iznenada shvate da ih pjegavica ne vuče za nos. Da im govori čistu i najčistiju, koliko god nevjerojatnu, istinu. Zagrizoše zato jezike, a Pavica, ohrabrena, nastavi: - I sve su iste!

Mislim, skoro. Osim u pojedinostima.

- Kakvim? - upita Pavo, a onda shvati. Tri su pojedinosti upravo sjedile na njegovu tavanu, na starim jastucima.

- Koliko ih ima? Zemalja? - upitao je Batman.

Pavica strese glavom: - Ne znam. Puno. Strašno puno. Možda beskonačno.

Nekoliko trenutaka svi su šutjeli zamišljajući beskonačan niz zemaljskih kugli. Od same pomisli zavrtjelo im se u malim glavama.

- U kakvim se pojedinostima razlikuju? - upitao je zatim Batman.

- Što se dogodilo u nedjelju? - gotovo u isti čas upitao je Pavo.

- Razlikuju se... - počela je Pavica, pa se prekinula i molećivo obratila Batmanu. - Odgovorit ću ti, ali dopusti mi da počnem od početka.

Batman kimne, a Pavica ispriča kako se u nedjelju nalazila kod pekare i razmišljala kojim putem da se vrati kući. Odabrala je srednji put, onaj koji je prolazio pored Natalijine kuće, nadajući se da je Tomica tamo.

- Tomica! - frknu Batman.

- Zašto bi njega htjela vidjeti? - složno frkne Pavo.

U odgovor, Pavica pocrveni. Dječaci je zbunjeno pogledaše, a onda Batman shvati. Oči mu podrugljivo zasjaše i on ubode Pavu laktom.

- Zaljubljena je u Tomicu! - nasmija se. - Zato!

- Nisam! - Pavica udari nogom o pod pa se zacrveni još jače. - A i da jesam, što onda?

- Zaljubljena je! - veselio se i dalje Batman. Pavo se, međutim, zbunio. Ako je Pavica isto što i oni, a uz to zaljubljena u Tomicu, iako ne u istog Tomicu, a ona je, konačno, i djevojčica...

Izgubio se u mislima, pocrvenio i sâm pa odlučio promijeniti temu.

- Da li i u tvom... svijetu - počne pa zastane, ne znajući koju bi riječ odabrao. - Da li i tamo Tomica hoda s Natalijom?

- Hoda - Pavica sakrije glavu među koljena, ali joj se po ušima vidjelo da je pronašla još crveniju nijansu crvene. - Ali ona je moja najbolja prijateljica i ja joj ne bih nikad otimala dečka!

- Da, da! - smijuljio se Batman. - Zato si i išla vidjeti je li kod nje!

- Pusti! - zaustavi ga Pavo. - Pavice, što je bilo dalje?

Dalje je bilo da se Pavica spustila do Natalijine kuće i da tamo nije našla nikoga. Zvonila je i zazivala, ali odgovora nije bilo. I baš se spremala (malo pokislo) otići, kad li je iz kuće začula glasan zvuk, kao da se nešto lomi. A kad se u kući nešto lomi, a nitko ne odgovara na zvonice i zazivanja to kod svakoga razumnog probudi istu sumnju: lopovi!

Pavica je na trenutak premišljala što da učini. Ulica je bila prazna: dok nekog uvjeri da je pusti do telefona te dok policiji objasni što je

čula i dokaže im da bi to zaista mogli biti lopovi, proći će joj ljetni praznici. Pročitala je ona dosta dječjih knjiga i znala je da odrasli nikad ne povjeruju djeci do zadnjeg poglavlja. A ova buka nagovještavala je prije početak nego završetak neke priče.

Pavica zaključi da joj je najbolje, iako vjerojatno ne i najpametnije, samoj izvidjeti stanje. U

tren se oka provukla kroz otključana dvorišna vrata (u njihovu naselju malo ih je tko zaključavao - plotovi su i tako bili preniski) i kroz vrt se odšuljala do stražnje strane kuće.

Tamo ju je dočekao užas: otkinuta Marijanina glava.

- Au! - reče Pavo. Batman se od napetosti ugrize za usnu. Obojica su znali tko je bila Marijana i koliko je značila Nataliji.

Pavica je gotovo zaplakala kada je iz trave podigla glavu plișane majmunice kojom se Natalija, doduše, nije više igrala, ali koju je još uvijek rado čuvala i s kojom je ponekad, a da to nikome ne bi priznala, još uvijek spavala. Korak dalje, ispod grma, našla je i njezino tijelo.

Baš je razmišljala da li bi se glava još dala prišiti i tko je mogao biti tako okrutan prema jednoj nedužnoj igrački, kad li, ni stopu od njezine glave, prozujni nešto svjetlucavo.

Pavici se presječe dah pa se hitro, privijajući sve Marijanine dijelove na grudi, sakrije iza grma. Iz sobe se začuje gorak, taman smijeh, a nešto svjetlucavo ponovo proleti kroz prozor i zapne o krošnjju marelice. Pavica prepozna CD, vjerojatno neki od onih piratskih, s kompjutorskim igrama koje je Natalija voljela.

Zrakom prolete treći, četvrti, peti i sedamnaesti disk, svaki praćen bijesnim, ali sve tišim uzvikom, kao da je bacaču svaki sljedeći hitac bio manji užitak. Konačno, diskovi prestadoše letjeti.

Pavica se skutri još dublje u grm. S pravom, kako se pokazalo. Ni tri časka nakon što je posljednji disk poput frizbija prozujao zrakom, kroz prozor Natalijine sobe iskoči nepoznati plavi dječak u majici sa Supermanovim znakom.

- On! - usklikne Pavo.

- On - kimne Pavica.

Dječak prođe pored grma u kojem se skrivala Pavica ne primjetivši je, zaobiđe kuću, preskoči ogradu i odrola niz cestu. Pavica,

odloživši nježno ranjenu Marijanu na prozorski okvir, oprezno krene za njim.

- Odrolao je? - prekine priču Pavo. - Kakve je imao role?

- Kakve to veze ima? - mrko ga pogleda Batman koji od svojih nije dobio nikakve role iako je natuknuo da bi ih volio imati, pa potakne Pavicu: - Nastavi!

Što je brže, a neprimjetnije mogla, Pavica je slijedila plavokosog provalnika. Iako nije žurio, dječak je imao role i bio mnogo brži pa je Pavica znala da ga neće još dugo moći pratiti. Na prvom većem raskrižju, međutim, dječak skrene udesno i zaustavi se pored poznate joj kremaste jednokatnice. Osvrne se da vidi prati li ga tko, a onda se osloni dlanovima o ogradu i vješt看 skokom đipi u vrt.

Pavica ga je iz zaklona gledala kao skamenjena. Kuća u čije je dvorište uskočio bila je -

njezina kuća!

- Tvoja kuća? - upita Batman. - Znači...

- ...ova kuća? - nadoveže se Pavo.

Pavica kimne. Njezina kuća bila je, zapravo, jedna posve druga kuća od ove ovdje i nalazila se na jednom posve drugom svijetu, ali budući da su i ta kuća i taj svijet bili u isto vrijeme prilično isti kao ovi ovdje, nije oko razlika trebalo dizati preveliku viku. Zato kimne još jednom pa nastavi priču: - Užasno sam se prepala. Nisam znala što želi u mojoj kući, ali nisam mu ni mogla dopustiti da se u mojoj sobi ponaša kao u Natalijinoj!

- I? Što si učinila?

- Pošla sam za njim. Strašno sam se bojala, ali sam ga slijedila do stražnjih vrata...

- Provalio je? - zainteresirao se Batman.

- Nije. Imao je ključ.

- Gad! Otkud mu samo?

- Pa, razmisli malo! - Pavi kao da se mozak oporavio od čudâ i brojnih istih, a različitih, svjetova pa počeo funkcionirati. - Ako je on kao mi, onda je i njegova kuća kao naša pa svojim ključem...

- ...može otključati naša vrata! - pljesne se Batman po čelu. - Tako je!

- To sam i ja zaključila - rekla je Pavica. - Ali tek poslije. Tada sam bila još previše prestrašena da bih razmišljala pa sam ušla u kuhinju

i uzela mamin valjak za tijesto.

- Ja bih uzeo nož za ribu! - mrko će Batman. Pavo ga iznenađeno pogleda. Po prvi put je osjetio bliskost s dječakom u crnoj majici. - I, što je onda bilo?

- Ništa - reče Pavica, a time je mislila reći da provalnika u Supermanovoj majici nigdje nije pronašla. Ni u dnevnoj sobi, ni na katu, ni na tavanu.

- Pobjegao je kroz ormar - reče Batman ono što su svi zaključili.

- Da - kimnula je Pavica. - To sam ustanovila po otiscima u prašini. Vodili su do ormara i nestajali. Nisam ni znala da je taj ormar tamo.

- Kako? - zbuni se Pavo. - Zar nisi nikad bila na tavanu?

- Pa, ne. Nikad mjesto - Pavica ga pogleda kao da se čudi što se Pavo čudi. -Mama mi je zabranila.

Pavo i Batman se pogledaše. Danas su doznali nešto novo i čudno o djevojčicama: djevojčice, čini se, slušaju mame.

Pavica, međutim, nije obraćala pažnju na njihove poglede već je nastavila s pričom. Kada je, dakle, strah nadvladao maminu zabranu i odveo Pavicu na tavan, otisci u prašini doveli su je do ormara. Ormaru je prišla mrtva od straha i s visoko podignutim valjkom za tijesto - mislila je da se lopov skriva u njemu - ali kad ga je otvorila u njemu je našla tek poznati nam, rupičasti okvir i spravu koja je ponekad iskrila.

- I? Što si onda učinila?

- Ušla sam u ormar - odgovorila je Pavica kao da je to najnormalnija stvar na svijetu. - Sprava je zaiskrila i izašla sam na drugi tavan.

- I onda?

- Onda sam se vratila natrag.

Koliko su dječaci maloprije bili postidjeni Pavičinim hrabrim stupanjem u ormar, toliko su sad bili razočarani njezinom nepoduzetnošću. Naći se u drugom svijetu i ne istražiti ga? Tko bi to učinio? Zašto?

- Zašto? - upitali su Pavo i Batman uglas.

- Htjela sam biti sigurna da ću se znati vratiti - odgovorila je Pavica razumno. Dječaci se počesaše po glavama. Da, odgovor nije bio bez mozga, iako njima nikad ne bi pao na pamet. -

Zato sam otišla u svoju sobu po svoju lutku Danijelu i u kuhinju po neke čokolade...

Na spomen čokolada, dječacima zakruli u želucu. Od jutra nisu ništa jeli, ali priča je bila previše zanimljiva da bi je sada prekidali.

- Ostavila sam Danijelu ispred ormara da znam prepoznati svoj tavan i tada sam otišla preko...

Samo u jedan svijet tog prvog dana, a onda u druge, kasnije...

- Kakvi su drugi svjetovi? Po čemu se razlikuju? - Pave je ubijala znatiželja, a Pavica im je pričala.

Pričala im je kako je u prvih nekoliko svjetova našla djevojčice nalik njoj. Neke su je se prepale, s nekima se baš lijepo igrala. Od tih nekoliko svjetova, samo na jednom bio je primijećen razbojnik u Supermanovoj majici. Zatim su svjetovi postali različiti od njezina.

Tu je prvi put otkrila jednog Pavu. Pavo je sjedio na tavanu i čitao stripove, a Pavica se nije ni usudila izaći iz ormara. Virila je kroz ključanicu.

- Je li to bio on? - upitao je Batman.

Pavica je zatresla glavom: - Ne. Prepoznala bih ga, rekla sam vam. Bilo je u njegovu pogledu nešto... nešto...

- Zlo? - predloži Pavo.

- Podmuklo? - doda Batman.

Pavica je i dalje tražila pravu riječ. Napokon reče:

- Nešto nesretno. U očima mu je velika tuga.

Batman i Pavo slegnuše ramenima. Bili su sigurni da je Pavica krivo protumačila to što je vidjela u očima njihova zajedničkog neprijatelja. Neprijatelji su zli i podmukli i gnusni i odvratni, ali nikad tužni. Zar ne?

- Od tada sam pažljivije putovala - nastavila je Pavica. - Na svjetovima bez Pavica nisam se mogla pretvarati da sam domorotkinja...

- Kakvi su bili ti... Pave? - prekinu je Pavo.

- Razni - nasmiješila se Pavica i pokazala prvo na Pavu onda na Batmana. - Neki sličniji tebi, a neki tebi. Jedan je imao naočale!

- Užas! - rekoše Pave uglas.

- Meni se baš svidio - u inat će im Pavica. - Jedan je bio u kolicima, a jedan...

- U kolicima? - namršti se Pavo. - Što, još je bio beba?

- Mislim da misli - tiho će Batman, - na invalidska kolica.

- Ne! - reče Pavo. Pavica tiho obori glavu.

- Razgovarala sam s njim - reče. - Bilo mi ga je žao, mislim da se ni sa kim ne druži.

- Što je bilo? Što mu se dogodilo?

- Pretrčavao je cestu. Autoput. Da starijim dečkima pokaže da je faca. Dohvatio ga je jedan kombi, kralježnica mu je pukla na dva mjesta...

- Dobro da je živ - mračno će Batman. I on i Pavo smračili su se kod spomena autoputa.

Koliko su puta stajali kod zgarista i razmišljali o pretrčavanju? Koliko su puta odustajali, ali nikad do kraja? Kako je ono tata rekao? Prirodna selekcija?

- Ima jedan...

- Što?

- Bila sam u jednoj kući. Bila je vrlo različita i vlasnica me zatekla u vrtu. Morala sam nešto reći pa sam riskirala i rekla da sam došla vidjeti Pavu. Ona me pogladila po glavi i rekla da su Pavini odselili jer da Pave više nema...

I Pavu i Batmana prodoše ledeni trnci: - Kako "nema"?

- Nema. Onaj kombi... Neki drugi kombi... Pregazio ga je. Sasvim.

- Sasvim? - upita Pavo sav blijed u licu.

Batman se naglo i neizazvan izdere na Pavu: - Da, sasvim! Slušaj što ti kaže! Ubio ga je!

Troje djece zašuti, meškoljeći se da otresu mračne misli što su im plazile pod kožom.

Konačno, Batman otpljune: - Neka ga, budale!

- Mogli smo to biti mi! - pobuni se Pavo.

Batman ga bijesno pogleda, Pavo mu uzvrat i možda bi se njih dvojica opet potukli da Pavica nije naglo klekla među njih i pogledala ih sa suzama u očima: - Nemojte, dečki! Zar nije dovoljan jedan Pavo kojeg nema?

Dječaci posramljeno oboriše glave. Pavo iz džepa iskopa jednu od papirnatih maramica koja je djelovala koliko-toliko čista i pruži je Pavici.

- Hvala! - nasmiješi mu se Pavica i ispuhne nos napunjen suzama. Zvučala je kao iskusan slon i čulo je se bar do Indije. A čulo je se i do prizemlja.

- Jesi li to ti Pavo? - začuju djeca glas Pave Starijeg koji se tog časa zajedno s mamom Lucijom vratio s posla. - Nisi valjda na tavanu?

Djeca se s užasom pogledaše. Otkrit će ih! Nikad odraslina neće uspjeti sve objasniti!

- Idem ja dolje! - reče Pavo. - Izmislit ću nešto. Vi se sakrijte!

- Čekaj! - Batman ga uhvati za nadlakticu. - Kako ćeš im objasniti šljivu?

- Kakvu šljivu? - upita Pavo, a onda mu prsti napipaju pokrupnu modricu pod okom, točno na mjestu gdje ga je Batmanova šaka ranije poljubila. - O, dovraga i bestraga! Gotov sam! Što ću sad?!

- Čuvaj se, ako si gore! - čulo se Pavu Starijeg s pola puta do prvog kata. Na tavanu, tri su mala mozga radila tako užurbano da im se dimilo iz ušiju.

- Znam! - šapne naglo Pavica dvojici dječaka. - Brzo, zamijenite majice!

8. PAVO I KOLAČI

- Jesi li tu? - Pavo je Stariji naglo otvorio vrata Pavine sobe. - Objed je, hajde, nemoj da te majka čeka!

Unutra, međutim, nije bilo nikoga, a najmanje Pave. Pavo Stariji stane na sredini sobe i počese se po glavi pa posve nepotrebno zaviri ispod stola i iza vrata. Tada primijeti nož za ribu zabijen u prozorski okvir. S trzajem ga izvuče i zabrinuto se zagleda u njega.

- Da mi je znati što se s tim mulcem zbiva - promrmlja pa se sjeti kako je negdje pročitao da današnja djeca sve brže sazrijevaju. - Da nije ušao u pubertet? Ali, opet, čak ni kad sam bio u pubertetu, ja nisam radio svinjarije kakve on sada radi!

Tu Pavu Starijeg prekine njegov unutarnji glas i podsjeti ga na neke od svinjarija koje je Pavo Stariji radio u pubertetu.

- Molim, molim! - reče Pavo Stariji. - Ja jesam bio malo nestašan i možda, ponekad, i malo divlji, ali se nikad, ama baš nikad nisam pomokrio po ravnateljcu!

- Zato što ti nikad nije palo na pamet - zlobno će unutarnji glas.

- Ti šuti! - pripremi Pavo Stariji unutrašnjem glasu nožem za ribu pa, kako bi pokazao tko je ovdje gazda, zaviri i u košaru za otpatke. Pave nije bilo ni tamo.

- Bit će da je onda ipak na tavanu - namršti se Pavo Stariji. Mogao je on oprostiti i razredničine ruže i razbijene izloge i gotovo sve što bi se dogodilo ravnatelju, ali zaboljela ga je pomisao da ga sin tako malo cijeni da se ni ne trudi sakriti svoje prijestupe. Zato mrko krene uz zadnji niz stuba, galameći: - Jesi li gore? A što sam ti ja rekao? Odmah silazi!

Teški koraci Pave Starijeg bubnjali su stubama. Na tavanu, u tamnom kutu, dva para očiju stisla su se iza ormara u slaboj nadi da su tu nevidljivi, dvije su ruke u strahu potražile jedna drugu. I, baš kad se Pavo Stariji uhvatio za kvaku tavanskih vrata, te kad su se oči i ruke stisle, očekujući frku, iz prizemlja se začuo Pavin glas: - Tu sam!

Iza ormara, dva zadržavana daha odahnula su kao jedan. Pavo Stariji se okrenuo i zalupetao niz stube.

- Ma, gdje si bio? Vani? A što sam ja rekao?

- U vrtu! - podboči se Pavo i drsko pogleda Pavu Starijeg ravno u oči. - Hej, i pravi zatvorenici imaju pravo na sat šetnje po dvorištu!

Pavu Starijeg zbune dvije stvari. Prvo i prvo, mogao se kladiti da Pave nije bilo u vrtu kada je tamo maločas pogledao. A opet, možda nije dobro pogledao? Odlučio je povjerovati sinu, ali to još uvijek nije otjeralo ono drugo što ga je mučilo. Kad se Pavo onako pred njim podbočio i drsko ga pogledao Pavi se Starijem, naime, učinilo da pred njim ne stoji njegov sin! U

Pavinom pogledu prepoznao je Pavo Stariji - ali na trenutak, samo na kratko - jedan drugi pogled, pogled nekoga koga je davno znao. Na trenutak se pred oči Pave Starijeg vratila tamna sjena, ali ju je onda, kao i kad je s Pavom sjedio nad opekom, brzo potisnuo u stranu, šutnuo gdje misli ne zalaze, dvaput trepnuo, stresao glavom i zaboravio.

Ponovo je pogledao Pavu. Podbočen je stajao, da, i obranaškog stava, ali kako je mogao posumnjati da to nije njegov sin? Isto lice, isti stas, ista žuta kosa ispod kape i iste pjege kakve je Pavo Stariji imao i mrzio u djetinjstvu, jer ga je zbog njih Potkornjak zvao "Bambijem", "Lastanom" i "tifusarom". I ista Supermanova majica koju bi mogao već jednom oprati! Tko bi to mogao biti, ako ne Pavo?

- Hajde, hajde - mahnuo je Pavo Stariji pomirljivo rukom. - Majka nas čeka s objedom.

- Super - rekao je Pavo. - Baš sam gladan!

- Bit ćeš gladan još malo - iznenada ga je zaustavila majka i zgrabila za zapešće. - Kakve su ti to ruke? Što je ovo, zemlja? I je l' ti to na koljenima trava? Kupaonica! Brzo!

Pavo je poslušno kliznuo u kupaonicu, a onda je brzo zaključao vrata iza sebe i glasno odahnuo. Morao se ugristi za usnicu da se na glas ne nasmije.

- Ideš! - čestitao je sam sebi. - Nasjeli su!

Batman je (jer on je bio taj što je, u Pavinoj majici, zadovoljno zviždukao i sapunom trljao dlanove i koljena) skoro umro od straha kad se na ulazu suočio s Pavom Starijim. Znao je da je potpuno nalik Pavi, pogotovo u ovoj majici, ali je zanijemio pred čovjekom koji je strašno nalikovao njegovu ocu pri čemu ipak nije bio on. A tek kad ga je mama Lucija (slična, pogotovo kad se mrštila, a opet nekako drukčija) šćepala na vratima kuhinje, bio je sto posto siguran ga je neki majčinski radar otkrio i da je njihova tavanska varka propala.

Već do ulaza je bio stigao u posljednji čas, trenutak prije no što je Pavo Stariji na tavanu otkrio Batmanove - Batmanu je o Pavi i Pavici još bilo teško razmišljati na takav način -

dvojnike. Kakva je to vratolomija bila! Uz Pavinu pomoć bio se uzverao kroz tavanski prozorčić, kliznuo niz crjepove pa se prvih nekoliko metara spustio niz gromobran, a onda preletio zadnji kat dočekavši se dlanovima i koljenima na travu. Srećom, nitko nije njegove prljave šake i zelena koljena povezao s onim što se zbilo, a sad su i zadnji dokazi odlazili niz slivnik. Izvukao se!

Što, dakako, nije značilo da je svim problemima kraj. Čekao ga je objed s neznancima, a i Pavi je te Pavici obećao prokrijumčariti hranu. Batman duboko udahne i pogleda se u zrcalo.

Skoro poskoči kad se ugledao: toliko se bio navikao gledati u Batmanovoj majici da mu se učinilo da je ponovo pred ormarom, da se pred njim otvorio još jedan odrazni svijet.

- Pa, ako sam sebe uspio prevariti... - zaključi, otključa vrata kupaonice i pridruži se mami Luciji i Pavi Starijem za stolom.

Bio je to najčudniji objed u Batmanovu životu. Sâm jelovnik nije bio ništa posebno: podgrijana juha od graha i po hrenovka i pol svakome, s malo svježeg pirea i salate od zelja.

Ali, Batman nije mogao oči odvojiti od svojih roditelja. Pavinih roditelja. Svojih roditelja.

Kod kuće je Batman, naime, najčešće objedovao sâm. Zato mu podgrijana jela ni nisu bila novost: ta osobno je bio majstor u bar tri načina podgrijavanja, jednom načinu pregrijavanja s iskipljivanjem i dva načina pougljenjivanja hrane. Kad bi, pak, za stolom bio još netko - jedan od roditelja ili, rjeđe, oba - uglavnom bi se šutjelo. Batman je volio svoje roditelje, bio je prilično siguran da ga i oni, na svoj način, vole, ali nije bio siguran što osjećaju jedno za drugo. Ponekad bi ih vidio kako se zajedno smiju ili kako razgovaraju tiše i duže od uobičajenih šturih izmjena obavijesti, ali većinu vremena mu se činilo da tek stanuju zajedno.

- Hoćete li se rastaviti? - pitao ih je jednom kad cijelu večer nisu razgovarali. Četvoro djece u njegovu razredu imalo je po jednog roditelja: Igoru i Sandri su se rastavili roditelji, Tina je bila izvanbračna, a bio je tu i Vjeko kojemu se tata nije vratio iz rata. U naselju ih je bilo još.

Rastava nije bila baš takva rijetkost.

- Hm? - odgovorio mu je tata koji ga nije slušao jer je čitao novine.

- Ništa ne brini - majka je razvukla usne u hrabar osmijeh i pomilovala ga po glavi. - Ne bismo ti tako nešto napravili.

Batman je znao da ga je htjela umiriti, ali te večeri nije miran otišao na spavanje.

A ovi roditelji, Pavini, bili su drukčiji. Nisu govorili ništa posebno mudro (pogotovo se Pavo Stariji trsio da ni u kojoj prilici ne kaže ništa mudro), ali bi se svako malo pogledali i izmijenili pokoju riječ, tek tako da onome drugome pokažu koliko im je važan. Svako malo priupitali bi nešto i Batmana.

- Je li, Pavo - pitao bi ga tako Pavo Stariji. - Kakvu si glupost danas napravio?

Batman se na čas zbunio. Da ga je otac kod kuće upitao tako nešto, pitanje bi vjerojatno bilo vjesnik nevolja. A ovdje... Batman ovdje nije znao odgonetnuti povod pitanju.

- Nikakvu - odgovorio je za svaki slučaj.

- Loše! - zamlatarao je Pavo Stariji kažiprstom dok je istovremeno pokušavao puhanjem ohladiti juhu u žlici. Rezultat mlataranja bio je da se većina juhe prolila natrag u tanjur. - Ako si već krenuo putem

kriminala, onda izvoli biti zlikovac svaki dan! Svaki zanat traži cijelog čovjeka! Zar ja nisam električar i nedjeljom? Bogibogme jesam!

Batman je ostao bez riječi. Pavo Stariji je izgledao kao da ga vlastita deklamacija dobro zabavlja, a i mama se Lucija smješkala kutom usana iako je pravila predstavu od mrštenja, okretanja očima i slijeganja ramenima.

- Što je bilo? - pogleda ga Pavo Stariji upitno. - Nestalo ideja?

- Nije - jedva reče Batman i odmah se upita koliko mu je to bilo pametno.

- A nije, je li? - ljuljao je Pavo Stariji glavom lijevo-desno, kupeći komadom kruha ostatke pirea. - Odmaramo se, znači.

- Ako ti ikad nestane ideja - upadne majka u razgovor i nasmiješi se Pavi. Malo umorno, ali mnogo toplije nego što je to njegova majka učinila kada mu je obećala da se neće rastavljati, -

obradi se ocu. Sigurna sam da te u glupostima može mnogo čemu podučiti!

- Nije to besplatno! - pobuni se Pavo Stariji, bacajući čeznutljive poglede prema loncu u kojem se možda skrivala još koja hrenovka ili barem polovica. - Vrhunske gluposti za vrhunske pare!

Batman je sad bio sasvim izgubljen. U šutnji je bio stručnjak, mogao je šutjeti satima, sâm ili u društvu, različitim brzinama ili posve polako. Ali u ovom razgovoru uspijevalo mu je tek zijevati kao riba na suhom. Zato primijeni drevnu dječju tehniku: kad odrasle ne razumiješ, ignoriraj ih.

- Mogu li dobiti još kruha? - upitao je, mijenjajući temu.

- Opet? - majka ga je začuđeno pogledala. - Koja ti je to već kriška, treća?

Bila je četvrta, a od prošle tri Batman je dvije neopazice strpao u džepove. Međutim, nije mu bilo ni na kraj pameti ispravljati majku. Zato se poslužio tajnim oružjem - umilno se nasmiješio, zatreptao i rekao: - Molim te?

- Dijete je gladno. I ja sam u njegovim godinama mogao vola pojesti - dodao je na to Pavo Stariji, pred kojim su se volovi i danas skrivali. Majka je slegnula ramenima i pružila Batmanu košaricu s kruhom. U njoj je bio još samo jedan okrajak.

- Hvala - rekao je Batman pa se zapitao nije li s uljudnostima pretjerao. Dječaci su obično uljudni jedino u tuđim kućama, a on ne

bi volio privući sumnju.

- Je l' to bio zadnji komad? - iznenada se javio Pavo Stariji, prstima mijeseći mrvice u košarici.

- Dijete je bilo gladno - podbola ga je majka. - Ali imaš kolača u frižideru.

Pavo Stariji zadovoljno mumljajući otvori hladnjak i baš se hrustio nad tanjurom kad li ga prekine Batmanov glas: - Mogu li ja dobiti koji?

- Ali - jaderno se i uvrijeđeno oglasi Pavo Stariji, - ti ne voliš kolače!

- Danas bi mi baš prijali - zatreptao je Batman. - Dva, molim te.

- Samo su tri - Pavo Stariji bio je na rubu suza.

- Dijete je gladno - majka je jedva zadržavala smijeh. - Znaš kako je u tim godinama!

Pavo Stariji sprži ženu pogledom, odvoji najveću krišku za sebe i tanjur s preostale dvije pruži Batmanu, uz vrlo čujan uzdah koji je čitavom naselju obznanio kako se on žrtvuje za potomstvo.

- Hvala - reče Batman i s tanjurom zbriše na kat, u Pavinu sobu. Tamo je vrebao priliku da se odšulja na tavan, a dok je čekao osluškivao je kako u prizemlju Pavo Stariji uz gundanje pere suđe i žali se kako je električarima voda prirodni neprijatelj te kako mu mama Lucija odgovara nešto nečujno, ali sa smijehom u glasu. Čekajući i osluškujući, Batman je shvatio nešto što je u njemu potihoro raslo još od prvog pogleda na Pavu Starijeg, od prve riječi mame Lucije.

Zavidio je Pavi!

Strašno mu je zavidio. Zavidio mu je što ne objeduje u tišini, što mu je majci stalo s kakvim koljenima hoda po svijetu, zavidio mu je i na glupim forama tate Pave. Pa što ako je Pavin tata malo deblji od njegova, Batmanova? Pa što ako ova mama Lucija nije toliko dotjerana, ako nemaju toliko novaca i ne ručaju šnicle svaki dan! Batman bi strašno volio ostati ovdje, živjeti ovako, nikad se ne vratiti, nikad više ne pomisliti da se mama i tata ne vole.

A mogao je to tako lako izvesti! Sve što je trebao učiniti bilo je ostati u sobi, ne otići na tavan, Pavi ne vratiti majicu... Tata Pavo i mama Lucija već su ga prihvatili bez da su išta posumnjali, a Pavo će shvatiti da je izvukao kraći kraj, proći će kroz ormar, naći neki prazan

svijet, možda onaj u kojem je Pavu pregazio kombi ili baš onaj iz kojeg je Batman stigao...

Onaj iz kojeg je Batman stigao.

Batman se ugrize za usnicu. Vani se mračilo, a on je zamišljao Pavu kako leži na krevetu u njegovoj, Batmanovoj sobi i kako u tišini ruča s Batmanovim roditeljima. Zamislio je kako bi dječaku koji je živio u ovakvoj obitelji bilo svega se odreći, pristati na hladnoću. Pomislio je što bi mu sve oduzeo i znao je da to ne može učiniti.

- Ja sam se bar navikao - reče, zgrabi tanjur s kolačima i šmrčne. Nije ni primijetio kad je zaplakao, kad se stužio nad samim sobom. Podrugljivo se nasmije svom odrazu u ogledalu, nadlanicom otre suzu i reče: - Vidi ga, cvilidreta!

Ponovo svoj, ponovo nepokolebljiv, Batman proviri kroz vrata sobe. U prizemlju, u dnevnom boravku, Pavo se Stariji kopicama i krimićem na televiziji tješio zbog izgubljenih kolača, dok je majka čitala pored njega.

Batman iskoristi priliku i na prstima, tiho poput šišmiša u letu, šmugne na tavan.

9. PAVO I BATERIJA

Dok je Batman bio na objedu, Pavo i Pavica su čučali iza ormara. Kada ih je prošao prvi strah i kad je Pavo Stariji pustio kvaku tavanskih vrata, pustili su i oni jedno drugom ruke koje su do tada grčevito stiskali. Neko su se vrijeme zatim sramili pogledati - malo zato što je ispalo da su se bojali bez veze, a malo zato što niti jedno od njih nije još nikoga tako držalo za ruku.

- Čak ni Nataliju - pomislio je Pavo i savio prste lijeve ruke tako da su mu dotakli dlan, još topao od Pavičina stiska. Svidalo mu se, morao je sebi priznati, držati djevojčicu za ruku.

Krišom je pogledao Pavicu. Nije mogao reći da je najljepša djevojčica koju je ikad vidio - bila je prežuta, prepjegava i sve u svemu ga je previše podsjećala na njega samoga da bi mu se zaista mogla svidjeti - ali bila je djevojčica. A djevojčice su Pavi bile zanimljive zato što ih nikako nije uspijevaio shvatiti. Suknje i šminka na stranu (čak su i Pavi te razlike bile nebitne), ali Pavo nikako nije mogao pogoditi što im je u glavama, o čemu tako važno pričaju pod odmorom, zbog čega se smijulje, a zbog čega se strašno uvrijede kad ih čovjek pita nešto najnormalnije.

Zato je Pavi Natalija bila draga, dok mu je bila draga. Natalija je nosila hlače, nije lakirala nokte ni bušila uši, a razumjela se i u kompjutorske igre pa se s njom moglo normalno razgovarati. Ali druge djevojčice...

Evo, primjera radi, ova Pavica. Na prvi pogled moglo se reći da mu je vrlo nalik, ali Pavo bi se okladio u što vam drago da ispod njezine plave kose vrve neke ženske, nedokučive, izvanzemaljske misli. Kad bi samo mogao doznati o čemu razmišlja?

- Gladna sam - reče Pavica iznenada. - Ubija me taj miris iz kuhinje.

- Juha od graha - nepotrebno objasni Pavo. Uvjerenje u različitost djevojačkog mozga opako mu se poljuljalo. Da je o tome razmislio trenutak duže, Pavo bi shvatio da se zapravo razočarao: ako ima ičeg goreg od dobre misterije, onda je to njezino rješenje. Ali Pavo nije imao trenutak u kojem bi o tome razmislio, prekinulo ga je dugo i muklo kruljenje vlastita želuca. Kad je Pavica spomenula miris, i on ga je osjetio te shvatio kako je vučje gladan. -

Ubio bih za juhu od graha!

Pavica ustade.

- Nisam mislio na tebe - zbuni se Pavo. - Ne boj se!

- Znam - šapne Pavica, otresajući prašinu s kratkih hlača. - Nisam zato ustala. Idem po hranu!

- Mama i tata su dolje! - užasne se Pavo, ali to učini tiho.

Pavica ga sažalno pogleda pa zglibom kažiprsta lako kucne po ormaru.

- Ne budi blesav - reče. - Skočit ću na trenutak kući!

- Da, jasno - reče Pavo, shvativši da je ispao glup. Ne moraju gladovati zato što na ovom svijetu ne mogu do kuhinje. Bezbroj svjetova punih hrane čekalo ih je s druge strane ormara. -

Donesi i meni nešto!

Pavica ga mrko pogleda, jednim od onih pogleda kojim te djevojčice pogledaju kad kažeš nešto što nisi trebao, ali kad ti ne žele reći što si točno zabrljao. Pavo bi u uobičajenim okolnostima slegnuo ramenima i čekao da Pavicu takvo raspoloženje prođe, ali sad je bio pregladan da bi propustio mogući zalogaj.

- Molim te? - pokuša nakon kraćeg razmišljanja.

Pavica se nasmiješi. Uspjelo mu je!

- Svakako - reče Pavica. - Što želiš?

- Neku čokoladu - Pavo će, - a može i bananu. Sendvič s nekom salamom. Imaš li čipsa?

Možda ne bi bilo loše da doneseš nešto za piće.

Pavica ga prijekorno pogleda: - A da ti možda i lambadu otplešem?

- Nemoj, čut će te u kuhinji.

Pavica je na trenutak ozbiljno naginjala odluci da se mršti na Pavu dok ne shvati da se treba ispričati, ali onda odustane. Bila je prilično gladna, a čekati dječaka da se ispriča je kao čekati zadaću da se sama napiše. Zato odmahne da Pavi pokaže kako nije vrijedan objašnjenja i uđe u ormar.

Nakon nepune minute, izađe iz njega.

- Već si tu? - razveseli se Pavo, a onda spazi Pavičino vrlo ozbiljno lice pa se zabrine. - Što je bilo? Nema banana?

- Ne radi - vrlo tiho reče Pavica.

- Banana?

- Ne, budalo! - psikne Pavica jedva se suzdržavajući da ne udari nogom o pod. Niz obraz joj klizne suza. - Ormar! Ormar ne radi!

Pavo pogleda ormar kao da ga prvi put vidi. Onda pogleda Pavicu kao da provjerava hoće li eksplodirati, a zatim ormar, još jednom.

- Ne radi? - upita. Na tren je htio izjaviti kako ovakav razgovor sigurno nije vodilo puno ljudi ("Radi li vaš ormar, gospođo?" "Oh da, hvala, vrlo dobro ormaruje!"), ali se ekspresno otrese blesavih misli. Po Pavičinom licu vidjelo se da nije vrijeme za šalu.

- Ne radi - kimne Pavica nesretno i maramicom obriše suzu. Namjesto obrisane kolegice, kliznu druge dvije.

Pavo priđe ormaru i otvori ga. Okvir je bio tu, sve je izgledalo na mjestu. Pavo uđe u ormar i pruži ruku kroz okvir. Prsti mu dotaknu stražnju stijenu. Pavo povuče ruku i dobro je promotri, kao da će od toga biti pametniji. Zatim, u pokušaju da makar izgleda kao da zna što radi, pogleda gore pa dolje. Da, tri stare paukove čahure još su bile tu, a i transformator je ležao u podnožju. Sve je bilo tu. Zapravo, ne baš sve. Nedostajale su iskre.

Pavo čučne pored transformatora i kucne ga prstom.

Ništa se ne dogodi.

Pavo ga kucne malo jače.

Ne dogodi se opet ništa.

Pavo duboko udahne i udari ga najjače što se usudio.

Ni iskre.

Pavo ustane, počese se po glavi pa se okrene Pavici s izrazom lica koji je govorio da mu je žao, ali da sve ovo ipak nije njegova krivica.

- Ne radi - potvrdi.

Očekivao je da Pavica brizne u plač, ali ona se pokazala čvršćom nego što je očekivao.

Stisnula je usnice i kimnula.

Pavo joj se, ustanovi to s iznenađenjem, divio. Tko zna kako bi on podnio činjenicu da je zarobljen na stranom svijetu, potpuno gladan i bez načina da se vrati kući? Pavica je bila, zapravo, nevjerojatno hrabra.

- Dođi - reče Pavo nježno i njih dvoje sjedoše ponovo iza ormara. - Smislit ćemo nešto.

Pavica kimne i nasloni glavu na Pavino rame. Pavi se i to svidjelo. Osjećao se velikim i jakim iako, zapravo, nije ništa korisno učinio. Htio se još malo tako osjećati, reći još nešto lijepo i utješno.

- Vratit ćemo te kući - reče.

Na te riječi Pavičina hrabrost popusti i ona se rasplače kao ljuta godina. Bila je i dalje dovoljno prisebna da priguši jecaje, ali je Pavino rame zato potpuno natopila. Pavo je sjedio uz nju, posve zbunjen i napola očekujući da je netko čuje, dođe na tavan i otkrije ih. Pavo Stariji, mama Lucija i Batman su, međutim, za to vrijeme raspravljali o tome tko koga u glupostima može podučavati i nisu čuli Pavičin tihi očaj. Onda je i Pavica, naposljetku, prestala plakati.

Pavo je ponovo poželio nešto reći, ali se sjećao kakav je to maločas rezultat izazvalo, pa je šutio. Pavica je otrla suze, obrisala nos i potapšala Pavi ruku.

- Hvala ti - rekla je, a da on nije shvatio zašto.

- Ipak - pomislio je zbunjeno, - ipak su djevojčice s drugog planeta!

Pavica je još jednom obrisala nos, jednom tiho šmrknula, a zatim svojom svemirskom logikom preskočila na sasvim novu temu.

- Ti si zaljubljen u Nataliju, je li tako? - upitala je iznenada.

Zatečen, Pavo je pocrvenio od nožnih prstiju do korijena kose i počeo se braniti nogama i rukama: - Kakve to gluposti pričaš? U Nataliju? Ja? Ma daj!

- To bi bilo logično - reče Pavica zamišljeno gledajući u daljinu. - Znaš, razmišljala sam...

- Mogla si nešto bolje smisliti! - i dalje se crvenio Pavo.

- Tiho budi! - coknula je Pavica. Teško je bilo zamisliti da je to ona ista djevojčica koja je do prije minutu bespomoćno plakala. - Nikako ga nisam mogla razumjeti dok nisam shvatila da je... da je dječak. I da je onda sve drukčije!

- Tko je dječak? - upitao je Pavo, a onda shvatio. - Misliš: on? Protupavo?

Pavica se nasmiješi.

- To nije loše ime - reče. - Da, Protupavo. Sve ima smisla, vidi! Natalija je bila moja najbolja prijateljica, a Tomica mi se... sviđao. Kod tebe je, pretpostavljam, bilo obrnuto?

Pavo kimne. Vidio je kako je Pavica porumenjela kad je spomenula Tomicu i shvatio da ni njoj nije lako. Zato se prestao buniti, iako su mu uši još gorjele.

- I onda su oni... prohodali - nastavi Pavica. - Barem kod mene jesu?

- I kod mene - potvrdi mračno Pavo.

- Možemo onda pretpostaviti da se to dogodilo i drugdje... Barem na nekim svjetovima.

- I na Protupavinom? - shvati naglo Pavo.

- Mislim da da. Reci mi iskreno - Pavica se okrene Pavi i pogleda ga ravno u oči, - jesi li ih jako mrzio?

Pavo se htio pobuniti, zaniijekati sve što je osjetio prema Nataliji i Tomici, ali mu nešto u Pavičinom pogledu nije dalo. Odvratio je pogled i rekao: - Jesam.

Kad je to izrekao, Pavi kao da je nestao teret koji je mjesecima nosio na srcu. S jednom riječju, sva tjeskoba i sve crne misli kao da su ga napustile. Čudio se kako ih je uopće mogao trpjeti, toliko se mučiti. Pogledao je u svoje srce malo bolje i shvatio da više ne mrzi Nataliju, da ne mrzi Tomicu. Ugrizao se za usnicu da se glasno ne nasmije.

- Još samo jedno pitanje - Pavica je vidjela promjenu na Pavinu licu i bilo joj je drago. - Kad si doznao, što si im htio napraviti?

Što im je htio napraviti? Kako je očekivala da se Pavo toga sjeti? Pa, on ih ne mrzi, nikad ih ni mrzio nije! Tomica i Natalija njegovi su prijatelji, gotovo pa brat i sestra i on im nikad ne bi poželio... A onda se Pavo sjetio kako se osjećao i što je sve poželio da im se dogodi. Sjetio se i posramio.

Nije ništa trebao reći. Pavica mu je sve pročitala na licu.

- Htio si im se osvetiti, je li tako? - rekla je tiho. - Pa zar onda nije logično da je i...

- ...Protupavo htio isto - kimne Pavo. Bilo je logično. Da se usudio, i Pavo bi rezao gume, otkinuo majmunicu Marijani glavu, pobacao CD-e. A Protupavo je pronašao način kako da učini sve što mu padne na pamet, a da za to ne bude kažnjen: radio je gadosti po tuđim svjetovima!

Neka pitanja su, međutim, još bila bez odgovora. Pavo se i sâm osjećao izdanim od razrednice pa je potrgane ruže mogao razumjeti, a za osvetu ravnateljstvu nikome ne treba previše povoda, ali...

- Zašto Potkorny? - upita Pavo. Slastičar mu nije bio drag, ali od toga do bacanja cigle, ma koliko o tome sanjario, ipak nije bio samo jedan korak. - Zašto izlog?

Pavica slegne ramenima. Taj odgovor još ni sama nije imala. U taj trenutak škripnuše tavanska vrata, a dvoje djece zbiše se dublje u

mrak.

- Psst! - reče Batman. - Ja sam.

- Konačno - reče Pavo provirivši iza ormara. - Skapali smo!

- Što imaš? - Pavica je četveronoške ispuzala za Pavom. Batman im pruži tanjur s kolačima i izvadi zgnječene kriške kruha iz džepova.

- Gdje je juha? - progundā Pavo, puneći usta kruhom i kolačem.

- Evo, odmah - namršti se Batman pretvarajući se da će gurnuti prst u grlo. - Skupi dlanove da ti je izlijem!

- Odvratni ste! - zgadi se Pavica. - Nemojte dok jedem!

U mljackavoj tišini dovršili su obrok i tek se onda Pavo sjetio obavijestiti Batmana: - Ormar ne radi.

Batman zastane tek na čas, a onda smjesta krene prema ormaru i rastvori ga. Vani je sumrak uznapredovao i u ormaru je bilo mračno kao... pa, kao u ormaru. Batman posegne za transformatorom, izvadi ga iz ormara i promotri na ono malo svjetla što je dopiralo kroz prozorčić.

Pavo, kojemu je otac električar od malih dana pričao strašne priče o struji, divio se Batmanu koji se usuđivao u ruke uzeti nešto što je još jutros isknilo. Ne bi mu to nikad priznao, ali divio mu se. Svi su njegovi dvojnici, izgleda, bili vrlo hrabri.

Uz malo prčkanja, Batman s dna kutije odvoji plosnat predmet.

- Što je to? - upita Pavica.

- Baterija - odgovori Batman.

- Nikad nisam vidjela takvu bateriju - Pavica se i dalje mrštila. Predmet je bio četvrtast i na vrhu je imao dva tanka listića metala.

- Mogla bi biti - reče Pavo promotrivši papirnati omotač predmeta. - Piše "Croatia". Ali ni ja nisam nikad vidio ovakvu.

- Ja jesam. Jednom - reče Batman. - Ali vrlo su stare, ne znam da li se još uopće proizvode!

Sigurno je u ormaru još od kada i... prolaz. Čudo da je uopće radila!

- Možemo li je kako popraviti? - upita Pavica. Lice joj se u mraku nije vidjelo, ali joj se u glasu čulo da je zabrinuta, možda čak i malo preplašena.

- Razumiješ li se ti u baterije? - upitao je Batman.

Pavica odmahne glavom. Pavo je znao promijeniti baterije u svom walkmanu, ali te su bile puno manje i sve u svemu drukčije. Zato je i on odmahnuo glavom.

- Treba nam netko tko se kuži - uzdahnulo je Batman. - E, da mi je Šaraf ovdje!

- Šaraf? - pogleda ga Pavo. - Misliš, onaj Šaraf?

10. PAVO I POŽAR

Pavo je Šarafa upoznao vrlo rano. Na najranijoj Pavinoj fotografiji, snimljenoj na vratima rodilišta, nalaze se tata, mama, Pavo u maminu naručju i krupni Šarafov kažiprst u prvom planu - zaboravio ga je skloniti s objektiva kad je okinuo. Šaraf je bio i na nizu fotografija iz nekoliko sljedećih godina, uvijek jednako narančast, kovrčav i raščupan, s velikim nosom, malim naočalama i uvijek novom grimasom. A moglo ga se vidjeti i na brojnim video-vrpcama koje je Pavo Stariji revno snimao za prvih godina Pavina života.

- Tko je to? - upitao je Pavo kad ga je tata jednom posjeo da mu pokaže te vrpce (svima su drugima već izlazile na uši). Pavi je tada bilo šest godina i možda je prvi put shvatio da je ona beba na filmu baš on. Mamu, tatu i djeda mu je uspijevalo prepoznati, iako je tata s filma bio nešto mršaviji, ali taj narančasti... - Tko je ovaj s nosom?

- O? - nasmijao se tata. - To je Šaraf!

Pavo se namršteno zagledao u televizor pa se nasmijao: - Zezaš me, tata! To je čovjek!

- Da, da! - požurio je objasniti Pavo Stariji. - Ali to mu je ime. Nadimak zapravo. Zvali smo ga Šaraf.

- A zašto ste ga zvali Šaraf?

- Zato što mu je falio šaraf u glavi! - nasmijao se otac.

- Kako to? - zbunio se Pavo. U svih svojih šest godina nije na sebi pronašao ni traga nekom vijku pa se u svojoj maloj glavi prepao da i njemu ne fali koji.

- To se samo tako kaže - prekinula ih je mama i pomilovala Pavu po kosi. - Kad je netko malo šašav, kaže se da mu nedostaje šaraf u glavi.

- Ili daska! - dodao je Pavo Stariji.

- A je l' tebi fali daska? - odmah je spremno upitao Pavo.

- Vidi ga! - pobunio se otac. - Da mi fali, valjda bi me zvali Daska!

- Ne boj se - rekla je kroz smijeh mama Lucija i potapšala tatu Pavu po okruglom trbuhu. -

Nitko tebe neće zvati daskom!

Pavo se u međuvremenu ponovo zagledao u televizor, na kojem je Šaraf upravo upao u fontanu. Beba Pavo smjesta je potrčao prema fontani i mama ga je jedva zaustavila da se i on ne smoči.

- A tko je Šaraf? - upitao je.

- To je jedan mamin i tatin prijatelj - odgovorila je mama Lucija.

- Moj najbolji prijatelj iz škole! - dodao je Pavo Stariji.

- A više niste prijatelji? - nastavio je Pavo, koji se nije sjećao da je Šarafa ikad vidio u njihovoj kući.

- Pa... - zbunio se tata Pavo i nije znao što odgovoriti. Zato mu je mama Lucija priskočila u pomoć: - Dogodi se tako ponekad, Pavo, da se ljudi udalje jedni od drugih, da više nisu onako bliski kao što su nekad bili...

Ali Pavo je više nije slušao. Na televizoru se upravo pojavio djed i Pavo je već vikao: - Djed!

Vidi djeda! Kad ćemo kod djeda?

Prošlo je od tog događaja više od godinu dana, Pavo je već bio pošao u školu, i tek je onda Šarafa prvi put vidio uživo. Bila je zima i Pavo je ispred škole s Tomicom gacao po bljuzgi, uživao u obrazima koji su trnuli i, sve u svemu, odugovlačio povratak kući, kad li se pred njima provezao Šaraf na biciklu.

- Hej! - povikao je odmah Pavo. On inače nije vikao "hej" za ljudima, najviše zbog toga što bi se ljudi za kojima bi viknuo naljutili i objašnjavali mu kako pristojna djeca, a on je valjda pristojno dijete, ne viču po ulici i ne sramote svoje dobre roditelje. Jedno "hej", pa makar izviknuto punim plućima, nije vrijedilo tolike patnje.

Šaraf je, međutim, zaustavio bicikl, okrenuo se da vidi tko ga zove, pa se nasmiješio i triput žmirnuo.

- Bok! - rekao je.

- Jesi li ti Šaraf? - upitao ga je Pavo pritrčavši. Tomica je dotrčao s njim.

- Kajem se, ali jesam - kimnuo je Šaraf pri čemu su mu razuzdani narančasti uvojci zaplesali ispod vunene kape. - A koji si ti?

- Pavo - rekao je Pavo.

- Ja sam Tomica - rekao je Tomica.

- Ti baš izgledaš kao Tomica - rekao je Šaraf nakon što je dobro promotrio Tomicu, triput žmirnuo i jednom se povukao za vrh

kukastog nosa. Zatim se okrenuo prema Pavi: - A ti izgledaš kao da ti je Pavo tata!

- Meni je Pavo tata - pohvalio se Pavo.

- Pozdravi tatu - rekao je Šaraf. - Nisam ga dugo vidio. Reci mu da bismo mogli jednom na kavu.

- Hoću - rekao je Pavo, pa dodao. - Imam nešto za tebe!

- Hvala ti - rekao je Šaraf, a Pavo je posegnuo rukom u džep hlača i od tamo izvukao maleni, zarđali vijak kojeg je pronašao još prije osam mjeseci i kojeg je od tada, s drugim smećem, vjerno nosio po džepovima. Sad ga je pružio Šarafu: - Je li ovo tvoj?

- Pa, znaš da bi mogao biti! - iznenadio se Šaraf, zahvalno uzeo ponuđeni vijak i tutnuo ga u desno uho. - Pristaje kao saliven! Hvala ti!

- Sad te više nitko neće zvati Šaraf! - razveselio se Pavo.

Šaraf se osvrnuo lijevo pa desno, a zatim čučnuo pored dječaka i zavjerenički im šapnuo: -

Ako nemate ništa protiv, ja bih i dalje bio Šaraf.

- Zašto? - upitao je Pavo.

- Zaboravio sam svoje pravo ime - rekao je Šaraf izgledajući kao da se kaje, - a na ovo sam se navikao.

- Onda dobro - rekao je Pavo, a Šaraf se nasmiješio s olakšanjem. - Uostalom, možda ti fali još koji šaraf.

- To sigurno - složio se Šaraf. - Javite mi ako nađete koji!

- Kako izgledaju Tomice? - iznenada upita Tomica kojeg je Šarafaova izjava cijelo vrijeme mučila.

- Točno tako kao ti! - odgovorio je Šaraf. - Vidio sam Tomice koji nisu izgledali kao Tomice, ali ti, ti si stopostotni Tomica. Možeš se ponositi time!

Tomica do tada nije ni znao kako je poseban. Zato se svako malo pogledavao i ponosno smješкао. Šaraf je zajahao bicikl i mahnuo im na odlasku.

- Ne zaboravite tražiti šarafe!

- Nećemo! - viknuli su dječaci, a Tomica je već na putu kući u jarku pronašao jednog podužeg.

- Misliš li da je i ovaj njegov?

- Malo je velik - reče Pavo, oprezno ga pokušavajući ugurati u ušku.

- Neće mu stati u uho.

- Stat će mu u nos! - rekao je Tomica pa su obojica prasnuli u smijeh.

Za objedom je Pavo ispričao tati i mami koga je sreo i što je Šaraf napravio sa šarafom. Tata se nasmijao, mama se namrštila.

- On ti je trebao biti kum! - rekao je Pavo Stariji Pavi.

- Još bi nam samo to trebalo! - rekla je mama Lucija. - Pa da Pavo sad gura vijke u uši.

- Već sam gurao jednog - pohvalio se Pavo.

- Pavo! - ciknula je mama. - To da više nisi radio! Želiš li si probiti bubnjić?!

Pavo nije baš znao što je bubnjić, ali je prepoznao ton majčina glasa pa nije odgovorio već se prihvatio srkanja juhe. Nije ni rekao da su obećali Šarafu odnijeti šarafe - mama bi mu to, dvjesto posto sigurno, zabranila.

- Dobro, zašto se ljutiš? - upitao je Pavo Stariji mamu Luciju, mrveći kruh u juhu. - Nije Šaraf najgori na svijetu, on voli djecu!

- On zna! - mama Lucija bijesno je sijevnula na Pavu Starijeg pa mu očima nakratko pokazala Pavu. Pavo Stariji zaustio je nešto, ali je onda razmislio, odustao i šutke kimnuo.

- Što Šaraf zna? - upitao je Pavo.

- Jedi juhu! - odgovorila je mama Lucija.

- Pojeo sam.

Mama Lucija zgrabi zdjelu i naliže Pavi još jednu kutlaču.

- Jedi još! - reče, i tu je svaki razgovor bio gotov.

Pavo i Tomica su, naravno, već krajem tjedna otišli do Šarafa s prikupljenim šarafima (Tomica je tati ukrao šaku iz ladice). On ih je radosno dočekao u svojoj kući kraj pekare, ponudio ih kolom i sladoledom s gumenim bombonima (usred zime!), i počeo prebirati po vijcima.

- Ovaj je moj - govorio je. - I ovaj je moj. Ovaj je mislim Potkornjakov, a ovaj sasvim sigurno pripada baki Ljubičici. Ovaj je moj.

Dječaci su se smijuljili i odlično zabavljali, a onda im je Šaraf pokazao svoju kuću, od podruma s gljivama u jednom i plastičnim kosturom u drugom kutu, preko tavana s kineskim zmajem, sabljom i starim gramofonom s trubom, do garaže s milijun alata, prepariranim medvjedom i neletećim tanjurom.

- Neleteći tanjur? - upitao je Pavo, smještajući se u krhku stolicu unutar smiješne sprave. -

Čemu služi neleteći tanjur?

- Da bude jedinstven - objasnio je Šaraf. - Svi drugi lete, ovaj je poseban!

I bio je. Kao što je bilo posebno sve u Šarafovoj kući: po zidovima se moglo crtati, tanjur se smjelo odložiti na pod (ako si od starih stripova mogao naći pod, a ako ne, mogao si tanjur odložiti na stripove, a strip na tanjur), moglo se sjediti na stolu (jer su na stolicama bili tanjuri, i stripovi, i zgužvana odjeća), moglo se piti pokvareno mlijeko (samo jednom, da se shvati kako je mama u pravu kad to brani), moglo se igrati pikado u stanu i ležati na travi (ne, doduše, u stanu, ali samo zato što u stanu nije rasla), moglo se urlati a da ti nitko ne kaže da će te čuti susjedi i moglo se podrigivati do mile volje (pogotovo nakon kole i sladoleda).

Moglo se, uz to, čitati što se htjelo, a Šaraf je na svako pitanje izravno odgovarao, ako je znao.

A ako ne bi znao, izmislio bi neku glupost da nikome ne bude žao što ne zna. Moglo se, konačno, igrati na kompjutoru (dok Pavo nije dobio vlastiti) i moglo se gledati televiziju ležeći na podu (televizor je bio okrenut na stranu, baš za takav položaj). Sve u svemu, Šarafova kuća je bila nešto najposebnije što je Pavo vidio i nitko nije bio očajniji od njega kada su plamenovi zapaljene pekare preklani preskočili na Šarafov krov i spalili mu kuću do temelja.

- Hej, hej! - tješio je Šaraf ucviljenog Pavu. - Ništa nije izgubljeno!

- Kako? - plakao je Pavo. - A neleteći tanjur?

- Odletio je. Zmaj ga je odnio vatri ispred nosa.

- A medvjed?

- Kostur se uvukao u njegovu kožu pa su zajedno otrčali u Liku.

- Lažeš!

- Neka ravnatelj dođe u školu u baletnoj suknjici, ako lažem! - svečano je izjavio Šaraf.

- To se nikad neće dogoditi - šmrnuo je Pavo, a usta su mu se bar malo nasmijala na pomisao o ravnatelju u baletnoj suknjici.

- Eto, vidiš - rekao je Šaraf.

- A stripovi? - rastužio se opet Pavo.

- I tako su se zamastili od tanjura.

- A tanjuri?
- Ovako ih barem ne moram prati.
- A kompjutor? Tvoj posao?

Šaraf se nasmiješi, triput žmirne i iz džepa kućnog haljetka izvadi pregršt zip-disketa: - Sve je tu - reče. - S tim i ovim - tu se kucne po čelu, - ništa bitno nije izgubljeno!

- A šaraf? - upita Pavo. Još je plakao, ali se već malo smiješio.

Šaraf gurne prst u uho i izvuče malen vijak.

- Još je tu - reče.

Pavo više nije mogao izdržati već se počeo glasno smijati. Šaraf mu se pridružio pa su spleli laktove i zaplesali na zgarištu, kao dvije sretne budale.

Svega se toga Pavo sjetio kad je Batman poželio da je Šaraf ovdje. Zato ga je i upitao: - Šaraf? Misliš, onaj Šaraf?

- Da. Na mom svijetu postoji jedan... - počeo je Batman mrko, a onda se pljesnuo po čelu. -

Baš sam blesav! Ako postoji na mom svijetu, onda...

- Postoji i ovdje! - razveseli se Pavo.

- Hoće li on znati što s baterijom? - oprezno upita Pavica.

- Naravno, Šaraf sve zna! Zar mu nisi vidjela kuću? - upita Batman.

- Mene ga je uvijek malo bilo strah - reče Pavica. - A i mama mi je zabranila da mu idem blizu.

- Šaraf je super - reče Pavo. - Vidjet ćeš! Idemo?

- Hajdemo! - odlučno će Batman.

- Pa... - počne Pavica koja nije voljela kršiti mamine zapovijedi, ali koja onda skupi hrabrost i silom se nasmiješi. - Pođimo!

11. PAVO I ŠARAF

Prije no što se trojka otputila do Šarafa, trebalo je prikriti tragove. Zato se Batman kradom spustio u Pavinu sobu i tamo vrtio palcima dok iz prizemlja nije začuo mamin glas kako ga zove na večeru. Iako osobno ne bi imao ništa protiv kojeg zalogaja, Batman je znao da će ga Pavo i Pavica rasjeći na komade bude li opet mastio brke dok oni gladuju. Zato se, kako su se dogovorili, dovukao do vrha stuba i viknuo prema kuhinji: - Nisam gladan!

- Što je bilo? - mama se odmah zabrinula. - Jesi li bolestan?
- Dobro mi je - uvjeravao ju je Batman. - Samo nisam gladan.
- To mu je od kolača - gundao je Pavo Stariji, zlopamtilo.

- Nisam primijetila da su tebe kolači ikad spriječili da večeraš - podbola ga je majka pa pozornost vratila Pavi. - Želiš li da ti skuham čaj?

- Ne treba - rekao je Batman, okrenuvši glavu kako bi sakrio gadljivu grimasu. - Nisam bolestan!

- Dobro - rekla je mama Lucija, a kad je Pavo nestao u svojoj sobi okrenula se Pavi Starijem. -

Mislim da je bolestan - rekla je.

- Ma nije mu ništa - rekao je Pavo Stariji, žvačući kobasicu. - Prejeo se. Dva kolača, četiri kriške kruha, dupla juha, hrenovke...

- Je l' ti to sinu brojiš zalogaje? - naljutila se majka. - Bolje bi ti bilo da ih brojiš sebi!

Batman je prisluškiavao na vratima svoje sobe pa se, kad je bio siguran da će prepirka potrajati bar još sedam-osam replika, odšuljao na tavan.

- Kako je bilo? - upitao ga je Pavo.

- Ne baš dobro - puhne Batman. - Mislim da je zaključila da sam bolestan.

- Znao sam - uzdahne Pavo. - Svaki put isto! Znači da imamo vremena dok ne skuha čaj.

- Mmm! - reče Pavica. Ona je voljela čaj.

- Znači da skoro uopće nemamo vremena - reče Batman. - Požurimo!

Jedno po jedno, djeca se provukoše kroz tavanski prozorčić. Prvo su Pavo i Batman pomogli Pavici da se uzvere na krov, a zatim su zamijenili majice jer se svaki dječak u svoj ipak najudobnije osjećao. Onda je Batman Pavi napravio ljestve preplevši prste, a na kraju je Pavo pružio ruku Batmanu. Zatim su po turovima preko crjepova otpuzali do gromobrana. Prvo se Batman, a onda Pavo spustio gromobranom kao munja, a kad su dječaci zatim pogledali naviše, vidjeli su Pavicu kako je zapela na polovici.

Pavicu je, naime, negdje oko prvoga kata izdala hrabrost. Preživjela je provlačenje kroz prozorčić, preživjela je i strašan spust niz crjepove, nekako je zadržala oči otvorenima dok se preko ruba krova hvatala za trak gromobrana, nije čak ni zaplakala kad je na tom istom traku ogulila dlan, ali onda... Onda se sjetila da visi ni u sred čega s krvavom rukom, da do dna ima još tko zna koliko, a da

povratka nema. Pa se, jadna, šćućurila na gromobranu, ne mičući se ni gore ni dolje.

- Hajde! - psiknuo je Pavo u noć. - Dovoljno si nisko, skoči!

Pavica još jednom pokuša pogledati preko ramena, ali je i dalje, onako obješena o trak, jedino mogla vidjeti svoje rame. Razum joj je, doduše, govorio isto što i Pavo - da se već dovoljno nisko spustila i da neće biti štete odrazi li se - ali je cijeli ostatak njezina bića vrištao protiv makar i kratkoga leta. Zato se još čvršće privila gromobranu, stisnula oči i teško disala. Kako su je nagovorili na ovo? Pentranje je za dječake! Za majmune i dječake!

- Pazi! - šapne iznenada Batman. - Ide mama!

Uhvaćena između dva straha, Pavica je u trenutku bila prisiljena izabrati. Odrazila se nogama, otpustila ruke i, ni sekundu kasnije, doskočila na tlo. Doskočila je unatraske i odmah se potom izvrnula na stražnjicu, ali je doskočila. I ostala živa.

- Gdje je? - dahnula je Pavica. - Gdje je mama?

Batman se zlobno nakesio, a Pavo skupa s njim.

- Bio je to trik! - shvati Pavica i namršti se, ali proguta ljutnju. Konačno, sama je bila kriva, a imali su važnijeg i hitnijeg posla od sitnih prepirki.

Preskočili su ogradu ("Dječaci nikad ne koriste vrata", pomislila je Pavica) i potrčali kroz naselje. Bilo je gotovo devet sati, sredina tjedna i kasna sredina ljeta, pa na ulicama nije bilo nikoga. Tek tu i tamo bi žuto svjetlo kafića privlačilo noćne ptice, dok su ostale kuće žmirkale plavim prozorima upaljenih televizora.

Nekako u času kad je mama Lucija ušla u Pavinu sobu sa šalicom vrelog čaja u rukama (onaj odvratni repić od vrećice još je visio preko ruba), troje je djece zamaklo iza prvog ugla i nastavilo trčati prema Cvjetnom križanju, onome istom na kome se Pavo u nedjelju troumio kamo da krene. A mama Lucija se u času zabrinula, pa onda i prestrašila.

- Nema ga! - povikala je na sav glas, kako bi bila sigurna da je Pavo Stariji čuje. - Pavo, sin ti nije u svojoj sobi! Pavo, gdje ti je sin?

Pavo Stariji je volio miran život i rado je mami Luciji prepuštao rješavanje svih problema.

Vrlo je dobro, međutim, znao očitati navještaje da je izvlačenju kraj. Kad bi mama Lucija počela vikati i govoriti da je Pavo samo njegov

sin, to je bio upravo jedan takav znak i to znak napisan krupnim, crvenim neonom. Pavo Stariji brže bolje odloži rajčicu koju je žvakao i za pola sekunde stvori se kod svoje uzrujane žene.

- Ne brini - reče smirujućim glasom. - Tu je negdje. Jesi li pogledala u kupaonicu?

Naravno da je mama Lucija pogledala u kupaonicu. U onih pola sekunde koliko je Pavi Starijem trebalo da se popne uza stube, mama Lucija je cijeli kat već dvaput pretražila.

- Nije tamo - reče. - Nigdje ga nema! Pavo, što se tu događa?

- Polako... - rekao je Pavo Stariji, najviše zbog toga što je Lucija govorila prebrzo za njegove uši. - Naći ćemo ga.

- Na tavanu je - iznenada zaključila mama Lucija. - Nema gdje drugdje biti!

I prije nego što je Pavo Stariji mogao reći ma i riječ, mama Lucija je već stupila na tavan i upalila svjetlo. A kad tamo... kutije pomaknute, tanjur od kolača na sred poda, zavjesa s ormara odmaknuta, ormar otvoren i... Pave nigdje!

Mama Lucija brizne u plač i baci se Pavi Starijem oko vrata.

- Gotovo je! - naricala je. - Uzeli su nam ga! Znala sam ja!

- Hej, smiri se - milovao ju je Pavo Stariji po kosi. - Tko bi ga uzeo? Zašto?

- Oni! - mama Lucija uprla je kažiprstom u ormar. - Znala sam da ne može samo tako završiti, predobro nam je bilo!

- Šš! - nježno je šapnuo Pavo Stariji ženi, a onda je prišao ormaru.

Spravu koja je bila u ormaru Pavo Stariji nije vidio dobrih dvadeset godina. Zapamtio ju je bio kao čudesnu, ali sada su mu se njezin šupljikav okvir i jednostavna crna kutija transformatora činili nevjerovatno naivnim. Kako je ikada mogla raditi? Da li je ikada zaista radila?

Pavo Stariji pruži ruku kroz otvor sprave. Ništa se ne dogodi.

- Ne radi - reče.

- Pokvarili su je - reče mama Lucija kroz suze. - Da ne možemo za njima.

Pavo Stariji mislio je da mama Lucija griješi, da pretjeruje te da vjerojatno malo i hysterizira.

S druge strane, kao iskusan muž, znao je da ženi u suzama ne valja reći da griješi, čak ni ako zaista griješi. Zato se ugrizao za jezik

i zaštitničkom rukom obgrlio mamu Luciju oko ramena.

Pri tom mu je pogled pao na otvoren tavanski prozorčić.

- Hej! - pokaže Pavo Stariji prozorčić i nasmiješi se. - Možda nije otet, možda je derište zbrisalo na zrak!

Mama Lucija pogleda prozorčić, ali je ni taj pogled nije utješio.

- On zna! - uplakano pogleda muža. - On sad sve zna!

- Pa... - pokušao je Pavo Stariji. - Možda i ne zna. Ako stroj ne radi, što je mogao vidjeti?

Mama Lucija odmahne glavom. - On zna - reče sa sigurnošću. - Trebali smo uništiti spravu!

Nikad nije ni trebala postojati!

- Ali da nije postojala - pobuni se Pavo Stariji, - ni mi se ne bismo...

- Možda nismo ni trebali? - mama Lucija je bila očajna. - Miješali smo se u stvari u koje nismo smjeli i ovo nam je kazna!

Pavo Stariji nije više znao što reći. Zato je snažno zagrlio mamu Luciju i rekao: - Volim te, Luce.

Mama Lucija jednako se čvrsto privinula uz njega i još gorče rasplakala.

Za to vrijeme, troje je djece stiglo do Cvjetnog križanja. Batman, koji je najbrže trčao, već je bio preletio križanje i nastavio ravno, blagom uzbrdicom, prema autoputu.

- Hej - povikao je uspuhani Pavo za njim. - Kamo ćeš?

- Do Šarafa - Batmana je pitanje iznenadilo. - Tu, odmah kraj pekare.

- Ne stanuje više tu - zatresao je Pavo glavom. - Prije dvije godine izgorjela je pekara pa je plamen zahvatio i njegovu kuću.

- Sjećam se požara - rekao je Batman, - ali ugasili su ga prije no što je zahvatio Šarafov krov.

- Možda u tvome svijetu - rekla je Pavica. - U mom je isto izgorio.

Troje djece bilo se gotovo naviklo jedno na drugo, gotovo zaboravilo da je ovdje samo jedno od njih doma, dok su dvoje stranci. Ovaj ih je događaj na to podsjetio pa su ušutjeli na trenutak, uozbiljili se, a možda malo i snuždili. A onda su se trgli, odbacili suviše misli, skrenuli desno i ubrzo stigli do kuće u kojoj je, u ovome svijetu, stanovao Šaraf. Kroz jedan njezin prozor sjalo je žuto svjetlo, kroz drugi zeleno, kroz kupaonički crveno, dok je na tavanu nešto bijelo bljeskalo.

- Pa, bar znamo da je budan - rekla je Pavica.
- Šaraf je uvijek budan - odgovorio je Pavo s malo zavisti u glasu.
- Idemo! - rekao je Batman.

Nisu preskočili ogradu jer su vrata bila otvorena, a nisu ni bili sigurni što bi ih moglo čekati u travi. Prešli su kratku stazicu do kuće i ustanovili da su i kućna vrata otvorena.

- Zar se ne boji da će mu netko provaliti? - upitala je Pavica.
- Kakav mu je nered u stanu - rekao je Batman, - svaki će provalnik pomisliti da ga je netko preduhitrio!
- Šaraaf! - povikao je Pavo kad su ušli u predvorje. - Jesi li doma?
- Bok, Pavo! - začuo se Šarafov glas s gornjega kata, a onda je i sam Šaraf strčao niza stube.

Ruke su mu do lakata bile umrljane nečim ljubičastim, zelenu je majicu bio obukao naopako, tenisice su bile rasparene, a koverče prirodno mrkvaste kose poskakivale su mu na jajastoj glavi dok je preskakao stripove i alat rasut po stubama - nitko drugi to nije ni mogao biti.

- Bok! - rekao je Pavo i nasmiješio se.
- Bok! - rekao je Batman pa se i on nasmiješio.
- Bok, bok! - rekao je Šaraf te kimnuo obojici.
- Bok! - rekla je na to i Pavica.
- B... - počeo je Šaraf, a onda je zastao, triput žmirnuo pa se preko ruba svojih malih, okruglih naočala na kraju kljunolika nosa upiljio u Pavicu.
- O - rekao je zatim pa premjestio pogled na Batmana i, konačno, na Pavu. - O, Bože. O, ne!
- Možemo objasniti - rekao je Pavo.
- Ne morate - Šaraf se uhvatio za vrh nosa i gledao od jednog do drugoga, manje iznenađen nego što su djeca očekivala i daleko više uznemiren. - Našli ste Raskršće!
- Raskršće? - zbunila se Pavica.

Šaraf kimne, uzdahne, triput žmirne pa ponovo kimne.

12. PAVO I RASKRŠĆE

Pokazalo se da Šarafu neće ništa morati objašnjavati. Pokazalo se, štoviše, da Šaraf njima može i treba štošta objasniti. Tri su dječje glave vrvjele pitanjima, a Šaraf se pred njima sklonio u kuhinju i tamo radio toplu čokoladu za sve (logično: tko zimi nudi sladoled,

ljeti nudi toplu čokoladu). Konačno se Šaraf pojavio iz kuhinje noseći četiri raznovrsne šalice na daski za sjeckanje mesa, zamahom ruke očistio stolić od starih novina i sjeo na tabure preko puta udobnog starog kauča (samo su stari kauči udobni) na kojem su sjedila djeca. Povukao se jednom za vrh nosa, žmirnuo triput i rekao: - Pitajte.

U isti dah, troje djece postavilo je tri pitanja:

- Što je Raskršće?
- Zašto je Raskršće u ormaru?
- Možeš li ga popraviti?

Šaraf kimne i triput žmirne. Zatim primijeti da djeca nisu ni taknula čokoladu, što mu je potvrdilo koliko je stvar ozbiljna. Odrasli ponekad postavljaju pitanja na koja je lako odgovoriti, znao je, ali djeca postavljaju pitanja koja ih zaista zanimaju, pitanja koja zaista zaslužuju odgovor, pitanja iz kojih nema lakog izlaza, jedino istina.

- Istinu hoćete? - zaškiljio je Šaraf prema njima. Troje djece složno je kimnulo. Šaraf srkne svoju čokoladu i opeče usnice. Na trenutak mu se učinilo kao da je on dijete, a oni odrasli pred kojima mora odgovarati za neki nestašluk što se izrodio u nepodopštinu. - Što i ne bi bilo daleko od istine - pomisli. Istina. Opet ta riječ.

Pavo je vidio da Šaraf oklijeva i da mu nije lako. Nije mu ga bilo drago mučiti, a opet, osjećao je da će čuti objašnjenje za sve što se dogodilo od nedjelje na ovamo i bio je kao na iglama.

Zato reče: - Molim te, Šaraf.

Šaraf kimne i, kako bi kupio još malo vremena, ponovo srkne čokoladu. Ovaj put opekao je jezik.

- Imao sam dvanaest godina i bilo mi je dosadno - reče, sišući jezik.
- Pa sam počeo razmišljati o paralelnim svjetovima.

Kad bi Pavi bilo dosadno, on bi razmišljao kako bi bilo dobro da se nešto napeto dogodi, koga da nazove ili, ako baš nema drugog izbora, što da čita. Ali nikad mu, do sada, nije palo na pamet da razmišlja o paralelnim svjetovima. Iskreno govoreći, nije baš ni bio siguran što su to paralelni svjetovi.

- Paralelni svjetovi....? - počeo je Batman, ali ga je Pavica preduhitrila.

- To su nešto kao naši? - upitala je.

- Vrlo vjerojatno - kimnuo je Šaraf prstom obigravajući po rubu šalice s čokoladom. - Gotovo sigurno. Da, vaši su svjetovi usporedni.

- Kako...? - počeo je Pavo tek da nešto i on upita, ali onda je zapeo. Kad nikad mjesto nisi razmišljao o paralelno usporednim svjetovima, uobličiti suvislo pitanje zna biti strašno teško.

Srećom, Šaraf mu je sâm priskočio u pomoć.

- Kako je moguće da postoje? O, to je lako! Kako da vam objasnim? Zamislite... Zamislite da kupujete čokoladicu.

Djeca zamisliše i želuci im složno zakruliše. Kao jedan dohvatiše šalice i otpiše po dobar gutljaj. Čokolada je bila baš kakva treba biti. Šaraf se namršti na svoju šalicu u kojoj je čokolada uvijek bila ili vrela ili zgusnuta, ali onda nastavi objašnjavati: - Kupujete čokoladicu i dođete u trgovinu, a tamo stopedeset vrsta. I vi izaberete jednu. S

lješnjakom, recimo.

- Ja bih s kokosom - upadne nezvano Batman.

- Odlično, kokos! - kimne Šaraf. - Uzeo si čokoladicu s kokosom i žvačeš je na putu do škole.

Putem sretnoš najljepšu djevojčicu na svijetu, djevojčicu koja ti se potajice sviđa i ponudiš je čokoladicom.

- Može li to biti dječak? - upita Pavica u ime ravnopravnosti.

- Apsolutno - reče Šaraf. - Sretnete dječaka koji vam se potajice sviđa i...

- Meni se nikakvi dječaci potajice ne sviđaju - mrko će Batman.

- O, šuti! - reče Pavo. - To je primjer, pusti ga da završi!

- Tako je - složi se Šaraf. - To je primjer. Sretnoš, dakle, nekoga tko ti se potajice sviđa i ponudiš ga... ponudiš je čokoladicom. I ona kaže "Super, kokos!" I ti joj daš pola i poslije iskoristiš priliku da je pozoveš u kino i deset godina kasnije vi se oženite.

- Je l' ova priča ima pouku, ili mi samo pokušavaš ogaditi kokos? - upita Batman.

- Ima pouku, ima. Pouka je bila da je sve okej, ako si ti izabrao kokos. Ali što, ako si ipak uzeo lješnjak?

- Ili karamelu - doda Pavica.

- Ja volim kokos - reče Batman.

- Možda ga nije bilo - reče Pavo. - Znaš kako je s našim dućanima, nikad onog što ti treba.

- Tako je - složi se Šaraf. Sve se više zagrijavao za ovo objašnjenje. Ma kako komplicirano bilo, bilo je puno lakše od objašnjenja koje ga

je tek čekalo. - Možda kokosa nije bilo pa nisi kupio ništa? Možda ona ne voli kokos nego lješnjak? Ili karamelu?

- Ne shvaćam - puhne Batman. - Ili sam kupio kokos ili nisam pa se ne moram ženiti. Kakve to veze ima s paralelnim svjetovima.

- I te kakve! - usklikne Šaraf. - Teorija usporednih svjetova ne priznaje "ili"! U teoriji usporednih svjetova postoji jedino "i"!

Pavo se jako trudio da shvati Šarafovo objašnjenje, ali se trenutačno spoticao preko riječi "teorija". Do sada je tu riječ slušao samo kad bi mu Pavo Stariji na pitanja poput "Hoćemo li ići na more?" odgovarao "U teoriji", što je značilo da neće ići, ali da mu to ne želi reći. Ova Šarafova teorija, pak, činila se još gadnijom - nije smo djeci uskraćivala želje već se bila okomila i na veznike.

- Ja ništa ne razumijem! - saže Pavo svoje dileme.

- Znam - reče Šaraf i povuče se za vrh nosa. - Ne bih ni ja ništa shvatio da sam sebe slušam...

Ono što želim reći jest da svaki dan donosimo odluke i da te odluke, koje mogu izgledati nevažne...

- Poput odluke koju ćemo čokoladicu kupiti? - uslužno ubaci Pavica.

- Tako je! Čak i takve nevažne odluke mogu promijeniti smjer naših života! Čitav tijek tvoje budućnosti - okrene se Šaraf Batmanu, - ovisi o tome hoće li u trgovini biti čokoladice od kokosa onog trenutka kad uđeš u nju! Izabereš li lješnjak, djevojčica te neće htjeti ni pogledati! Odeš li u drugu trgovinu, u školu ćeš stići kasnije i nećeš je sresti pa makar napunio džepove kokosom! Shvaćate li?

- Da - reče Pavo, pomalo preplašen sudbinskim posljedicama izbora obične čokoladice. - Ali i dalje ne razumijem paralelne svjetove.

- Teorija paralelnih svjetova - polako će Šaraf, - kaže da svaka naša odluka stvara poseban svijet. U trenutku kad ti kupiš čokoladicu od kokosa, od tvog se svijeta odvaja jedan u kojem Pavo nije kupio niti jednu čokoladicu, ili je ipak uzeo onu od lješnjaka. Na nekim od tih svjetova, ti ćeš sresti djevojčicu, a na nekima nećeš. Na nekima će ona voljeti kokos, a na nekima karamelu. Na nekima ćete se oženiti, a na nekima će se ona preseliti u Japan!

- Je li tako kod svake odluke? - tiho upita Pavica. - Svaka odluka stvara novi svijet?

- Nekoliko njih - kimne Šaraf.

- Ali, odluka je puno! - Pavica je izgledala preplašeno. - I ljudi!
- Točno tako! - pljesne Šaraf. - Sve si shvatila! Šest milijardi ljudi dnevno donosi bilijune odluka! Svaka odluka stvara novi svijet! U jednom od tih svjetova ti si pisala test, u drugom si markirala, u trećem je nastavnica slomila nogu pa testa nema... Na nekim od tih svjetova Pave hodaju različitim stranama ceste ili nose različite majice! - tu se dječaci kradimice pogledaše.

- Na nekima od njih Pavo je Pavica!

- Kako je to moguće? - upita Batman.

- Vrlo lako - reče Šaraf. - Razlika između djevojčica i dječaka je u jednom kromosomu. Da je drugi spermij tvog oca oplodio jajašce tvoje mame, i ti bi danas bio djevojčica!

- Ubio bih taj spermij da mi je to učinio - mrko će Batman.

- Meni se vrti u glavi - reče Pavo iskreno.

- To je dobar znak - reče Šaraf i srkne svoju čokoladu. Bila je, naravno, prehladna. - Kome se nikad nije zavrtjelo u glavi, nikad nije ni razmišljao!

- A gdje stanu? - upita Pavica. - Svi ti svjetovi?

- Prema teoriji - Šaraf se opet povuče za nos, - svi usporedni svjetovi postoje... Pa, usporedno.

Zauzimaju isti prostor kao i naš.

- Kako je to moguće?

- U teoriji je moguće - reče Šaraf i kucne se po čelu. - Sve što zamislimo, u teoriji je moguće.

A u praksi... O tome sam onda razmišljao.

- O tome si razmišljao kad ti je bilo dvanaest godina? - upita Pavo koji je većinu svoje dvanaeste godine proveo razmišljajući o kompjutorskim igrama i Nataliji.

- Jesam - prizna Šaraf.

- Ti si lud - objasni mu Pavo.

- Znam - Šaraf triput žmirne. - Hvala.

- I što si smislio? - prekine ih Batman.

- Pa... Prvo i prvo, shvatio sam da teorija mora biti točna jer bi svemir bio mnogo siromašniji da nije, a zašto bi svemir bio siromašniji kad može biti bogatiji. A onda sam zaključio da bi, ako već zauzimaju isti prostor, trebalo biti strašno jednostavno iskoračiti iz jednog svijeta u neki drugi. Sve što mi je nedostajalo bila su vrata.

- Vrata? - upita Pavo. - Ona u ormaru? Ti si ih napravio?
- Ja - kimne Šaraf. - Od Mehanotehnikinih dijelova i s transformatorom iz dječje željeznice.
- Što su Mehanotehnikini dijelovi? - upita Batman.
- Kako... Kako si znao da će raditi? - ponovo će Pavo.
- Nisam - stidljivo se nasmiješio Šaraf. - Bilo mi je dosadno, rekao sam ti, puno sam razmišljao o tome i silno želio da proradi. Stavio sam transformator jer sam mislio da svaki stroj treba nešto pogoniti i sve sam omotao žicom jer se tako manje vidjelo da je sve skrpano od dijelova dječje igračke, ali zapravo sam samo silno želio da se nešto dogodi.
- I to je bilo dosta? - upita Pavica. - Želja je bila dosta?
- Želje pokreću svijet - žmirne Šaraf. - A tada se nisam se dosađivao samo ja. Stotine se Šarafa dosađivalo, stotine je Šarafa na stotini svjetova razmišljalo o usporednim svjetovima i stotine je Šarafa posudilo komplet Mehanotehnike i napravilo vrata. Stotine ih je željelo da vrata prorade.
- I zato su proradila? - Pavo će tiho.
- Ideja čije je vrijeme došlo - kimne Šaraf. - Svaka vrata imaju dva kraja: onaj na kojem ulaziš i onaj na kojem izlaziš! Uglavnom su ti krajevi tako blizu jedan drugome da i ne razmišljaš o tome. Ali, prijeći sa svijeta na svijet ipak nije kao prijeći iz sobe u sobu; trebaju ti...
- ...po jedna vrata na svakome svijetu! - shvatila je Pavica.
- Šaraf je kimnuo s olakšanjem.
- Tako je! - rekao je. - Ja sam otvorio vrata na svom svijetu, drugi su ih pokrenuli na svojim i bilo je to ludo proljeće!
- Ludo proljeće? - zbuni se Pavo, pa shvati. - Niste valjda!?
- O, jesmo! Radili smo sve uobičajene gluposti koje dvojnici i inače rade: zamijenili bismo se, išli u tuđe škole, igrali se s tuđim prijateljima...
- A roditelji? - zanimalo je Pavicu. - Nisu ništa primijetili?
- Jesu jednom - Šaraf se povukao za nos, - kad je mjesto mene na večeru došla dvojnica. Ali nisu htjeli raditi scenu od toga. Mislim da nisu jedno drugom htjeli priznati što vide i da im je odlanulo kad je sutradan sve bilo po starom. Valjda su se bojali da su poludjeli.
- Da si ih zarazio! - nasmijao se Pavo.

- E! - rekao je Šaraf. - A onda nam je dosadilo. Da i ne spominjem da smo svi popustili u školi jer zašto se truditi oko tuđih dobrih ocjena... A i Potkornjak je davio da hoće svoju Mehanotehniku.

- Potkornjak? - namršti se Batman.

- Najbogatiji klinac u okolici. Nisam ga volio, ali nisam imao od koga drugoga posuditi dijelove. Od prvog me dana gnjavio da mu ih vratim i onda sam mu morao obećati da hoću. I baš sam stajao pred Raskršćem s izvijačem u ruci, kad li mi je na vrata banuo Pavo.

- Pavo? - upita Pavo.

- Pavo Stariji - kimne Šaraf. - Tvoj otac. Tada samo Pavo.

- I onda? - upita Pavo, osjećajući da se primiče objašnjenje koje je čekao.

- I onda? - upita Batman koji je također naslutio da frka slijedi.

- I onda? - upitala je Pavica koja je bez daha pratila Šarafovu priču.

- I onda... - reče Šaraf, ali se zaustavi i odlučno odmahne glavom. - Ne! Nije red da tu priču čujete od mene. Idemo!

- Kamo? - upita Pavo.

- Tvom tati i tvojoj mami - Šaraf je ustao, pobrao sve šalice, stavio ih na pladanj, a njega ostavio na televizoru. To je, valjda, za njega bilo pospremanje. - Oni su se tada upoznali, to je njihova priča!

Pavo se namršti.

- Moj je tata zaljubio u moju mamu u četvrtom razredu - reče. - I ona u njega. Nisu se mogli upoznati tek u šestom.

Šaraf se ugrize za jezik.

- Kao što sam rekao - reče, - to nije priča koju ćete čuti od mene. Polazak!

Izdajući zapovijed za polazak, Šaraf je po prvi put u životu upotrijebio odrezani, bespogovorni način kojim se odrasli obraćaju djeci. Upalilo je: dva dječaka i jedna djevojčica su ustali kao jedno i poredali se pred vratima. Šaraf krene za njima, pritvori vrata i uzdahne.

Svi, izgleda, jednom moramo, bar malo, odrasti.

Negdje iz blizine čulo se dvostruko tužno zavijanje.

- Bauu! - tužili su se čovjek i pas. - Bauuu!

13. PAVO I DJED

Jer, dok su Pavo, Batman i Pavica u dnevnom boravku Šarafove kuće slušali o čokoladicama s kokosom, u kući preko puta zbivala su se uzbuđenja posve drukčije vrste.

Najprije je ravnatelj Jakopec, točno u devet, izveo svog lijenog, bijelog i okruglog psa Pitagoru u šetnju i susreo se s gladnim, prljavim i ljutitim dječakom u Supermanovoj majici koji je stajao pred svježim okrećenim pročeljem škole i tresao limenku plavog auto-laka u spreju.

"Točno u devet" zapravo je bilo devet i četrnaest. Pitagora je, naime, bio pas koji nije volio ići u šetnju, najviše zbog toga što šetati nije mogao ležeći. Ravnatelj je zbog toga očajavao, ali nije odustajao: šetnja je bila zacrtana za devet i on bi radije pukao nego priznao da on, jedan ravnatelj, vlastitog psa ne može naučiti redu.

Zato je već u petnaest do devet Jakopec s uzicom u ruci počeo tražiti Pitagoru po stanu. Nije prošlo ni dvanaest minuta, a već ga je pronašao kako u kuhinji glumi petu nogu jedne od stolica. Pitagora je, mora mu se priznati, bojom i nepokretnošću izvanredno uspješno oponašao komad kuhinjskog namještaja, ali ga je Jakopčevo izvježbano oko ipak uhvatilo: ostale noge nisu, naime, izgledale poput kugli za kuglanje.

Uzica je sad bila zakvačena, ali Pitagora i dalje nije htio surađivati. Digao je sve četiri u zrak i pustio da ga Jakopec vuče, ako baš navaljuje. Jakopec je navaljivao, ali je Pitagora bio težak k'o vuk i tri prašćića zajedno, a uz to je zapinjao o svaki dovrtak, ormarić za cipele i stalak za kišobrane.

Kod stalka za kišobrane zapeo je, mora se priznati, i Jakopec. Nemio događaj od pred neki dan, kad je onaj deran Pavo... kako to reći... obavio malu nuždu po Jakopčevoj ravnateljskoj ćeli, taj je događaj ravnatelja učinio dodatno opreznim. Tko zna tko ga čeka na kakvom krovu? Tko zna što mu ono nedisciplirano derište još sprema? Zato je Jakopec zastao kod stalka za kišobrane i promišljao se da li da svoj crni, ravnateljski kišobran ponese na šetnju, onako, za svaki slučaj.

- Ne! - zatrese ipak glavom i namršti se. - To bi izgledalo kao da ga je Pavo uplašio. A nije Bog stvorio ravnatelje da se plaše dječaka,

već da ih plaše!

Jakopec vrati kišobran, a iz stalka izvuče metar dugačko drveno ravnalo, dragu uspomenu iz vremena kad je bio nastavnik matematike. Zamahne par puta tim alatom, jednom ubode zrak pa onda ravnalo turi pod mišicu i pogleda se u zrcalu. Zadovoljno uzdahne - izgledao je vrlo ravnateljski - pa s ravnalom pod rukom i vukući Pitagoru izađe kroz vrata u devet sati i četrnaest minuta.

I nađe se pred dječakom u Supermanovoj majici s limenkom auto-laka u rukama koji je s posebnim zadovoljstvom promatrao svježe oličenu pročelje, zburado se oblizivao i mućkao plavi auto-lak, smišljajući prljavštinu koju će nažvrljati.

- Pavo! - usklikne Jakopec pocrvenjevši u licu i hvatajući se ravnala.

- Što ovo znači?

Dječak u Supermanovoj majici ustukne na trenutak, smeten susretom kao i ravnatelj. Jakopec pokuša iskoristiti taj trenutak za vješ zamah letvom od ravnala, ali dječak izmakne udarcu i naperi limenku ravnatelju u lice.

- Nećeš valjda?! - zinuo je ravnatelj. Htio je još nešto dodati, nekako zaprijetiti, ali bilo je već kasno. Sprej mu je prsnuo u lice i usta su mu se napunila bojom, a Jakopčeva je sreća bila što je bio kratkovidan i nosio debele naočale.

Privremeno slijep i poprilično plav, Jakopec je izvikivao stvari zbog kojih bi svoje učenike sigurno kaznio, pokušavajući jednim rukavom otrti naočale, a drugom rukom i ravnalom dohvatiti nitkova. Bespomoćno kevući, zaboravljeni je Pitagora mlatarao na kraju uzice poput nevješto zavitlanoga kladiva.

- Bau! - žalio se kad bi došao do daha. - Bauu!

Žalosno zavijanje podsjeti Jakopca da nije sâm na svijetu pa otpusti uzicu i poviče: - Drž' ga, Pitagoro! Hvataj! Ugrizi ga za debelo meso!

- Bau? - provjeri Pitagora da li je dobro čuo. Shvatio je svoje ime, a i imenicu "meso", ali ostatak Jakopčeva govora bio je pun glagola, a s njima Pitagora nikad nije bio na ti. Činilo mu se da Jakopec od njega očekuje da grize nešto žilavo ili da, nedajbože, trči! Pitagora odluči lajati, izdaljega i ne preglasno: - Bau! Bau! Baubaubau!

Dječak promotri psa, procjenjujući opasnost. Zatim promućka limenku i, na svoje nezadovoljstvo, ustanovi da je prazna. Odbaci je otprilike u Jakopčevu smjeru, uposli noge i role pa nestane niz ulicu.

Okuražen protivnikovim povlačenjem, Pitagora se odvaži zalajati glasnije, a čak se drzne i potrčati. Nakon prvoga koraka, doduše, spotaknuo se o uzicu, sav se zapetljao i tresnuo njuškom o pod. Jakopec se, jurišajući i dalje naslijepo, popiknuo preko pseće trupine pa tresnuo i on, skršivši pod sobom drveno ravnalo, vjernog druga iz više od trideset godina službe. Kad je to vidio, rasplakao se.

- Bauu! - žalosno je ječao prignječeni Pitagora.

- Bauuu! - još žalosnije mu je odgovarao Jakopec.

Zamakavši iza ugla, dječak se u Supermanovoj majici kratko i glasno nasmijao, da dadne glas proživljenom strahu, uzbuđenju i radosti zbog svježije pobjede. No, njegova je radost kratko potrajala, a zamijenili su je najprije neka neodređena turobnost, a onda i bijes. Noćasnji mu je nacrt bio propao i morao je učiniti nešto da utiša ljutnju koja ga je pekla. Morao je naći novu žrtvu!

Krstario je oprezno naseljem. Prošao je ispred Natalijine kuće, ali njezin je otac bio budan i dječak u Supermanovoj majici - dječak kojeg je Pavo nazvao Protupavom - ga je mogao vidjeti u dnevnoj sobi. Razrednica mu nije stanovala u ovoj četvrti, a Tomičin bicikl nije bio zavezan ispred zgrade. Ili se Tomica prestrašio zbog svih stvari koje su mu se ovih dana događale ili mu ga je Protupavo već ukrao.

Protupavo se namršti: nije se mogao sjetiti kojim je Tomicama i na kojim svjetovima što učinio. Toliko ih je bilo - skok amo, skok tamo - da su se Protupavi svi izmiješali u glavi.

To ga je ljutilo. Njega je i inače ljutilo sve te svašta i bijes mu nije bio nepoznat osjećaj.

Zadnjih je mjeseci ustajao bijesan, kroz dan prolazio bijesan, razgovarao bijesno i žvakao bijesno. Bijesne su mu bile misli, bijesni pokreti, bijesna mu je bila svaka riječ izgovorena bijesnim glasom. Bijesan bi, konačno, lijegao u krevet i sanjao bijesne snove zbog kojih se budio bijesan, tako bijesan da su se bijesni psi sklanjali pred njim.

Ponekad bi ga prijatelji upitali koji mu je bijes, ali bi to Protupavu još više razbjesnilo. Kao što ga je ljutila gotovo svaka riječ, gotovo svaki pogled. Sve što bi se dogodilo, ili se ne bi dogodilo, Protupavi je bio novi razlog za ljutnju.

Trenutačno ga je posebno i sve više ljutilo to što se uzalud ponadao da će mu vrata koja je našao na ormaru, vrata u nove svjetove,

ispuniti želju za osvetom, olakšati gnjev što ga je gušio. Međutim: eto! Već se danima iskaljivao na svima koje je mrzio, a da mu ništa lakše nije bilo. Jer sve te razrednice koje je gađao blatom, sve te Natalije i Tomice kojima je žiletom rezao kapute ili im ostavljao petarde u sandučićima, svi ti ravnatelji kojima je ispustio zrak iz guma, nisu bili oni koji su mu zapravo stali na žulj. Natalija, koja ga nije htjela ni pogledati, i Tomica, kojeg je Natalija htjela pogledati, nisu bili nimalo kažnjeni pakostima koje je Protupavo činio drugim Natalijama, drugim Tomicama. Razrednica koja ga je za kaznu slala ravnatelju i ravnatelj koji je njegovu ocu preporučenom poštom slao pritužbe su još uvijek mirno živjeli u svijetu iz kojega je krenuo.

Prokletom svijetu koji je Protupavi uzeo djeda!

Od svih ljudi koje je znao, Protupavo je najviše volio djeda. Otac je Protupavine probleme (ili probleme s Protupavom) uvijek rješavao po kratkom postupku - novcem ili batinama, dok je majka manje vremena provodila s njim no s Potkornim, kojeg je u posljednje vrijeme viđala kad god oca ne bi bilo u blizini. Jedino je djedu uvijek bilo drago vidjeti Protupavu, jedino je djed za njega uvijek imao vremena i lijepu riječ, jedino je na djeda uvijek mogao računati.

A onda je djeda ubila struja. Kuća je bila stara, žice postavljene prije pedeset godina, izolacija na njima loša. Djed je pokušao žicu sam pokrpati, omotati je onim zeleno-žutim selotejpom, ali mu je ruka u krivi čas zadrhtala. Umro je, rekao je liječnik, na mjestu.

Protupavo je bio taj koji je otkrio mrtvog djeda. Djed je stanovao nekoliko kuća dalje od kuće svog sina, Protupavina oca, ali su se njih dvojica rijetko viđali, možda tek o Uskrsu i Božiću.

Protupavo je, pak, kod djeda bio gotovo svakodnevno. Tako je i toga dana, kao i obično, dotrčao k njemu nakon škole, ušiju punih novosti i usana punih smijeha, i pronašao ga sklupčanog na podu, bačena pored izvaljenog tronošca na koji se bio popeo da omota opasnu žicu.

- Djede! - vrisnuo je Protupavo i bacio se na starčevo tijelo. Djed je bio mrtav već cijelu noć i cijelo prijedodne i bio je mekan poput krpene lutke. Protupavo ga stade drmati i tresti. Nije htio lutku, htio je živog djeda, nasmijanog djeda, djeda žilavih ruku i koščatih nogu. Htio je djeda tople kože i dragog osmijeha. - Vрати se, djede!

Protupavo je tulio i plakao dok ga netko nije čuo, dok susjedi nisu došli, odvukli ga od djeda i pozvali oca. Otac je platio ljudima koji su se pobrinuli za sve i djeda su pokopali u dobroj i skupoj grobnici. Protupavo je gledao kako sanduk spuštaju u zemlju i nije osjetio ništa.

Sanduk je bio samo sanduk, to nije bio njegov djed. Poslije, u BMWu, sjetio se kako mu je djed obećao da će na proljeće ići promatrati ptice i tada se ponovo rasplakao.

- Dosta je bilo - rekao mu je otac grubo i parkirao bembrača pred kućom. - Ljudi umiru.

Navikni se.

- Vidi što smo ti kupili - rekla mu je majka i dala mu poklon.

Protupavo je odmotao poklon i našao par novih rola, crno-žutih, talijanskih, anatomskih.

Zamrzio ih je od prvoga trenutka.

- Kako se kaže? - upitao ga je otac.

Protupavo ne reče ni riječ.

- Pavo! - otac upozoravajući podigne prst.

Protupavo tvrdoglavo obori glavu.

Na ocu se vidi da slijedi pljuska, ali ga majka zaustavi.

- Nemoj - reče. - malom je teško.

- Što njemu ima biti teško? Moj je otac umro - gundao je otac, ali se ipak povukao. Majka je pomilovala Protupavu po glavi i nasmiješila se, neodređeno osjećajući da bi mu još nešto trebala reći, kad bi samo znala što.

- Hajde, isprobaj ih! - rekla je naposljetku.

Protupavo je navukao role. Nije ih ni zakopčao, već je u njima sjeo na rub pločnika. Prolazila su djeca i govorila stvari poput: - Kako dobre role! Baš su cool! Da su bar meni takve! - ali Protupavo se nije osvrtao. Sjedio je na rubu pločnika i, kad nikoga više nije bilo u blizini, ponovo proplakao. Role je kasnije tutnuo pod krevet i nije ih dirao do trenutka kada mu je zatrebalo lako, brzo i nosivo prijevozno sredstvo za osvetničke ekspedicije.

Od djedova sprovoda, Protupavo je govorio malo, a ljutio se puno, svakim danom sve više.

Da je zastao i upitao se, možda bi shvatio zašto se ljuti i možda bi mu se moglo pomoći, ali to nije učinio jer su ga, rekli smo, već i

pitanja ljutila.

Kao što ga je ljutilo i to što je vlastitom glupošću izašao na svijet na kojem je već bio. Svijet u kojem je već bio nije samo povećavao rizik da netko zbroji dva i dva ili da Protupavi postavi stupicu, već je sa sobom nosio i mnogo konkretnije zapreke. U ovom svijetu, na primjer, mjesni je Pavo već bio kažnjen zbog Protupavinih zlodjela i nije smio napuštati kuću. A dok kuća ne bi ostala prazna, Protupavo se ne bi mogao uvući u nju, doći do tavana i prolaza skrivena u ormaru.

Točno to mu se ovdje i dogodilo: stigao je prekjučer, neoprezno stao na škriputavu dasku, jedva se izvukao iz kuće prije no što su svi stali bauljati hodnicima i onda, povrh svega, po razbijenom i najlonom zatvorenom staklu slastičarnice ustanovio da je ovdje već bio. Pokušao se vratiti, ali su u kući gorjela sva svjetla dok su Pavo i otac mu tapkali spužvicama po tapisonu uklanjajući posljedice Pavina noćna straha. Protupavo je čekao, ali mu se ni te ni iduće noći prilika za povratak nije ukazala. Noćas je namjeravao pokušati opet, a vrijeme je kratio novim zaludnim osvetama, odmazdama bez učinka, akcijama koje ničemu ničemu ničemu nisu služile!

Protupavo osjeti kako u njemu gnjev opet buja, a kako je znao samo jedan način na koji ga se, makar privremeno, mogao riješiti - tako da nekome napakosti i bijes preda dalje - odluči to i učiniti. Prignuvši koljena, Protupavo u letu pokupi jednu opeku koja je bez pravog razloga ležala posred ceste i ustanovi da se slastičarnica "Potkorny" nalazi odmah iza ugla, s potpuno novim staklenim izlogom. Osmjehne se.

Noćas će pucati staklo!

Protupavo odrola desetak metara u smjeru iz kojeg je došao, prebaci opeku iz ruke u ruku i razgiba ramena. Htio je da hitac bude dobar: zalet punom brzinom, besprijekoran izbačaj i pogodak točno u centar. Htio je da šteta bude što veća, krhotina što više, prasak što glasniji.

Ubrzao je. Noge su vješto klizile jedna pored druge, kotačići su šumili u glas. Slastičarnica se približavala. Protupavo uspori disanje, zapne mišiće. Usta su mu se sama osmjehivala, oči stisnule, prsti pronašli uporišta na opeci. Slastičarnica je već bila sasvim blizu, Protupavo je zamahnuo, htijući u isto vrijeme pustiti i projektil i krik,

kad li se iza njega začuo rezak zvižduk, a zatim i zapovijed izrečena dubokim glasom: - Stani!

Protupavo je zakočio takvom brzinom da se odmah okrenuo u smjeru iz kojeg je došao, prevrnuo bi se da na rolama nije bio vješt kakav je bio. Srce mu je divlje udaralo, a kada je ugledao Potkornog kojeg u stopu prati policajac, usta su mu se sasvim osušila.

- Dolijao si, mali! - rekao je policajac i spustio tešku šaku Protupavi na rame.

14. PAVO I SLASTIČAR

Slastičar Potkorny je likovao.

Ovo je bio trenutak koji je cijelog života čekao. Napokon, napokon je imao jednog Pavu čvrsto u šakama. A kad imaš jednog Pavu, imaš ih sve, i oca i djeda. Sada će jednim jedinim udarcem svima pokazati kakvi su Pave, zažalit će Lucija što nije odabrala njega!

Slastičar je Pave mrzio od malih nogu. Mržnju je dijelom naslijedio od svoga oca koji se s Pavinim djedom davno zavadio oko pogrešno dostavljenih novina - sitnice koju je Pavo Najstariji odavno zaboravio, ali koju je slastičarev otac, i sam slastičar, pamtio. Pamtio je on stotine takvih sitnica i desetke neznatnih zavada te bi se gotovo moglo reći da je ljude dijelio na one koji su ga uvrijedili tek nekoliko puta i one za čije je prijestupe imao posebnu stranicu u svojoj crnoj bilježnici.

Slastičareva je oca takva netrpeljivost rano otjerala u grob, pa je Potkorny mlad naslijedio obiteljski obrt i, na žalost, očevu mrku ćud. Od oca poučen, na sve je susjede već odmalena gledao poprijeko te je pod očeve rečke u crnoj bilježnici rano počeo dodavati svoje zamjerke ostatku čovječanstva.

Pavu Starijeg (tada samo Pavu) slastičarev je sin zamrzio smjesta i nagoni, čim su ih doveli u isti prvi razred. Još pred školom, na prvi dan nastave, dok su prvašići čekali u gomili s oznakama razreda špenadlama prikvačenim za obavezne plave đačke kute, Potkorny (tada još Potkornjak) čuo je Pavu Starijeg kako se, tek koji metar ispred njega glasno i naizgled bez razloga smije. Već to se Potkornom nije svidjelo. Što se tko ima smijati na jedan tako tužan i svečan dan kao što je polazak u školu? Potkornom nije bilo nimalo drago stajati usred gomile nepoznatih dječaka i djevojčica, nije mu se sviđalo biti istrgnut iz sigurnosti vlastitog doma i nije u cijeloj

situaciji nalazio ništa ni približno vrijedno smijanja. Svaki onaj koji bi se smijao bio je, dakle, glup ili lud, a svakako vrijedan prezira.

Tako je Potkorny u svojoj glavi prekrizio Pavu Starijeg i prije nego što ga je upoznao, a onda ih je sudba kleta stavila u isti razred i, štoviše, u istu klupu.

- Bok! - rekao je Pavo Stariji kad se bacio u klupu pored Potkornog.
- Ja sam Pavo!

Potkorny ga je pogledao kao što bi pogledao papagaja koji bi mu se predstavio ili kakvo drugo cirkusko čudo. Pavo Stariji je na to prasnuo u smijeh.

- Što je smiješno? - naljutio se Potkorny.

- Tvoja faca! - rekao je Pavo Stariji i time je upoznavanje za njega bilo gotovo. Ni u jednom trenutku Pavi Starijem nije palo na pamet da je na Potkornog ostavio loš dojam. Pavi Starijem su svi bili prijatelji pa je i Potkornog smatrao jednim od njih - mrgodnim i čudljivim, ali ipak prijateljem. Potkorny je, pak, svaki dan upisivao toliko recki u rubriku Pave Starijeg da je uskoro trebao otvoriti novu bilježnicu samo za njega. I tako su - jer je Pavi Starijem bilo dobro, a Potkornom ispod časti da javno prizna koliko mu Pavo Stariji ide na živce - ostali sjediti zajedno punih šest godina.

Tih je šest godina za Potkornog bilo pravo mučenje. Ponekad noću nije mogao spavati sjećajući se kako je razrednik njemu uzeo test kad je glasno viknuo "Ne dam!", skrivajući svoja rješenja od virkajućeg Pave. Po cijelo ljeto bi ga mučila pomisao kako je bezbrižni Pavo Stariji prošao s vrlo dobrim zbog poklonjene četvrtice iz likovnog, dok on, koji se mučio cijele godine i imao čak i pokoju peticu, nije mogao skupiti prosjek veći od četiri cijela dva.

- Četiri, četiri! Dobit ću bicikl! - vikao bi Pavo Stariji po dvorištu pa pritrčao smrknutom Potkornom i prijateljski ga klepio po leđima. - A s kol'ko si ti prošao?

- Umri! - odgovorio bi mu Potkorny, koji je znao da će mu otac na njegovih četiri cijela dva tek mrgodno odšutjeti i možda dodati kako se mogao malo više potruditi.

Pavo Stariji bi na to, naravno, prasnuo u smijeh. Njega je sve veselilo, bilo kakav izgovor bio je dobar za smijeh. Potkornog je, pak, veselilo vrlo malo stvari i bilo je kakav povod bio dostatan da se smrači.

A onda su se, da stvar bude gora, obojica zaljubila u istu djevojčicu. Pavi Starijem se Lucija sviđala iz kojeg god da se razloga dječacima sviđaju djevojčice koje im uopće ne pristaju. Potkornom se sviđala jer je bila hladna i proračunata i jer je, barem jednom, u nečemu bio pred Pavom. Lucija, naime, na zaigranog Pavu nije uopće obraćala pozornost dok bi joj, kako se činilo, ponekad imponiralo slušati kad bi Potkorny pričao kako dobro posluje slastičarnica njegova oca i koliko zarađuju.

Mala prednost u mrtvoj utrci koju je za naklonost hladne Lucije vodio s Pavom Starijim bila je jedna od rijetkih radosti u životu slastičareva sina. A onda je došao šesti razred i sve se izokrenulo. Lucija, ona krasna hladna Lucija preko noći se promijenila, postala toplija i milija, pa - o, užasa! - višemanje javno prohodala s Pavom!

Potkorny je bio u šoku. Do jučer mu je još sve išlo na ruku (ili, barem, bolje nego Pavi), a sada je Pavo Stariji od sigurnog gubitnika postao ne samo favorit već i očiti pobjednik.

Potkorny se noću prevrtao po krevetu, danju sumnjao na spletke i naglo postao prijazniji prema Pavi, ne bi li otkrio tajnu njegova uspjeha. Kad od svega toga nije bilo ništa i kad je bilo očito da se Luciju uopće više ne doimaju njegove priče o kilogramima utrošenog šećera u prahu i prometu registarske blagajne, Potkorny je digao ruke od prevrtljivice i zatražio premještaj od Pave.

Razrednik ga je smjestio pored Domagoja koji je doručkovao luk, nije prao zube te koji je pod satom puštao vjetrove pa im se onda glupo smijao. Pored Domagoja nitko nije htio sjediti, ali Potkorny ga nije ni primjećivao - oči su mu bile zalijepljene za Pavu Starijeg i Luciju, a drugi se svezak njegove crne bilježnice punio.

Taj poraz pekao je slastičara i nakon dvadeset godina. Nije se jednom vraćao pokušajima da osvoji Luciju, ali bez uspjeha. Nije je jednom pokušao zaboraviti, s istim rezultatom. Zato je odlučio čekati. Pavo, vjerovao je, mora jednom zabrljati! Pogriješit će, upropastit će nešto, otjerat će Luciju svojom bezbrižnošću i površnošću. A kad je otjera, Potkorny će biti tu, spreman.

Međutim, Pavo nije ništa zabrljao. Shvatio je, valjda, u svojoj zaigranoj glavi koliko mu Lucija znači i vrlo se trudio da ništa ne pođe po zlu, da je ne ražalosti. Promijenjena Lucija malo je po malo promijenila i Pavu.

Kad su se Pavo Stariji i Lucija oženili i kad je, ubrzo, uslijedio Pavo Mlađi, Potkorny je promijenio taktiku. Od malih nogu zavodio je Pavu Mlađeg besplatnim kolačima, pokušavajući preko sina pridobiti majku. Ali Pavo se Mlađi pokazao istim prepredenim nitkovom kao i njegov otac. Kolače bi pojeo, ali kad bi ga Potkorny upitao bi li volio da mu on, slastičar, bude tata, Pavo bi Mlađi veselo kriknuo: - Fuj!

S vremenom, Pavo Mlađi je prestao dolaziti i na kolače, ali slastičar nije prestao čekati svoju priliku. Gledao je sretnu obitelj, grizao se iznutra i čekao. Ponekad mu se činilo da neće dočekati, ponekad bi, kad bi sumraci bili dugi, posumnjao u smisao čekanja i svoje opsjednutosti Lucijom, ali bi se onda takvih misli otresao. Od tvrdoglavosti mu je možda prijeto čir na želucu, ali tvrdoglav je rođen i nije znao drukčije.

A tada mu je, kao poklon s neba, kroz izlog uletjela opeka.

Potkorny je u prvi mah pobjesnio, kao što bi svatko učinio, a onda je shvatio kakva mu prilika pružila. Jednim će udarcem moći ocrniti i sina i oca koji ga je loše odgojio! Luciji će postati jasno za kakvog se huligana udala te kakvog je huligana tek rodila!

Međutim, od svega toga nije bilo ništa. Pavo Stariji s gundanjem je Potkornom napisao ček, ali je slastičar osjećao da je otac ipak na strani svog razularenog sina, da ne vjeruje ni slastičaru, ni brojnim svjedocima. Ni Lucija, koliko se god Potkorny tome nadao, mu nije došla plakati na ramenu. Potkorny ju je jednom čak pričekao na ulici i susret izveo tako da ispadne slučajan. Ona mu se ispričala zbog ponašanja svog sina, a on joj je velikodušno ponudio da će poderati ček, njoj za ljubav.

- Samo ga vi unovčite! - rekla je mama Lucija, a Potkorny je u njezinu glasu osjetio i više od odbijanja svoje velikodušne geste. Bilo je tu i ponosa koji ne traži milostinju i jedne čvrste, postojane ljubavi koja stoji uz one koje voli i onda kad to oni, možda, ne zaslužuju.

U tom trenutku, Potkorny je duboko u sebi shvatio da je ova bitka za njega izgubljena, da mama Lucija nikad neće ostaviti Pavu Starijeg, pogotovo ne da bi pošla za njega. Ali kako je shvatio, tako je spoznaju i potisnuo. Priznati da se uzalud nadao, bilo bi priznati da je bacio dvadeset godina.

Zato je radije smislio plan.

Gdje jedan Pavin prijestup nije bio dovoljan da uzdrma Lucijinu postojanost, više njih potrest će je više. Zato Potkorny svoj novi izlog nije zagradio rešetkama, kao što se prvog dana prijetio. Zato je pozvao svog bratića policajca i zajedno s njim se smjestio u zasjedu. Zato je nasred ceste ostavio prikladnu opeku koja kao da je mamila mangupske prste. I isplatilo se!

Pavo - baš on i nitko drugi nego on! - pojavio se iza zavoja vitlajući opekom te uletio ravno u stupicu i snažne šake bratića policajca.

- Zločinac se vraća na mjesto zločina! - likovao je slastičar. - Da vidimo što će ti otac sada reći, hoće li mi ovaj put povjerovati!

Protupavo - jer on se, ma što slastičar vjerovao, koprcao u policajčevim šakama - se na spomen oca prvo smrzne, a onda počne još jače batrgati. Ničeg se na svijetu nije bojao kao oca, ako ga Potkorny odvede ocu i ako ovaj sazna što je Protupavo radio po cijelom nizu usporednih svjetova...

Iznenada, Protupavo se smiri. Shvatio je, naime, da slastičar s ovoga svijeta ne može znati njegova pravog oca. Kad je Potkorny zaprijetio da će ga odvesti ocu, mislio je na oca lokalnog Pave, a to... a to je Protupavi moglo pružiti priliku koju je čekao, moglo mu je otvoriti put do tavana i ormara na njemu.

Potkorny je potpuno pogrešno shvatio razloge dječakove nove mirnoće.

- Frka, a? Jasno ti je da si nastradao, shvatio si da s plemenitim Potkornim nema šale? -

povikao je slavodobitno. - Vodi ga, Franjo!

Fran, bratić policajac, zakolutao je očima na spomen plemenitosti - njegova grana obitelji zadržala je prezime Potkornjak i ponosila se njime - ali prijestupnik je prijestupnik, kao što je i krv krv. Čak i kad ti krv ne uspijeva zapamtiti ime.

- Idemo! - mrko reče Protupavi i, ne puštajući mu rame, povuče ga za slastičarom prema kremastoj obiteljskoj jednokatnici na čijem je tavanu tata Pavo još uvijek tješio mamu Luciju.

15. PAVO I DOM

Na svakom svijetu na kojem se našao, primijetio je Protupavo, njegova je kuća bila na istom mjestu. Protupavo nije znao je li to neophodno da bi prolaz proradio, niti je o tome do sada razmišljao. Uvijek je, naime, bio previše obuzet prikradanjem, šuljanjem ili bježanjem da bi pažljivo promotrio kuće na čijim bi tavanima iskrnuo, da bi ma i jednu misao posvetio njihovim stanovnicima.

Sada je, međutim, uhvaćen u škrip čvrste policajčeve šake i nespretno pokušavajući uskladiti svoje rolajuće korake s njegovim ravnomjernim stupanjem, Protupavo imao vremena dobro pogledati kuću kojoj je prilazio.

Na prvi je pogled bila jednaka njegovoj. Na fasadi su nedostajali neki komadi žbuke i ograda odavno nije bila prebojana, ali je dojam bio isti. Trešnjino stablo u dvorištu šumilo je na isti način, a Protupavi se na trenutak učini da nema neke razlike između bambača njegova oca na drugom svijetu i ovog, na istom mjestu parkiranog, žutog električarskog kamioneta kojemu su oguljena mjesta bila krpana plavim sprejem.

- Kao da se vraćam kući - pomisli Protupavo i protrne. Malo od straha kojeg je u njemu izazivala pomisao na susret s ocem, a malo od radosti, koju je na vlastito iznenađenje osjetio.

Kakav god bio, dom je ipak dom.

Kad su već prišli sasvim blizu kući, Protupavo primijeti još neke razlike. Ova kuća, recimo, nije imala garažu, ali je zato imala krov.

Na Protupavinoj kući krov je bio skinut početkom ljeta, kad je njegov otac odlučio podići kuću za još jedan kat.

- Zašto? - upitao je bio Protupavo kojemu su smetali radnici po kući i buka koju su povazdan dizali.

- Imamo dovoljno novca - odgovorio je otac i pogledao niz ulicu. Protupavo je također pogledao niz ulicu i shvatio nešto što mu otac nije rekao: niti jedna kuća u ulici nije imala više od jednog kata. A njihova će, sad, imati dva i svi će znati da Protupavin otac ima dovoljno novca. Iz istog je razloga BMW bio parkiran na pločniku, a ne u garaži. Zato je Protupavo imao sve najnovije igračke i kad ih ne bi tražio, ni kad mu ne bi ništa značile.

Cijelo jedno prijedodne, Protupavo je sjedio pod trešnjom i gledao radnike kako skidaju crijepove, dobacuju ih jedni drugima i slažu na hrpu u dvorištu. A kad su završili, Protupavo se po prvi put u mnogo godina uspeo na tavan.

Tavan je bio strašno dosadno mjesto, puno stare krame, pročitanih stripova, neupotrebljivog vinila i fotografija koje nikoga nisu zanimale. Kutija do kutije mamine odjeće koja je izašla iz mode, komadi i komadi namještaja koji se gurao u stranu kad bi se kupio skuplji, vreće nerabljenih igračaka.

- Koliko krame - rekao je otac i zapovjedio radnicima da sve snesu u dvorište. - Sve to treba pobacati!

Protupavo je, dosađujući se, promatrao radnike kako s tavana snose kauče i stolice, kako čitaju stripove za vrijeme gableca, kako prebiru po kutijama ne bi li našli bluzu ili suknu koja će se svidjeti njihovim ženama, kako pod majice stavljaju igračke za svoju djecu. Zadnja stvar koju je još trebalo snijeti s tavana bio je stari, teški ormar.

S ormarom su se trenutačno patila dvojica radnika: Joža, jer je bio najmlađi, a zna se da najmlađem na radilištu uvijek dopadnu poslovi koji se nikome drugome ne dopadnu; i stari Duje, koji je bio dobra srca i nikad nije bježao od posla, pa nikad nije ni napredovao. Njih su dvojica, dakle, manevrirala ormarom oko zavoja stubišta, a Protupavo ih je promatrao iz prizemlja, nadajući se da će se Duje poskliznuti ili Joža nespretno zaokrenuti pa razbiti neku maminu vazuu. Ništa se od toga, na žalost, nije dogodilo, ali je Protupavo u jednom času ugledao nešto zalijepljeno za dno ormara. Ili mu se učinilo ili je to bio...

...ključ?

Protupavo se sjećao jednoga davnog, kišnog prijedodneva kad od silne dosade nije znao što će pa se našao na tavanu. Tada ga je stari ormar bio zainteresirao na trenutak pa je nekoliko minuta čak tražio ključ, da bi zatim pokušao obiti bravu. Kad mu ništa od toga nije od prve pošlo za rukom, Protupavo je odustao. Bio je siguran da u ormaru ne bi bilo ništa zanimljivo.

Ali ključ ga je zainteresirao. Jedva je dočekao da radnici odu i da mu se roditelji smjeste pred televizorom.

- Idem van! - doviknuo je u dnevnu sobu.

- Dobro - odgovorio je otac tipkajući nešto na svom palmtopu. Protupavo se smrkne. Često mu se činilo da je ocu tako malo stalo do njega da bi odgovorio "dobro" pa makar Protupavo izjavio da ide gol na ulicu, da se ženi klokanicom i seli u Australiju ili da je bacio atomsku bombu na školu.

Ne da bi Protupavo učinio bilo što od upravo navedenoga. Otac ga možda nije slušao, ali kad se Protupavo posljednji put ponio kako se ocu nije svidjelo, otac ga je tako izlupao da Protupavo danima nije mogao iz kuće. Zato je Protupavo svoje nezadovoljstvo čuvao u sebi i puštao ga da klija u bijes.

U dvorištu, u sumrak, Protupavo je pronašao ormar ostavljen pod drvetom i potrbuške se bacio na sparušenu travu. Posegao je rukom ispod ormara i, uz malo hrvanja sa selotejpom, oslobodio ključ.

Tako je Protupavo otkrio Raskršće, a s njim i druge svjetove.

A s njima i nove mogućnosti za osvetu. A s osvetom i spoznaju kako ona ne umanjuje bijes, kako ga potiče da raste i popuni prazninu koja je ostajala iza nje.

Slastičar Potkorny, koji je sjajeći od samozadovoljstva išao na čelu njihove male kolone, svom snagom pritisne zvonce na vratima Pavine kuće. Zvuk zvona bio je posve, posve isti kao i na Protupavinim vratima i Protupavo se naglo i silno zaželi doma. Potkorny nalegne još jednom na zvonce, a onda se vrata otvore i na njima se ukaže Pavo Stariji.

Kao što Protupavo nikad ranije nije pažljivo promotrio kuće kroz koje se kretao, smatrajući ih tek dekorom i nužnim zlom na putu izvršenja svog nauma, tako nikad ranije nije ni pola misli posvetio stanovnicima tih kuća. Jer, da je stao i razmislio, možda ništa od svega što je počinio ne bi bilo? Kako bi se mogao ponašati onako bezobzirno da se zapitao u čije živote unosi nered i tko ispašta za njegove zločine, da je makar na trenutak pomislio da su ti usporedni ljudi -stvarni.

Vrlo stvaran, pred Protupavom je sad stajao Pavo Stariji, njegov otac! Njegov pravi otac je, doduše, bio u boljoj formi, imao brkove i nikad ne bi obukao ovako ružnu trenirku, ali bio je to baš on! Protupavo se stresao i zinuo od čuđenja.

- Pavo? - zinuo je i Pavo Stariji. - Gdje si bio? Zar ti nisam zabranio...

Pavo Stariji nije uspio dovršiti rečenicu jer se u taj čas pored njega probila mama Lucija i sletjela niz nekoliko stuba koje su je dijelile od Protupave.

- Pavo! - viknula je sretno, kleknula pred njega i sa suzama ga u očima snažno zagrlila.

Ako je Protupavo do tada bio zapanjen, sada je bio jednostavno zaprepašten. Nije se sjećao kad ga je njegova majka - njegova prava majka, majka iz njegove paralele - posljednji put ovako zagrlila. Ona bi se obično zaustavila na poljupcu u obraz (laganom, da ne pokvari ruž) ili mršenju Protupavine kose, kratkom i opreznom, kao da se pod plavim vlasima kriju žileti.

To je, s jedne strane, bilo sasvim u redu jer dječaci, pa tako ni Protupavo, nisu pretjerano skloni javnim izrazima nježnosti, ali je s druge strane Protupavi nešto nedostajalo. On je znao, ili bar vjerovao, da ga majka voli, ali ponekad je, samo ponekad, želio da mu to i pokaže.

- Mama? - reče Protupavo, sav zbunjen i nekako mekan. Najednom mu je bilo žao zbog svega što je učinio. - Oprosti mi, mama!

- Zbog čega, Paviću? - šmrčne mama Lucija kroz osmijeh i nagne se unatrag da bi bolje pogledala oči svog sina.

S njezinim dlanovima još na svojim mišicama, Protupavo je lijepo mogao vidjeti kako se osmijeh mame Lucije smrznuo kad su im se pogledi sreli. Najprije smrznuo, a onda iskrivio.

U oči joj se uvukao strah.

- Pavo! - pozvala je muža panično, dišući plitko. Protupavo se pokušao otrgnuti, ali se stisak na njegovim mišicama pojačao. - Pavo, pogledaj ga!

Pavo Stariji poslušno je, koliko mu je trbušina dopuštala, čučnuo pored svoje žene i zagledao se Protupavi u oči. Kao hipnotiziran, Protupavo je gledao njega.

- Taj pogled! - mama se Lucija sva tresla. - Pavo, prepoznaješ li ga?

Pavo Stariji nijemo je kimnuo. Sve tamne sjene od kojih je bježao ovih dana, sve mračne misli s kojima se nije htio baviti, sve tajne od prije dvadeset godina, sve ga je saletjelo u ovome času i više uzmaka nije bilo.

- To je njen pogled, Pavo! - očajavala je mama Lucija, - Njen!

Pavo Stariji je kimnuo. Bio je to pogled kojeg je dobro znao, pogled jedne druge Lucije.

Protupavo ih ništa nije razumio, ali je vidio da su shvatili da on nije njihov sin. Stisak mame Lucije na njegovoj mišici se iz trenutka u trenutak pojačavao i Pavo se svom silom upirao da mu se otrgne.

Konačno mu uspije. Istrgao je ruku iz Lucijina stiska, trznuo se u stranu da bi izmaknuo njezinu pokušaju da ga ponovo ščepa, a onda je, trljajući bolnu mišicu, potrčao u kuću, onoliko brzo koliko su mu role i stube to dopuštale. Trčeći u rolama gotovo se razbio pa ih je bijesnim potezima raskopčao, strgnuo i bacio u stranu. Prema tavanu nastavio je bos.

- Pavo! - vrisnula je mama Lucija za njim.

- Pavo! - čuo je i Pavu Starijeg, koji ga je pokušavao stići.

Pavo Stariji nije bio još ni na prvom katu kada je Protupavo uletio na osvijetljeni tavan, raskrilio ormar te shvatio ono što su Pave i Pavica znali još od tog poslijepodneva.

Transformator nije iskrio.

Raskršće nije radilo.

Protupavo je jedan dug i predug trenutak stajao i zurio u okvir i žice, u kutiju transformatora bez baterije, onakve plosnate, kakvih više nema. Očaj ga je bio svega obuzeo i Protupavo je, da bi se spasio, dopustio bijesu da zavlada. Urliknuo je i bosom nogom udario vrata ormara.

Nastavio je udarati dok bar jedna šarka nije popustila, a onda se okomio na Raskršće. Zgrabio je metalni okvir i tresnuo ga o pod. Udarao je njime o zidove i o ormar dok se dijelovi nisu savili, vijci poispadali, plavožuta žica odvila i pokidala. Kada su od sprave ostali tek nepovezani, iskrivljeni dijelovi, tek tada je prestao.

Protupavo je znao da si je upravo odsjekao odstupnicu, ali ga nije bilo briga. Ni za što ga više nije bilo briga! Svijet se tako i tako urotio protiv njega, još od djedove smrti sve je išlo po zlu i nitko mu nije uputio lijepu riječ, pa za što da Protupavu onda bude briga?

- Pavo - propenta s vrata Pavo Stariji, noseći Protupavine role u rukama. - Dođi ovamo, molim te!

Protupavo ga bijesno pogleda. Ako je otac s njim htio razgovarati, imao je dvanaest godina vremena - sada je bilo prekasno! Glavačke se bacio kroz tavana vrata, gotovo kroz noge uspuhanom Pavi

Starijem, i za mišju dlaku izmakao Potkornom i njegovom bratiću policajcu koji su ga pokušali zgrabiti kad je istrčao iz kuće. Nesvikli tabani su ga boljeli dok je trčao betonom, ali Protupavo je na to ubrzao. Neka boli! Baš ga briga!

Baš ga briga!

Pavo Stariji polako siđe s tavana, svejednako noseći role u umornim rukama. Potkorny mu se narogušeno isprepriječi. Ništa se od dolaska pred Pavina vrata nije dogodilo onako kako je to slastičar isplanirao. Nije bilo skrušenog priznanja krivice ni molećivih pogleda mame Lucije.

Svi su se prvo grlili, a onda vratolomno ustrčali po kući, da bi na kraju pustili krivca da umakne. U Pave se možeš pouzdati da će ti sve pokvariti!

- Ne znam što si sad izveo - unese se on Pavi Starijem u lice, ubadajući ga prijetećim prstom, -

ali nećeš se izvući! Policija je ovdje! Imam dokaze, imam svjedoke da mi je staklo razbio tvoj sin!

Pavo Stariji ga hladno pogleda. Razmišljao je bio o sasvim drugim stvarima i slastičarev bijes bio mu je sitan i nevažan.

- Moj sin? - reče i gurne osupnutom Potkornom crno-žute role u ruke. - To nije bio moj sin!

16. PAVO I POLICAJAC

Ivan plemeniti Potkorny, slastičar i sin slastičara, nije mogao vjerovati svojim ušima. Mislio je bio da je do sada iskusio sve drskosti i bezobrazluke koji se od jednog Pave mogu očekivati, ali čak ni on nije bio spreman na ovakvu bezočnu laž, na poricanje pred svjedocima.

Slastičar bijesno gurne role natrag u ruke Pavi Starijem koji ih prihvati bez riječi, ravnodušno gledajući Potkornog u oči. Ta ravnodušnost još je više razjarila slastičara.

- Nije bio tvoj sin? - prasnuo je. - Kako to misliš, nije bio tvoj sin?!

Pavo Stariji ne udostoji ga odgovora već se mirno sagne da bi crno-žute role naslonio na zid kod ulaza. Mama Lucija je za to vrijeme stajala na vratima, potresena, ali ne zbog Potkornog.

Još joj je uvijek pred očima bilo Protupavino lice i ona koju je prepoznala u njegovim očima.

Sva njezina tiha sreća činila joj se tog trenutka tako krhkom da bi najradije zaplakala. Obgrlila se jednom rukom dok je dlanom druge skrivala usta kako nitko ne bi vidio da joj usne dršću.

- Bio je to Pavo, itekako je bio! - sav crven u licu, Potkorny je urlao tako da se u zaspaloj kući preko puta upalilo svjetlo. A kad mu ni urlanje nije pomoglo, okrenuo se svom bratiću policajcu i, uprijevši prstom u Pavu Starijeg, zapovjedio mu: - Reci mu, Franjo!

Policajčevo ime je bilo Fran i nije mu bilo pravo što mu ga se bratić, kako se činilo, ni ne trudi zapamtiti. Ali Fran je bio strpljiv čovjek pa se zbog iskrivljena imena malo namrštio, a onda prešao preko svega.

- Vi, dakle, poričete da je ono bio vaš sin, gospodine? - obratio se Fran Pavi Starijem.

- Gdje ti vidiš gospodina? - uzrujao se Potkorny. - To je Pavo!

U nekim drugim vremenima, Pavo bi Stariji možda reagirao na ovako nešto, posvađao se s Potkornim i izvrijeđao ga na mrtvo ime. Ali danas je imao prečih briga od ljubomornog i zavidnog slastičara.

- Nije on ni "g" od gospodina! - pljuvao je Potkorny. - Nije oni ni "g" od gliste, a kamoli od gospodina! Znaš li što je on? On je "g" od go...

- Ivane! - prekori policajac svog bratića. - Nije to način!

- Jesam li te doveo ovamo da ih uhitiš ili da mi soliš pamet? - obrecnuo se Potkorny sad na Frana. - Na čijoj si ti strani?

Fran je bio, rekli smo, strpljiv čovjek. Strpljivo bi izvršavao sve zapovijedi, strpljivo bi patrolirao i u najdosadnijim noćima, nikad se nije naljutio ni na jednog uhićenika, a nije izgubio živce ni kad mu je Sebastijan Senf, mjesni pijanac, po četvrti put povratio po uglačanim nogavicama i ulaštenim cipelama. Frana ništa nije moglo izbaciti iz takta, iako je njegov bratić vodio na ljestvici stvari koje su to umalo učinile. Nekoliko mu je puta već skoro odbrusio, ali se svaki put u posljednji tren suzdržao. Obitelj je ipak obitelj.

Slastičarevo nepravedno pitanje o stranama gurnulo je Frana do samog ruba strpljenja. Da ne bi eksplodirao, policajac je duboko udahnuo i u sebi ponavljao višekratnike broja sedamnaest.

Baš se bio smirio, spreman bratiću odgovoriti nešto razumno kad li niz ulicu dotrči - Pavo!

Pavo uspuhano stane pred ocem, ni pola pogleda ne posvetivši slastičaru ili policajcu.

Potkornjak se skameni od takve drskosti, zatim problijedi pa još žešće pocrveni.

- Pavo! - poskočio je Pavo Stariji. Mama Lucija se trgnula, očiju punih nade. Pavo Stariji uhvatio je sina za ramena, kleknuo na jedno koljeno i, zajedno s mamom Lucijom, ozbiljno mu se zagledao u oči. Trenutak kasnije oboje su odahnuli. Bile su to prave oči. Pavine oči.

- Pavo - reče otac blago, - koliko znaš?

U nekim normalnim vremenima Pavo bi nakon ovakvog pitanja automatski posegnuo za nijekanjem, poričući da bilo što zna o bilo čemu. Ali ovo nisu bila normalna vremena, ovo su bila iskrena vremena. Uobičajenoj igri u kojoj roditelji postavljaju pitanja na koja ne žele znati odgovore, a djeca se izmotavaju misleći da ih roditelji ne kuže, ovdje nije bilo mjesta.

- Znam da si mi lagao - reče Pavo.

Pavo Stariji duboko uzdahne. Slutio je bio kakav će odgovor dobiti.

- Trebali smo je razbiti - rekao je. - Trebali smo je odmah uništiti!

- Ja sam kriva - tiho se mama Lucija privila uz tatu Pavu.

Potkorny više nije mogao ni želio trpjeti razgovore koje nije shvaćao. Probudio se iz obamrlosti, zgrabio Pavu za ovratnik majice sa Supermanovim znakom i protresao ga pred očima Pave Starijeg.

- A tko je ovo? - povikao je. - A tko je onda ovo?

- To je Pavo - mirno je odgovorio Pavo Stariji. - To je moj sin.

Nova vatra udara slastičaru u lice. Bio je posve siguran da Pavo Stariji od njega radi magarca.

- Je li? A maloprije? Što si tvrdio maloprije?

- Maloprije - tiho će Pavo Stariji, - moj sin nije bio tu.

- O, molim te! - prasne slastičar. - Zar ne znam što sam vidio? Zar ne prepoznajem Pavu kad ga...

- Ivane - policajac smireno prekine slastičara, - to nije isti dječak.

S izrazom kao da mu je netko u najmanju ruku s leđa zarinuo vile među rebra, slastičar se okrene i upilji u svog bratića. Izbuljenih očiju i stisnutih zuba s nevjericom se obrati izdajici u vlastitim redovima.

- Franjo? - procijedi. - Što si to rekao?

- Dječak koji je maloprije bio ovdje imao je doduše jednaku, ali puno prljaviju majicu - Fran se nije dao smesti. - I otrčao je bos.

Svi pogledaše Pavine tenisice. Bile su kupljene na tržnici za sitne novce i palac je provirivao kroz izlisanu tkaninu, ali se ipak nije moglo reći da je Pavo bos.

- Pa što?! - poviče Potkorny tresući Pavu. - Kakav je to dokaz? Vidio sam ga i znam što sam vidio! Pavu bih prepoznao i zatvorenih očiju!

- A da? - začuje slastičar dječaćki glas. - A otvorenih?

Na zvuk glasa Potkorny se zaustavio poput igračke što se odvila. Svi su, primijetio je, gledali nekamo iza njegovih leđa. Zato se, polagano, i on okrenuo.

Prvo je na tri koraka spazio Šarafa kojeg nikad nije volio, a onda je ugledao i dvoje djece što su stajala uz njega. S desne Šarafove strane mrko je gledala djevojčica koja je slastičaru odnekud bila poznata, dok je uz lijevi izumiteljev bok bio... Pavo?

Potkornjak se namršti, a onda oprezno provjeri drži li još uvijek Pavu za ovratnik. Držao ga je. Kutom oka pogleda prema Šarafu. Pavo je bio uz njega, u crnoj majici i s rukama o bokovima. Nov pogled na plijen čiju je majicu stiskao u šaci. Da, bio je to Pavo. Ali i na ulici je bio Pavo.

Slastičar duboko uzdahne i pogleda nebo: samo jedan mjesec plutao je među zvijezdama. -

Dobro je - pomisli, a onda polako spusti Pavu na tlo. Ovratnik majice sa Supermanovim znakom, doduše, nije puštao.

Potkorny je užurbano razmišljao. Nije mu bilo jasno otkud se stvorio drugi (ili treći?) Pavo, ali nije ni htio znati. Sve što je trebao znati bilo je da je posrijedi još jedna spletku kojom mu Pave (svi Pave!) pokušavaju zagorčati život. No, on se neće dati! On je Ivan plemeniti Potkorny i nikakvi Pave, ma u koliko se naštanicali kopija, neće od njega praviti budalu!

- Franjo - reče mirno, s osmijehom. - Pohapsi ih sve!

- Kako ću, Ivane? Nemam razloga.

- Kako nemaš razloga? - slastičareva varljiva mirnoća je nestala. Potkorny je bio purpurno crven, a sav gnjev koji je godinama skupljao, sve rečke u crnoj bilježnici, izlazile su sad iz njega. - Zbog njega sam dobio jedan iz testa! Njemu su poklonili ocjenu! Lucija je pošla za njega! Dosta mi ga je! U zatvor s njim! U zatvor sa svima njima!

- Ivane! - Frana je nespremnog zatekla količina mržnje koja je pokuljala iz slastičara. Pavi Starijem i mami Luciji također se sažalio zapjenjeni, crveni slastičar na rubu suza. Pavo Stariji se čak spustio stubu niže kako bi Potkornog prijateljski potapšao po leđima.

- Nemoj tako, Potkornjak. Još će ti neka žila puknuti! - rekao je u najboljoj namjeri, ali ako slastičar u tom trenutku nešto nije trebao čuti, onda je to bilo njegovo staro ime.

- Potkorny! - zauriao je. - Ivan! Plemeniti! Potkorny! Potkornjaci su seljaci! Primitivci! Ja nemam veze s njima! Ja sam Potkorny!

U taj čas snažna ruka odigne slastičara od tla. Potkornom se od iznenađenja presječe dah pa pusti Pavin ovratnik. Pavo smjesta otrči do oca i stane uz njega.

Ruka okrene Potkornog. Slastičar se našao kako, s nožnim prstima dobrih deset centimetara iznad zemlje, gleda u nepomično bratićevo lice. Stisnutih usana i izbočene brade, policajac ga je netremice gledao.

- Znaš čega sam se sjetio, Ivane? - reče Fran tako hladno da je svima bilo jasno kako u sebi kipi kao pravi Potkornjak i koliko snage troši da to ključanje zaključano zadrži u sebi. -

Možda si ti razbio izlog?

- Ali, Franjo...

- Fran! - zareži policajac i u glasu mu se nazre dio onog bijesa koji je slastičara izjedao od djetinjstva. Krv je, ipak, krv. - Zovem se Fran. Fran Potkornjak. Moj je otac bio Potkornjak.

Moja je majka uzela to prezime kad se udala. Moj brat je Potkornjak. Moja sestra je Potkornjak. Moja djeca - tu Fran zastane da provjeri sluša li ga slastičar pažljivo, - bit će Potkornjaci.

- Franj... - počeo je Potkorny pa se naglo ispravio. - Fran! Znaš da nisam tako mislio! Nisi ni ti mislio ono s izlogom, je li?

- Ne bi bilo prvi put da netko to učini. Recimo, radi osiguranja - reče Fran pa doda. - Tvoj je otac bio Potkornjak.

- Nisam, Fran! - Potkornog je naglo obuzeo strah. Znao je da je nedužan, da nije sam razbio izlog, ali je slušajući Frana i sâm u sebe posumnjao. Mogao je zamisliti ljude, čak i one koji su s njim vidjeli Pavu kako bježi s mjesta zločina, kako vjeruju policajčevoj priči. Molećivo je dodao: - Znaš da nisam!

- Ja samo znam da bih mogao posvjedočiti kako sam te vidio da na cesti ostavljaš opeku za svog suučesnika maskiranog u ovog dječaka.

- Nemoj, Fran! - slastičara je oblio znoj. - Mi smo obitelj!

- Moja obitelj - polako je i vrlo razgovijetno odgovorio policajac, fiksirajući slastičara ledenim pogledom, - su Potkornjaci.

Čitav svijet, shvatio je tada Potkorny, urotio se protiv njega. Mrske Pave su i njegovu krv pridobile na svoju stranu. Ili nisu?

Kad se čovjek osjeti tako sâm kao što se Potkorny osjetio u tom trenutku, kad se osjeti napuštenim i izdanim od čitavog svijeta, postoje dva smjera kojima može krenuti. Može, naravno, izigravati mučenika i potpirivati svoju mržnju prema svima i svakome, može se još više izolirati i sa svima zaratiti. Ili može, ako nije baš do kraja izgubljen, posumnjati nije li greška možda njegova, nije li se svijet protiv njega okrenuo s razlogom.

Potkorny je bio glasan i napastan i prznica, ali nije bio baš sasvim loš čovjek pa je u tom trenutku, suočen s ledenim gnjevom svoga strpljivog bratića, posumnjao u sebe. Posumnjao je i više se nije imao snage ni boriti ni svađati. U policajčevim je snažnim rukama potpuno omlitavio i ovjesio glavu.

Kad je vidio da se Potkorny predao, Fran ga je spustio na zemlju i gurnuo mu onu opeku u ruke.

- Odlazi! - rekao je.

Potkorny je otišao. Poražen se odvukao kući i zastao pred izlogom svoje slastičarnice. Pod svjetlom onoga jednog mjeseca vidio je u staklu svoj odraz, odraz vječito nezadovoljna dječaka kojemu nikakvo ime neće pomoći, jer se plemenitost ne kupuje tako jeftino. Slastičar je dobro promotrio svoj odraz i nije mu se svidjelo ono što je vidio. Zamahnuo je opekrom i rasuo ga u milijardu komadića.

Fran Potkornjak, bratić policajac, kažiprstom je dotaknuo obod službene kape, svima prisutnima zaželio laku noć pa se povukao iz ove priče, priče čudne, ali ne i nezakonite. Pred kućom su ostali Pavo, Batman i Pavica te Pavo Stariji, mama Lucija i Šaraf.

Šutjelo se.

Tada Pavo ugleda role, crno-žute, anatomske, oslonjene o zid.

- Bio je ovdje? - upita. Nije trebao objašnjavati na koga misli.

- Uletio na tavan i izletio - potvrdi Pavo Stariji.

Pavo osjeti da mu otac nije sve rekao pa ga pogleda iskosa:

- Samo uletio na tavan i izletio? - upita.

- Uletio na tavan, razbio Raskršće, i izletio - s uzdahom potvrdi Pavo Stariji i obori pogled. -

Nisam stigao na vrijeme.

- Razbio je Raskršće? - namrštio se Batman. - Kako će kući?

- Lako za njega - reče Pavica i ugrize se za usnicu. Vidjelo se da se jako bori da bude hrabra i ne zaplače. - Kako ćemo mi?

17. PAVO I ZGARIŠTE

Zadihan od bjesomučnog trka i bolnih bosih stopala, Protupavo je zastao na Cvjetnom raskršću. Osvrnuo se pa se, kad se uvjerio da ga nitko ne slijedi i da neposredne opasnosti nema, povukao dalje od svjetiljke da uhvati dah u sjeni krošnje što se navirivala iz nečijeg vrta.

- Raskršće - pomislio je tada gledajući pred sebe. Sjetio se djeda.

Bilo je to nekog ljeta. Djed i on su za vikend otišli do djedova prijatelja koji je imao vikendicu na Žumberku i tog je prijepodneva djed Protupavu poveo u šetnju šumom, pokazujući mu ptice i učeći ga kako da razlikuje sjenicu od zebe i djetlića od brgljeza, kako da nađe crvendaće u podrastu i striježa u gustišu, kako da na plavome nebu raspozna kopčev obris od jastrebove siluete. Baš su slušali vuginu pjesmu i pokušavali žuto-crnu pticu nazrijeti kroz guste

krošnje, kad li su izbili na križanje zemljanih šumskih staza. Djed je zastao i štapom sa staze počeo razbacivati tamne i smežurane listove koji su na njoj ležali još od prošle zime. Ispod lišća se ukazao jasan smeđežuti "X" gole zemlje.

- Kako ti ja, Pavo, volim raskršća! - rekao je tada djed. - Kad stojiš na raskršću, čini ti se da je sve moguće, da su ti svi putovi otvoreni. I onaj naprijed, i onaj lijevo i onaj desno.

- A onaj otraga? - podsjetio je Protupavo djeda.

- Ne valja se vraćati putem koji si došao - cokuo je djed. - Samo raci idu unatrag. Čovjek ide naprijed. Čovjek i vrijeme.

- Ali ako se okrenemo - rekao je Protupavo, - i put kojim smo došli izgledat će nam kao put naprijed.

- Ma, jesi mi ti neki mudrijaš! - nasmijao se djed i pomilovao Protupavu po glavi. - Hajde, reci djedu koja je ona ptica?

Svega se toga Protupavo sjetio hvatajući dah pod krošnjom: i šume i crnog lišća i gole zemlje i rasprave o raskršću. Iz mraka se začuje tihi mijauk mlade sove, a Protupavu spopadne takva tuga za djedom i njihovim šetnjama da je jedva mogao disati.

- Možda bih mogao pogledati njegovu kuću? - reče oprezno, kao da se boji vlastitih riječi. -

Makar to?

Oklijevajući, Protupavo zakorači prema mjestu gdje se cesta spuštala nalijevo prema djedovoj prizemnici. Već na prvom koraku osjeti bol - rasjekao je desno stopalo trčeći, a da to nije ni primijetio. Iza njega je na asfaltu ostajao krvavi trag.

Šepajući, Protupavo je stigao do početka nizbrdice i odmah ugledao suhe stare letve drvenog plotu koji djed nije promijenio ni nakon što su svi susjedi postavili betonske ograde ili one od lijevanog željeza.

- Dok sâm ne bude htio ići, neka stoji - odgovorio je djed kad ga je Protupavo upitao zašto ne postavi neku novu ogradu, zašto čuva plot.

Takav je bio njegov djed: vezao se uza stvari kao uz ljude te je uvijek radije popravljao staro nego što je kupovao novo. Ne zbog škrtosti, ne, već zato što mu se, ako bi bacio predmet koji je još mogao upotrijebiti, činilo kao da ga izdaje, kao da vjernog slugu baca na ulicu.

Protupavin otac je djedu, za onih rijetkih susreta, vječno nudio da će mu kupiti ovo ili ono, govorio mu je da je krajnje vrijeme za ovaj ili onaj popravak, mrštio se, tumačio kako novac nije problem i kako će djedu ova stara kuća jednom doći glave. Djed se na sve to osmjehivao i objašnjavao kako ga stari štednjak podsjeća na baku, kako su parketi još dobri, kako on za svoje potrebe ima posve dovoljno novaca i kako nam svima jednom nešto mora doći glave te da on može zamisliti i gore svršetke od kraja u vlastitoj kući, onoj istoj u kojoj je umrla baka.

Protupavin otac je na to vrtio glavom kao da djedu nije sin već otac. A kad je kuća naposljetku stvarno stajala djeda glave, Protupavin bi otac danima poslije znao iznebuha reći kako je on znao da će se to dogoditi, kako je upozoravao i upozoravao djeda i kako si je stari sam za sve kriv. Pritom, primijetio je Protupavo, nije bio ni približno sretan kao što su obično sretni oni koji su u pravu.

Promatrajući poznatu ogradu, stari tamni krov i drago drveće djedova vrta, Protupavo se osjeti mekan, jako malen i vrlo, vrlo sâm. Čak ni kad bi večer provodio u svojoj sobi nadajući se da će otac ili majka bar jednom priviriti da vide kako mu je, čak ni kad bi odjeven zaspao ne dočekavši ih - čak ni tada nije bio ovako usamljen.

- Sâm u svemiru - rekao je svečano pa se zagrcnuo, toliko je veličanstveno tužno zvučao. -

Sâm protiv svih!

Poželio je tada da nikad nije otkrio ključ. Da ga nije otkrio, ne bi sad bio nasukan u ovome svijetu gdje ga je sve podsjećalo na dom, a na kojem doma nije bilo. Da ga nije otkrio...

- Ne! - zaustavio se. Što je učinjeno, učinjeno je. Vrijeme se ne može vratiti. - Samo raci idu unatrag.

Protupavo se naglo okrene od djedove tamne kuće. Boljelo ga je stopalo, ali srce ga je boljelo više. Pogriješio je što je zastao, znao je, i što se vratio da baci posljednji pogled. Samo je otvorio ranu, podsjetio se da ovdje za njega više nema ničega.

- Vijauu! - iz daljine se čuo autoput i na njemu neki kasni Čeh na povratku s ljetovanja.

Potom nekoliko časaka ništa pa opet brz bljesak svjetala na dionici iznad zgarišta. - Vijauu!

- Otići! - odluči naglo Protupavo. Razbio je bio vrata u svoj svijet i tamo se više nije mogao vratiti, a u ovom naselju nije mogao ostati. Ne nakon svega što je učinio.

Trebao je otići, i to daleko, znao je Protupavo. Negdje gdje nikad nitko nije čuo za Pavu ni Pavu Starijeg ni Pavu Najstarijeg, negdje gdje će moći sve zaboraviti. Protupavo zašepesa uzbrdo, prema zgarištu.

One noći kad je zalutao na svijet s kojeg je jednom već pobjegao i kada mu kroz Pavinu kuću nije bilo povratka, Protupavi je prva misao bio Šaraf. Ako je itko u naselju znao išta o spravi koju je Protupavo našao u ormaru ili, možda, imao sličnu onda je to bio taj narančasti čudnovati kljunaš što je živio pored pekare.

Ali kad je stigao do mjesta gdje je, na njegovu svijetu, još uvijek stajala Šarafova kuća, Protupavu su dočekali samo pocrnjeli zidovi i korov.

Protupavo je kleo i divljao dobrih pet minuta prije nego što se smirio, koliko se već smiriti mogao. Bilo je jasno da od Šarafa neće biti ništa. Ako je i preživio požar, nije više stanovao ovdje, a Protupavo nije bio ni spreman, a ni u položaju, da ide od kuće do kuće i pristojno zapitkuje za Šarafovu novu adresu.

Zato je Protupavo na zgarištu načinio svoj novi dom. Okoliš mu je odgovarao - bio je prazan i nagorio, baš kako se on osjećao - a i malo je bilo vjerojatno da će ga netko ovdje potražiti.

Posljednja je dva dana prespavao na neudobnom ležaju od cigala, a pod hrpicom crijepova bio je sakrio ranac sa stvarima koje je bio ponio od kuće i s ostacima hrane što ju je prošlih dana dijelom kupio, a dijelom ukrao. Baš po taj ranac, po sve svoje zemaljsko blago, bio je Protupavo krenuo kad se odlučio otisnuti negdje daleko, u svijet.

- Samo naprijed - hrabrio se. - Nisi rak!

Učinio je deset hrabrih koraka ne štedeći krvavo stopalo. Od muke se sav oznojio, ali nije htio odustati. - Naprijed - ponavljao je. - Naprijed!

A onda više nije mogao. Morao je stati, odahnuti, nasloniti se na zid i podići bolnu nogu da ga makar na trenutak prestane peći. I učinio je to u dobar čas jer je, baš kad se naslonio na zidić i kad ga je krošnja

ponovo zaklonila, preko raskršća protrčao - on sâm. Trostruko umnožen!

Troje duplikata koje je Protupavo vidio bili su, naravno, Pavica, Batman i, u Protupavinim rolama, Pavo. Protupavu - koji se pribio uza zid i na trenutak zaboravio i očaj i umor i bol u stopalu - uhvati vrtoglavica. U svojim krstarenjima među paralelama, naime, Protupavo nije još nikada iz ovakve blizine vidio niti jednoga svojeg dvojnika, a kamoli troje odjednom.

- Što žele? - upitao se Protupavo, a znoj ga je oblio. Bojao se da zna odgovor, da su mu dvojnici na tragu i da ga žele kazniti. - Što rade ovdje?

Pavo, Pavica i Batman nisu se zaustavljali na raskršću. Osvrnuli su se lijevo i desno da vide ne nailazi li kakav auto, ali su onda produžili uzbrdo, prema zgarištu.

Protupavo stisne zube. Bol ili ne, sâm protiv troje ili ne, nije im mogao dopustiti da otmu njegov ranac. Istupio je iz zaklona sjene i potrčao za njima na prstima, šepajući i suzeći od bola, stisnutih čeljusti, ali tih poput mačka.

Što su, doista, Pavo, Batman i Pavica radili na raskršću, zašto su se zaputili prema zgarištu?

Ostavili smo ih bili pred Pavinom kućom uzdrmane viješću da je Raskršće uništeno. Pavica je bila na rubu suza.

- Nemoj - Pavo joj je položio ruku na rame. - Vratit ćemo te na tvoj svijet!

- Iskopat ćemo tunel ako treba - Batman joj se nasmiješio s druge strane. - Smislit ćemo nešto!

Pavica je zahvalno šmrknula. Znala je da dječaci ne mogu bogznašto učiniti, ali joj je bilo drago što su uz nju i što je tješe, što nije sama. Zato se pribrala i odlučila da neće biti djevojčica više nego što to mora biti, da neće cmizdriti nego da će i sama mućnuti glavom.

Prije svih problema, shvatila je, trebalo je ukloniti njihov uzrok.

- Protupavo - rekla je ispod glasa pa pogledala prvo Pavu, a onda Batmana, - je dječak.

Pavo i Batman su se pogledali. Na pamet im je palo šest stotina neprikladnih i nadriduhovitih odgovora, ali se nisu usudili iskušati niti jedan. Jest da im je Pavica zavjereničkim glasom priopćavala sasvim

očite stvari i da je izgledalo da je prolupala, ali se isto tako do sada u razmišljanju pokazala svjetlosnim koracima bolja od njih pa ju je možda vrijedilo makar poslušati prije nego što je ismiju.

- Da? - upitao je oprezno Pavo.

- Pa što? - bio je direktniji Batman.

Pavica ih povuče u stranu i strpljivo objasni: - Da je Protupavo Pavica, ja bih znala kamo je otišla. Ali on je dječak. Kamo dječaci odlaze kad je cijeli svijet protiv njih? Kamo vi idete?

Pavo se prvi dosjetio odgovora. Ta gdje je proveo toliki dio ovog ljeta? Gdje je mogao biti daleko od svih, slušati fijuk automobila i neometan razmišljati o svemu što ga je mučilo?

- Pekara - rekao je i pogodio. Krivom logikom, ali pogodio. - Zgarište!

- Zgarište - kimnula je Pavica. - Idemo!

- Idemo! - složio se Batman i potrčao uz ulicu. Pavica je krenula za njim, a Pavo tek što nije, kad je spazio Protupavine role. Prilika je bila predobra da se propusti - u hipu je zbacio tenisice, uskočio u role, zakopčao ih i pojurio za društvom.

Vrlo brzo je, međutim, ustanovio da se tom odlukom nije proslavio. Uzbrdica je svakim korakom bivala sve strmija i rolanje napornije, a skupe su mu role - talijanske i nazovi anatomske - grizle tetivu jednako kao njegove jeftine! Vremena za povratak, međutim, nije više bilo. Trebao je nastaviti kako je i krenuo: uzbrdo, uspuhan i bolnih mišića.

Kod zgarišta je djecu čekalo razočaranje. Ruševina je bila prazna, ni traga od Protupave. Već su se bili smračili i gotovo odustali, kad li je Batman u jednom kutu ispod gomile čađavih crijepova pronašao ranac, a u njemu malu baterijsku svjetiljku, džepni nožić, dvije presavijene fotografije, pola paketa kekisa, rastopljeni komad sira i polulitrenu plastičnu bocu mlake i ljigave kole. Ranac je bazdio na sir i Batman ga je, nakon što je najprije neoprezno zavirio u njega, držao na sigurnoj udaljenosti od svog nosa.

- Bio je ovdje - reče.

- A gdje je sada? - reče umorno Pavo. Nimalo ga nije veselila pomisao da je rolanje uzbrdo bilo uzaludno.

Prije nego što su Batman ili Pavica uspjeli išta odgovoriti, Protupavo iskoči iz mraka i zavitla komad opeke prema Batmanu.

- Moje! - vikne Protupavo.

Pogođen u lakat, Batman krikne i ispusti ranac. Protupavo, trčeći na sve četiri, dojuri i zgrabi svoje blago. Sad je imao ranac, ali je bio u klopki. Ne razmišljajući, našao se između posljednja dva stojeća zida pekare, u kutu.

- Zgrabi ga! - vikao je Batman kome je lakat bridio, a ruka trnula. Pavo je hitro dohvatio nekoliko krhotina i bez reda ih počeo bacati prema Protupavi. Pavica mu se pridružila, iako su njezini projektili bili opasni za saveznike koliko i za Protupavu.

Protupavo je zakrio lice rancem i njime odbijao kamenje. Jedna ga krhotina pogodi u prste i raskrvari ih, na što Protupavo prokune, odvrgne ranac i baci se na Pavu. Zatečeni Pavo uzmakne za korak, krivo stane (hej, probajte vi hodati kroz ruševine u rolama!), izgubi ravnotežu i tresne na leđa podigavši oblačić prašine. Ni trenutak kasnije, Protupavo je već bio na njemu i udario ga šakama gdje god je stigao.

Dok je trpio nepravедne optužbe na svoj račun, Pavo je često maštao o tome kako će pravog krivca stjerati u kut i razbiti mu zube. Ali, maštati nije što i činiti. Kad je došlo do suočenja, Pavo se ukočio i oklijevao. Bio se on onomad potukao s Batmanom, ali tada nije znao što sada zna: da je riječ, višemanje, o njemu. A kako samome sebi razbiti zube? Nije ni čudo da je stao sa šakama na pola podignutim.

Protupavo, međutim, nije oklijevao ni časka. Udario je Pavu ravno u uho, dohvatio ga po ramenu, koljenom mu se navalio u želudac, ljevicom ga opalio pod rebra, a desnicom zviznuo ispod lijevog oka, točno u staru šljivu. A pritom se Pavo nije mogao načuditi izrazu Protupavina lica - kao da mu je prebijanje Pave pričinjavalo poseban užitak, kao da ni po čemu radije ne bi mlatio do po licu koje izgleda poput njegova, kao da je sebe htio kazniti, kao da je sebe mrzio.

U jednom trenutku, udarci prestadoše. Protupavo je shvatio da mu se žrtva prestala braniti pa je stresao zajapurenom glavom i podigao pogled kako bi procijenio situaciju. S njegove lijeve strane prilazio mu je Batman s komadom nagorjele letve u ruci. S njegove desne, uz brijeg je jurišao Pavo Stariji, onoliko brzo koliko su mu teren i vlastita težina dopuštali. Mama Lucija i Šaraf bili su još predaleko da bi mu bili opasni, ali je Pavica već pribirala novo kamenje.

Protupavo oblizne suha usta i odluči se za bijeg. Zgrabi ranac, drugom rukom zavitla kišu krhotina prema Batmanu i baci se prema najslabijoj karici u lancu koji ga je opkoljavao - prema Pavici.

Pavica cikne i pokuša Protupavu dohvatiti prvo laktom (čemu se izmaknuo), a onda ga i nagaziti, ali Protupavo je zgrabi za kosu i tako potegne da su joj suze izbile na oči, a ona se primirila.

- Kukavico! - povikao je Batman. - Pusti Pavicu i bori se kao čovjek!

Ljudska borba nije naročito privlačila Protupavu. Jače je stegao Pavičinu kosu i počeo se povlačiti prema izlazu iz pekare. Pavica je hrabro zadržavala suze, a Pavo i Batman pratili su ih na udaljenosti, ukorak. S roditeljima i Šarafom na putu, Protupavi su sve odstupnice bile odsječene, osim jedne - autoputa. Čvrsto stežući Pavičinu kosu i prijeteći svima komadom opeke, Protupavo se popeo uz travnatu strminu i stupio na asfalt zaustavne trake.

- Vijauu! - žuti passat rascijepi noć iza njega.

- Nemoj, Pavo, molim te - Pavica će plačno. Protupavo nije slušao.

- Pavo, stani! - viknuo je Pavo s podnožja strmine. - Gdje ćeš?

- Naprijed! - odvrati Protupavo i zakorači unatrag, još dublje na cestu.

- Stani, budalo! - Batman je stajao uz Pavu, ne usuđujući se ništa učiniti sve dok je Protupavo imao Pavicu kao taoca.

- Sâm si budala! - vrisnuo je Protupavo i zavitlao komad opeke koji je držao u ruci. Opeka promaši Batmana, udari u asfalt slijepog odvojka koji je završavao pred pekarom i otkotrlja se nizbrdo, pored Pave Starijeg, mame Lucije i Šarafa, sve do para udobnih smeđih cipela.

Vlasnik udobnoga smeđeg para se prigine pa podigne komadić opeke, kao da mu se čudi.

Zatim se namršti, zavrti glavom i odbaci krhotinu u grmlje.

- Pavo - reče. Nije to rekao preglasno, ali svi su ga jasno čuli i savršeno razumjeli. - Što se to zbiva?

Svi se okrenuše prema glasu. Čak se i Protupavo, gore na cesti, naprezao da kroz mrak vidi tko je taj čovjek. Pavo Stariji prvi ga je prepoznao.

- Tata? - reče iznenađeno.

- Djede! - razveseli se Pavo. Sve će biti dobro sad kad je djed tu, znao je. Uvijek je sve dobro kad je djed tu.

- Djede? - pomislio je Protupavo. - Kako: "Djede"?

Pretovareni plavi tamić gmizao je cestom, dovoljno polako da svjetlost njegovih reflektora na dug trenutak osvijetli sva lica pod nasipom pa tako i lice Pave Najstarijeg.

- Djede! - šapne Protupavo, a suze mu same navru na oči.

18. PAVO I AUTOPUT

Nikad točno u devet, ali zato svake večeri kad bi to vrijeme dopuštalo, Pavo Najstariji izvodio bi uzicu u šetnju. Izvodio bi on psa da ga je imao, ali pas kojeg je nakon ženine smrti dobio od sina pobjegao je još prve večeri za nekim motorkotačem i Pavi je Najstarijem ostala samo kožna uzica.

- Trebao si je upotrijebiti, a ne nositi u džepu - rogušio se Pavo Stariji.

- Bilo mi ga je žao - uzdahnuo je Pavo Najstariji. - Kakav je to život na uzici?

- A sebe ti nije žao? - malo se naljutio Pavo Stariji koji je ocu htio pomoći, ali nije znao kako.

- Otkad je mama umrla zatvorio si se u kuću i ne izlaziš! Dao sam ti psa da te izvuče među ljude.

- Znači, uzica je bila za mene? - tobož se iznenadio Pavo Najstariji. Na to se Pavo Stariji još više uzrujao i otišao do kuhinje nešto pojesti, a Pavo se Najstariji zamislio. Znao je da je doista pretjerao sa samotnjaštvom i da mu je sin bio u pravu kad ga je želio vratiti među žive.

- Pa, dobro! - rekao je sâm sebi. - Ako nemam psa, bar imam uzicu. I od tada je šetao uzicu. Čak joj je dao i ime, što psu nikad nije dospio. Uzica se zvala Milka.

- Kako vaša Milka? - pitao bi ga ravnatelj kojeg bi Pavo Najstariji ponekad sretao na večernjim šetnjama.

- Odlično! - odgovarao bi Pavin djed. - Baš sam je danas ulaštio čičkovim uljem pa sva sjaji.

Kako vaš Pitagora?

Ravnatelj bi na spomen Pitagore obično objesio brke i mrko pogledavao tusto bijelo pseto koje je ležalo na kraju napete uzice i pod kojim se ugibao asfalt: - Debeo k'o krmak, eto kako!

- ljutio se.

- Dajte, dajte - smirivao bi ga djed. - Ovako bar znate da vam neće pobjeći.

- I to je istina - složio bi se ravnatelj i odmah bi mu Pitagora postao malo draži i malo ga je lakše vukao naseljem. A Pavo Najstariji šetao bi i dalje uzicu, svaki put kad bi mu vrijeme to dopuštalo.

Tako i večeras. Omotao je uzicu oko šake, prislonio drvena vrata za sobom i ostao trenutak tako da razmisli isplati li mu se više krenuti uzbrdo i vraćati se nizbrdo, ili obratno.

- Ah, sve ti to izađe na isto, Milko moja - reče. - Nema uzbrdice bez nizbrdice ni nizbrdice bez uzbrdice.

Pa krene uzbrdo, kad li odozdo dopre glasan prasak staklenog izloga.

Pavo Najstariji okrene se u mjestu i krene prema zvuku. Kad je stigao pred slastičarnicu "Potkorny" našao je razbijen izlog i Potkornog kako netremice gleda u tamno ždrijelo iza zubiju od stakla. Oko njega se već skupila gomilica radoznalog svijeta, neki i u spavaćicama.

- Što je bilo? - pitali su jedni. Druge je zanimalo: - Je li opet Pavo?

- Jest, jest! - objašnjavala je baka Ljubičica obližnjem telefonskom stupu. - Ja sam ga vidjela!

Svojim očima, gospodine!

- Ste zvali policiju? - pitala je susjeda Vera, gladna skandala.

- Kolika je šteta? - interesirao se penzioner Boro kako bi sutra svojim dečkima imao što pričati kod partije šaha.

- Gubite se - reče Potkorny tako tiho da ga je jedva tko čuo.

- Kaj ste rekli, sused? - susjeda Vera prignula se kako bi bolje čula slastičarove riječi. Malo po malo i ostali su shvatili da se nešto događa pa su se umirili.

Potkorny ih pogleda jednog po jednog. Možda po prvi put u životu slastičar je zaista promotrio ljude koji su ga okruživali. Ono što je vidio, nije mu se svidjelo.

Na licima svojih susjeda, Potkorny nije našao ni sućuti ni simpatije, već jedino beskrajnu znatiželju i glad za komadićem njegove patnje. Osjetio se poput nosoroga koji izdiše dok zubate zvjerčice trčkaraju oko njega, čekajući onaj neizbježan trenutak kada će sve to meso postati njihovo.

- Gubite se - ponovio je, ovaj put glasnije. Svaka iduća rečenica bila mu je sve glasnija. Na kraju je vikao. - Odlazite! Ostavite me na miru!

- Sused! - zapanjeno je ciknula susjeda Vera, zatreptavši napadno očima i položivši dlan na grudi kućne haljine kako bi smirila navodno lupanje srca. - Kako možete?!

I na ostalim se licima vidjela osuda. Kako smije? Oni su mu pohrlili u pomoć, htjeli su biti uz njega u ovim teškim trenucima, a on ovako? Potkorny ih više nije mogao gledati. Laktovima je razmaknuo najbliže i dugim se koracima našao pred razjapljenim izlogom svoje slastičarnice. Zagrabio je pune šake mekih kolača i okrenuo se zbunjenom skupu.

- Gladni ste? - promrmljao je. - E, ja ću vas nahraniti!

Prvi hitac, pun kreme i mekog tijesta, pogodio je susjedu Veru u prsa dok su krupne kaplje zaprskale i one koji su joj stajali blizu. Dok je Vera još hvatala zrak za dobar vrisak, šaka malih, tvrdih kolačića zasula je penzionera Boru. Mramorni kolači, kuglice od kokosa, kolačići s pekmezom i marcipani, kriške schwartzwald torte, čokošlaga i torte od banane, slatka lisnata tijesta i posebne rođendanske narudžbe - sve je to letjelo po stanovnicima naselja. Činilo se da Potkorny ima šest ruku, tako je brzo grabio slastice i tako je neumoljivo i precizno pogađao svako preplašeno lice, probijao se pored barikada od podignutih ruku i rešetao leđa u bijegu.

Kad je najposlije stao, pred slastičarnicom više nije bilo nikoga osim njega, dvoje-troje male djece koja su s kolnika kupila najslasnije nerazgažene komade i Pave Najstarijeg.

Pavo Najstariji tutnuo je Milku u jedan džep, izvukao čistu, bijelu maramicu iz drugoga i prišao slastičaru.

- Da vidim tu ruku, Ivice! - rekao je.

Ivan plemeniti Potkorny se trgnuo iz tuposti koja ga je obuzela kada je završio s paljbom i zbunjeno pogledao Pavu Najstarijeg. Zatim je, slijedeći Pavin pogled, otkrio da je na krhotinama izloga razrezao podlakticu. Svijetla, brza krv kapala mu je po hlačama.

Potkorny je dopustio Pavi Najstarijem da ga previje. Trajalo je to nekoliko časaka, a da nitko od njih nije rekao ni riječ. Kada je Pavo bio zadovoljan učinjenim, kimnuo je glavom i upitao slastičara: - Što se dogodilo, Ivice?

Potkorny se namrštio i nekoliko puta otvorio pa zatvorio usta. Toliko toga je sad trebalo ispričati, čitav jedan život zabilježen reckama u crnoj bilježnici, da jednostavno nije znao odakle početi.

- Pavo... - počeo je, pa se predomislio. - Fran...

Podigao je ruke pa ih pustio da padnu. Sve je time rekao.

Pavo Najstariji položio mu je ruku na rame.

- Što to radiš, Ivice? - rekao je. - Sam sebe jedeš! Otac ti je tako završio, nemoj i ti!

Na spomen njegova oca slastičara uhvati takva golema tuga da su mu suze potekle i prije nego što je znao da će zaplakati. Ridao je nekoliko dobrih minuta, sve vrijeme htijući prestati i krijući lice pred Pavom Najstarijim.

- Ne srami se, Ivice! - tješio ga je Pavin djed.

Kad su suze stale - same od sebe, ni po kakvoj zapovijedi - Potkorny se, na vlastito zaprepaštenje, osjećao puno bolje. Ne dobro, ni približno ne dobro, ali puno bolje.

Želio je, zato, na neki način zahvaliti Pavi Najstarijem, ali nije znao kako. Nikome se nije zahvalio barem četvrt stoljeća i sada je bilo teško početi.

- Vaš unuk - reče mjesto zahvale, - otrčao je prema pekari.

Bila je to obična rečenica, ali Pavo Najstariji u njoj je čuo i ono što nije bilo izrečeno. Ako je Pavo u ovo doba bio kod pekare i ako je Potkorny htio da Pavo Najstariji to zna, to je moglo značiti samo jedno: da ga Pavo treba!

Kratko kimnuvši glavom u znak zahvalnosti, djed se okrene na peti i pobraza uzbrdo.

Prizor koji je ugledao bio je prizor koji niti jednom djedu ne bi bio drag. Njegov je unuk, vukući plavu djevojčicu za kosu, stajao na zaustavnoj traci autoputa i nabacivao se kamenjem na okupljene ljude dok su iza njega automobilska svjetla parala noć.

Pavo Najstariji spazio je i drugu dvojica Pava pod nasipom. Nije im se iznenadio ni pretjerano začudio - djedovsko je srce dovoljno veliko za sve unuke svijeta - ali je o njima odlučio brinuti kasnije. Ovaj na autoputu najviše je patio, u ovom času njemu je najviše trebao djed.

- Pavo - reče zato Pavo Najstariji. - Što se to zbiva?

Dječak na autoputu podigne pogled i ugleda djeda u svjetlu reflektora. Problijedi kao da je vidio duha. Suze mu same potekoše niz lice.

- Djede? - reče prepuklim glasom.

I počne drhtati. Protupavo se tresao cijelim tijelom dok su mu zubi cvokotali bez kontrole, a ledeni ga znoj oblijevao: takva ga je drhtavica spopala.

Kada je ugledao djeda - živog djeda - slika svijeta u Protupavinoj glavi pukla je poput izloga slastičarnice u srazu s opekom. Sve što je znao ili vjerovao da zna tada se razletjelo u milijardu opasnih komadića, a njihov zaglušujući zveket kao da mu se smijao.

Protupavo nikad nije ni pomislio da bi mu djed, negdje, još mogao biti živ. Vidio ga je mrtvog, plakao je pored njegova mrtva tijela - kako je mogao biti živ? A kako je samo Protupavo glupo potrošio svoje posjete drugim svjetovima: uništavajući i nanoseći bol, mjesto... mjesto da je odmah pojurio do djedove kuće i skutrio se u njegovu milom krilu!

Vrata su mu bila poslana kao dar, a on ga je... on ga je potratio!

- Pavo - nježno ga je dozivao Pavo Najstariji. - Siđi! Dođi, Pavo!

Ali, Protupavo je znao da ne smije sići. Djed još nije znao ništa o Protupavi ni o zlodjelima koje je počinio, ali kad dozna... Kad dozna, neće mu moći oprostiti, kao što ni Protupavo sebi više nije znao oprostiti.

- Nema povratka! - pomislio je Protupavo. Spust do djeda izgledao je kao put naprijed zato što je Protupavo bio tako okrenut, ali je dječak znao da povratka nema. Kao što ni mrtvi ne ustaju. - Naprijed!

I Protupavo se okrene, povuče Pavicu i zajedno s njom potrči ravno preko mračnog autoputa.

Mnogo se toga dogodilo u tom istom času.

- Pavo! - užasnua se djed.

- Pavo! - vrisnula je i mama Lucija.

Pavo Stariji izgledao je kao da se guši, a Šaraf je zijevarao kao nasukana riba. Pavo i Batman, pak...

Pavo i Batman istog su časa, bez dogovora, zagrabili uza strminu, izbili na vrh i pojurili za Protupavom.

Protupavo je shvatio da je pogriješio što je poveo Pavicu. Djevojčica se opirala i otimala i sve u svemu ga samo usporavala. Bijesno ju je odgurnuo od sebe i Pavica je pala na asfalt posred desne, sporije trake. Razbila je koljeno i ogulila lakat, ali je svom otmičaru uspjela po posljednji put napakostiti - podmetnula mu je nogu!

Protupavo je zateturao, skoro zadržao ravnotežu, a onda ga je izdalo porezano stopalo.

Posrnuo je i pao na sve četiri, posred lijeve, brže trake.

U daljini su se upalila svjetla.

Dva su vozila izbila iza zavoja i sada su se strelovitom brzinom primicala djeci na asfaltu.

Vozač crvenoga sportskog automobila bijesno je legao na trubu ne pokazujući ni najmanju volju za zaustavljanjem. Vozač bijeloga kombija, do maločas zabavljen mislima o toploj kupki i vrućoj večeri koji su ga čekali na kraju puta, sledio se od prizora koji se stvorio pred njim te ni on nije usporavao.

Batman je prvi izbio na cestu i shvatio situaciju. Poletio je prema Pavici koja je četveronoške trčala prema njemu, dograbio je za ispruženu ruku i povukao je u sigurnost četvrtinu časka prije nego što je crveni trubeći automobil vijauknuo mjestom gdje je djevojčica još do maločas bila.

Protupavo se, u međuvremenu, osovio na noge, ali ga je nailazeći kombi tada okupao svojim svjetlima. Protupavo se ukočio, ne misleći ništa, stojeći pred svjetlima poput zeca, čekajući poljubac bijelog lima i hladnog čelika.

Pavo, koji je zbog rola do ceste stigao malo nakon Batmana, spazio je ukočenog Protupavu i prije no što je i jednu misao stigao domisliti, već je rola preko bliže trake.

- Nemoj! - viknuo je Batman za njim. - Pusti ga!

Ali Pavo ga nije čuo. Sve što je za njega postojalo bili su bolni mišići u nogama iz kojih je morao ispumpati još atom snage, pluća koja su mu gorjela zbog zraka kojeg je zaboravio udahnuti i beskonačni kilometri ceste pod nogama.

Pavo je bio uvjeren da je do sada pretrčao, da je morao pretrčati bar dvadeset traka, a još uvijek nije bio stigao do Protupave. Svijet je oko njega nestao, postojalo je more svjetlosti i, u njemu, tamna i ukočena Protupavina silueta, udaljena, još uvijek udaljena, stalno udaljena za ta dva posljednja koraka.

Pavo upne zadnje sile i učini jedan korak, pa drugi.

- Budalo! - čuo je Batmana kako mu viče, iz daljine, dvjesto dvadeset traka daleko.

Ispruženih ruku, s dlanovima okrenutim prema naprijed, Pavo svom silom udari u Protupavu i pomakne ga s mjesta, odbaci sa sredine ceste.

Pavina pojava trgnula je i vozača kombija. Refleksi su mu proradili, svom je silom nagazio na kočnicu i okrenuo volan udesno. Kombi se zanio, zaplesao na cesti, stražnji kraj mu je naglo sunuo naprijed, točno...

...točno prema Pavi!

Svaka sila izaziva protusilu. Kada je Pavo odgurnuo Protupavu bijelom kombiju s puta, potrošio je na taj udarac sav zalet i svu svoju brzinu. Možda je i bilo vremena da ponovo krene, da se sâm spasi - ali on je bio na rolama.

U prvi čas mu se učinilo da će pasti, ali je onda ipak uspio ostati uspravan. Uspravan, ali nepomičan. Mlatarajući rukama da zadrži ravnotežu, Pavo se počeo vrtjeti u krug i prvo se našao licem u lice s teturavim vozilom, a onda ga je vrtnja milosrdno okrenula da ne gleda stražnji kraj kombija kojemu više nije mogao izbjeći.

- Pavo kojeg nema - pomisli, a onda ga strašan udarac, polomljena, baci sa ceste.

19. PAVO I SMRT

Kako izgleda biti mrtav?

- Pavoo! - vikao je Pavo Stariji trčeći brže i lakše nego ikad u svom odraslom životu. -

Paavoo!

- Ne diraj ga! - uplakana mama Lucija plesala je oko Pavina tijela u travi, ne znajući što da radi, ali pokušavajući ostati prisebna. - Ako su leđa, ne smijemo ga micati!

- Neka netko otrči do telefona! - vikao je Šaraf. - Zovite hitnu!

- Imam ja mobitel. Evo! - trepereći se javio vozač kombija. Okupan svjetlima vlastitog vozila bio je blijeđi od mrtvaca, blijeđi i od Pave. - Nisam ga htio, istrčao je... Zakočio sam čim sam mogao...

- Koji je broj od hitne? - Šaraf je petljao po mobitelu, uspjevši napokon otvoriti poklopac. -

Devedeset i... koliko? Tri?

- Devedeset i četiri - vikne mu djed. - Ne zaboravi pozivni.

Šaraf utipka brojeve. Pavo Najstariji priđe Batmanu i Pavici koji su s nevjericom gledali polomljenog Pavu u travi.

- Dođite - odvuče ih od prizora. I njegovo se srce paralo, ali je znao da je djeci potreban, da zbog njih mora ostati miran. - Nemojte to gledati.

- Ja sam... - reče Batman, sav zelen. - Ja sam jednom pretrčavao. S dečkima. Ja sam... Mogao sam... Ja...

Batman povrati. Po cesti pljusnu dopola probavljene hrenovke i juha od graha. Pavo Najstariji ga prihvati i pridrži mu čelo. - Riješi se toga - reče. - Sve će biti dobro.

- Je li Pavo živ? - pitala je Pavica, u suzama. - Je li da je Pavo živ?

- Sve će biti dobro - ponavljao je djed. Vozač kombija i Šaraf zaustavljali su automobile, preusmjeravali ih i molili da ostave prolaz za ambulantna kola. Stvorila se gužva i udaljeniji automobili, oni koji nisu znali uzrok zastoju, postali su nervozni i počeli trubiti. Plava sirena hitne pomoći čula se iz daljine. Djed je zagrljio Pavicu; da se djedove pita svi bi unuci uvijek bili dobro i nikad im se ništa loše ne bi dogodilo. - Sve će biti dobro.

Protupavo je stajao sâm u travi, na samom rubu svjetla, izgredan, natučan, prljav i bosonog.

Tiho je plakao.

Pavo Najstariji pusti Pavicu iz zagrljaja i preda je Batmanu - neka paze jedno na drugo - pa se spusti do Protupave. Protupavo ga pogleda velikim, vlažnim očima.

- Nisam htio - reče. - Žao mi je, žao mi je, žao...

Djed ga zagrli. Suze mu same poteku.

- Pavo - govorio je dok je milovao nesretnog dječaka. - Pavo, Pavo, Pavo, Pavo...

Sirena je postala glasnija. Jasno se vidjelo rotirajuće plavo svjetlo kako se probija između nagomilanih i nezadovoljnih automobila.

Kako izgleda biti mrtav?

Pavo Stariji hodao je gore-dolje po beskonačno praznom bolničkom hodniku. Stiskom jedne ruke čvrsto je prikovao zapešće druge na leđa. Ponekad bi, pak, divlje zamlatarao rukama svađajući se sâm sa sobom ispod glasa. Boljele su ga noge i bilo mu je žao što nikad nije propuštao jer su mu prsti bili besposleni.

Mama Lucija sjedila je na narančastom plastičnom stolcu, šutjela i gledala pred sebe. Ponekad bi zaplakala, a onda bi opet zašutjela i njihala glavom lijevo-desno. Preko puta nje, Pavo Najstariji drijemao je na stolici. Pavica i Protupavo, naslonjeni na djeda svako sa svoje strane, također su spavali. Do njih, sklupčani je Batman tiho hrkao.

Svaki put kada bi neka od noćnih sestara ušla u hodnik zvuk bi njezinih drvenih potpetica trgnuo mamu Luciju. Pogledala bi sestre s nadom, a one bi joj se tužno nasmiješile i odmahnule glavom. Ništa nisu znale, operacije su još trajale.

Ni dvije sestre koje su upravo prolazile nisu joj mogle pomoći. Kad su se udaljile dovoljno da pomisle kako ih mama Lucija ne čuje, jedna je od njih šapnula drugoj: - Zamisli da ti se tako nešto dogodi djetetu... Strašno!

- Barem nije jedinac - odgovorila je druga.

- Slatki su, je li? Blizanci?

- Trojci! Četvorci!

Tihi hodnik prenio je šapat do mame Lucije. Pogledala je troje pozaspale djece i opet se rasplakala. Kad su suze presušile, nastavila je zuriti u pod.

U Šarafovom džepu zasvira mobitel i prestraši ga. Tata Pavo se zaustavi, a djed i Batman razbude. ŠepRTLjajući, Šaraf otklopi spravu,

pronađe pravo puce i javi se.

- Molim? - reče. U sterilnoj, zelenoj tišini hodnika, njegov probuđen i hrapav glas zvučao je neprilično. Svi su ga gledali dok se trudio slušati glas s druge strane. Žmirnuo je i rekao u slušalicu: - Žao mi je, pogriješili ste broj.

- Tko je to bio? - upitao je tiho djed kad je Šaraf zaklopio telefon.

- Vozačeva žena - rekao je Šaraf. - Nije stigao kući pa se brine.

Djed kimne. Vozač je otišao s policijom kako bi dao izjavu. Vjerojatno bi se javio ženi, ali je zaboravio uzeti svoj telefon od Šarafa.

- Zvat će ponovo - mama Lucija će. Da potvrdi njezine riječi, mobitel zasvira. Šaraf ga je nesretno gledao, oklijevajući.

- Daj mi ga - reče Pavo Stariji, uzme spravu i isključi je. Vрати je Šarafu koji je tutne u džep.

Pavo Stariji htjede nastaviti svoje koracanje, ali se predomisli.

- Zašto ne pođeš kući? - reče Šarafu. - Ovo nema više veze s tobom.

Šaraf se nasmije kratko i gorko, zvučeći kao da jeca.

- Da bar nema! - reče. - A tko je napravio Raskršće? Zbog koga se sve ovo dogodilo?

- Zbog mene! - iznenada će mama Lucija. - Ja nisam bila sretna onim što imam! Ja sam htjela više! A kad sam dobila sve, ni onda nisam bila zadovoljna!

- Luce! - tata Pavo čučnuo je pred mamu i pokušao joj uhvatiti pogled. - Što to pričaš? Čime nisi bila zadovoljna?

- Ti si htio rastaviti Raskršće, a ja ti nisam dala! - i dalje se optuživala mama Lucija. Okrenula se Šarafu. - I tebe sam otjerala! Da Pavo ne dozna, a bolje bi bilo da je znao... Da je znao, možda ne bi... Možda ne bi...

Mama Lucija ponovo brizne u plač. Opirala se Pavi Starijem, ali je on naposljetku uspije zagrliti i položiti joj glavu na svoje meko rame.

- Luce moja - govorio je. - Ništa ti nisi kriva! Ništa, za što ja nisam kriv dvostruko! Luce...

- Ne brini zbog mene - tješio ju je Šaraf. - Na tvom bih mjestu isto učinio...

Neka vrata se otvore i umorni liječnik izađe u hodnik. Mama Lucija, tata Pavo, Šaraf i djed složno ga pogledaše, s istim pitanjem u

očima. Liječnik uzdahne: - Još je rano - reče. - Prije jutra nećemo ništa znati.

Sat na zidu pokazivao je dva i dvadeset.

Kako izgleda biti mrtav?

Zora je zatekla Pavu Najstarijeg i Protupavu na stubama ispred bolnice.

Djed je pošao protegnuti svoje ukočene kosti, a Protupavo se želio razbuditi na svježem zraku. Tako su bar izjavili, ali su svi, pa i oni, znali da postoje stvari o kojima moraju nasamo porazgovarati. Jedino što nijedan, izgleda, nije znao kako taj razgovor započeti.

- Kako... kako sam umro? - reče naposljetku djed. Tijekom večeri čuo je djeliće priče od djece, smušena objašnjenja od Šarafa i skrušeno priznanje svog sina i njegove žene. Nije razumio baš sve što su mu napričali o usporednim svjetovima, ali je tugu razumio bez obzira na povod. Svatko tko dovoljno dugo živi dobro shvati tugu.

- Od struje - reče Protupavo. Čudan mu je bio ovaj razgovor. - Htio si izolirati žicu.

- Sjećam se te žice. Pavo mi ju je popravio - reče djed pa pojasni. - Moj sin Pavo, on je električar.

- Moj tata je djedu htio kupiti novu kuću, ali nije znao sa žicama.

- Tako to ide.

Djed sjede na stubu. Bila je studena i znao je da će ga kasnije bubrezi mučiti, ali mu se nije dalo ponovo ustajati. Protupavo sjede pored njega.

- Žao mi je - reče Protupavo. - Zbog svega!

Djed kimne. Protupavo ga krišom pogleda pa doda:

- Ne, ne zbog svega. Nije mi žao što si živ! Ali žao mi je... Pave.

- I meni je žao Pave - djed pogladi Protupavu po glavi. - Svakog Pave.

Nebo je postajalo ružičastije. Sunce još nije bilo dovoljno visoko da zagrije ni kosti ni stube, ali je mraka bilo manje.

- Da li si... Na nekom od svjetova, da li si vidio baku? - naglo upita Pavo Najstariji. Protupavo se zamisli pa iskreno odgovori: - Nisam.

Djed kimne.

- Valjda je bolje tako - reče. - Zamisli da se u ovim godinama počnem uvlačiti u ormare i šuljati po tuđim tavanima!

Protupavo se nasmije. Pavo Najstariji nasmije se s njim.

- Teško je kad ti umre netko drag - reče djed. - Teško je ispuniti prazninu.

- Teško je - složi se Protupavo.

- Ali treba - reče djed. - Na bilo koji način, treba. Inače te pojede. Imaš li kakvog ljubimca?

Psa?

- Tata mi ne bi dao - uzdahne Protupavo. - A i smrde.

- Slažem se - kimne djed. - Nemoj nikome reći, ali uopće mi nije bilo žao kad je onaj moj pobjegao. Milka mi je dovoljna.

- Milka? - Protupavo znatiželjno pogleda djeda koji posegne u džep pa iz njega izvuče uzicu.

- Šetam je svaki dan - objasni. - Ako ne pada kiša. Da nije bilo nje, tko zna kad bih se vratio među ljude.

- I ona smrdi - reče Protupavo.

- Miriše! - ispravi ga djed. - Čičkovo ulje, za sjaj. Pomiriši!

Protupavo uzme uzicu i prinese je nosu. Da, na drugi udah uzica uopće nije mirisala loše.

Pruži je natrag djedu. Djed odmahne glavom.

- Zadrži je - reče. - Ali moraš mi obećati da ćeš je šetati svakog dana.

- Ako ne bude kiše - obeća Protupavo.

- Ako ne bude kiše - pristane Pavo Najstariji.

Sunce se popelo iznad obzorja, daleko, ali toplo i žuto.

- Koje je boje kod vas? - upita djed i glavom pokaže daleku kuglu.

- Iste ovakve - odgovori Protupavo.

- Dobro je - zadovoljno će djed. - Dok je Sunce pravo ni svjetovi nisu baš tako različiti.

Iza njih, staklena se bolnička vrata s treskom otvoriše:

- Probudio se iz narkoze! - vikne Pavica.

- Brže! - dozivao ih je Batman.

Kako izgleda biti mrtav?

Pavi se činilo da se ne sjeća ničega osim bola. Svaka čestica, svaki živac, svaka uspomena bili su mu puni bijelog, bljeskavog bola. Ponekad je bol mijenjao boje, postajao crven poput sirova mesa, zatim ljubičast poput stare modrice pa opet blještavo bijel. Usred bola plutao je Pavo, ne usuđujući se pomaknuti, ne usuđujući se disati, ne usuđujući se ni misliti da se bol ne pojača.

- Možda sam mrtav? - pomisli i ne prestraši se. Možda ne bi bilo loše da je mrtav. Barem bi bol prestao. Dok živiš, boli.

- Kako izgleda biti mrtav? - začuje glas te prepozna Tomicu.

- Tomice? - reče. Tomice nije bilo nigdje. Samo glas.

- Kako izgleda biti mrtav? - upita glas ponovo.

- Nije dobro - reče Pavo. - Boli.

- Boli život, boli smrt - reče glas koji je sad manje zvučao kao Tomica, a više kao djed. -

Kakav izbor!

Pavo se složi. - Ali - pomisli, - život je ipak bolji!

- Pavo? - začuje mamu kako ga zove.

- Molim - reče i iznenadi se kako teško i izobličeno govori. Njegovo "molim" zvučalo je kao "hoim".

- Živ si! - mama Lucija brizne u sretne suze. Pavo osjeti njezin dlan na svom obrazu, blag i kroz bol.

- Mahma? - reče, otvorivši s mukom jedno oko. Udari ga blještava svjetlost dana. Kroz maglu mogao je nazrijeti majčino lice i krupnu figuru iza nje. - Thata?

- Tu smo, Pavo! - milovala ga je majka.

- Što ti treba? - prignuo se Pavo Stariji. - Što bi htio? Samo reci, sve ćemo ti dati!

Što bi htio? Pavo se zamisli. Htio bi da bol prestane i da mu objasne zašto ne može otvoriti jedno oko i zašto govori ovako kako govori i želio bi znati kako se našao ovdje i zašto je dan kad je do maločas još bila noć, ali najviše od svega je htio znati što se to dogodilo prije dvadeset godina kad je Šaraf napravio Raskršće i kad je njegov tata upoznao njegovu mamu.

- Ihiu - reče.

- Molim - zbuni se tata Pavo.

- Rekao je "istinu" - mama Lucija obriše suze. - Želi znati istinu.

- Ihiu - kimne Pavo.

20. PAVO I ISTINA

Šaraf je iz automata u hodniku svima koji su to htjeli donio vruću čokoladu u plastičnim čašicama. Čokolada je bila vrela kao i ona koju je on pripravljaao, ali znatno manje ukusna.

Pavo Stariji srknuo je čokoladu i opekao nepce. To ga je podsjetilo na trenutak od prije mnogo godina kada se mami Luciji najiskrenije zavjetovao da nikad i nikome neće ispričati strašnu tajnu koja ih je vezala.

- Ni ako mi nokte budu čupali - rekao je. - Ni ako mi rastaljeno olovo budu lijevali u ždrijelo!

Pavo Stariji nije tada vjerovao da je njihova mala tajna važna ikome osim njima dvoma, pa se zarekao s lakoćom te bez straha od stvarne torture. I doista, kroz silne godine koje su uslijedile nikad ga nitko ništa nije ni upitao, a kamoli da mu je zaprijetio šakljanjem perom po tabanima, škotskim tušem ili kineskim mučenjem kapljicama.

- A vidi me sad - pomisli Pavo Stariji ne bez podsmijeha. - Sâm sebi lijem vrela olovo u ždrijelo i sâm ću sebi, bojim se, uskoro sve priznati!

Da bi se kaznio, otpije još gutljaj rastaljenog olova, a onda se usudi pogledati oko sebe. Mama Lucija bila je pored njega, držeći ga za ruku preko Pavina bolesničkoga kreveta. Batman i Pavica smjestili su se uz podnožje, a malo dalje je stajao djed u kojeg se, kao da traži zaštitu, privio Protupavo. Šaraf je sjedio na prozorskoj dasci, s očima na ulici, među pospanom jutarnjom smjenom, ali s ušima u sobi. Svi ostali su netremice gledali Pavu Starijeg i pozorno čekali.

- Odakle da počnem? - upita Pavo Stariji.

- Od početka - reče Batman.

- Ihiu - jednostavno će Pavo.

- Istinu! - pomisli s uzdahom Pavo Stariji. - Istina je prestrašna stvar da bi se govorila djeci.

Roditelji bi djecu trebali štititi od istine, zar ne bi?

- Molim vas - reče Pavica.

Pavo Stariji uzdahne, ovaj put glasno, i iskapi ostatak čokolade. Njegovo spaljeno grlo ovaj gutljaj niti ne primijeti. Pavo Stariji

pogleda mamu Luciju, a ona pogleda njega, nasmiješi mu se da ga ohrabri i jače mu stegne prste.

- A možda i ne? - pomisli Pavo Stariji. - Možda nikoga ne možemo zaštititi od istine, ni druge, ni djecu, ni sebe?

- Istinu - reče na glas. Tog časa osjeti kako mu riječi same naviru. Više ih ne bi znao zaustaviti ni da je htio. - Istina je da sam tog dana banuo kod Šarafa da mu razbijem nos.

- Moj je nos takav - dometne Šaraf od prozora i potegne se za vrh dojmljivog kljuna. - Gdje god me udariš, njega pogodiš.

- Smatrao sam, naime - nastavi Pavo Stariji ne obazirući se na upadicu, - da mi je gadno podvalio kad smo se mijenjali za sličice.

- Sličice? - upita Pavica, a Pavo Stariji joj objasni da u pretpotopno doba, kad su dinosauri lunjali zemljom i kad je on išao u šesti razred, nije bilo kompjutora pa su dječaci skupljali sličice nogometaša i lijepili ih u albume. A duplikate bi mijenjali.

- Ja sam njemu dao normalne sličice - u glasu Pave Starijeg još se uvijek moglo osjetiti kako je tada bio ljut, kako se s dvanaest godina osjećao prevarenim. - A on je meni podvalio nekakve anomi... anonimi...

- Anonimuse - pomogne mu mama Lucija.

- Amoni... Nekakve bezveznjake! Prvo sam mislio da su to sličice iz lanjskog albuma, ali ne!

Za te nogometaše nitko i nikada nije čuo!

- Nisu bili od ovoga svijeta, zar ne? - ispljučka Pavo kroz natečena usta. Do sada su se višemanje svi privikli na njegov izgovor. - Kao ni Šaraf od kojeg si ih dobio?

- Točno - kimne Šaraf. - Taj je Šaraf shvatio da će, mijenjajući se za sličice nogometaša koji na njegovu svijetu ne postoje, imati jedinstvenu zbirku. Pravu rijetkost, vrijednu teških para -

Šaraf uzdahne. - Zašto to meni nije palo na pamet?

- Nije ni meni - nasmije se Pavo Stariji. - Samo sam mislio kako mi je podvalio i kako hoću svog Šarovića i svog Pižona natrag!

Batman preokrene očima. I njegov je otac imao ovu dosadnu naviku da o kojekakvim herojima svog djetinjstva govori kao da bi cijeli svijet za njih trebao znati, dok Batmana nije moglo biti manje briga za sve što je prethodilo njegovu rođenju.

- Ljutiti se Pavo pojavio na mojim vratima baš kad sam se spremao rastaviti Raskršće - reče Šaraf. - Odmah sam shvatio u čemu je stvar i pokušao mu objasniti da nisam ja kriv.

- Pokušao si tati objasniti paralelne svjetove? - prasne Pavo u smijeh, ali brzo prestane.

Smijeh ga je tresao, a trešnja je boljela. - Svaka ti čast!

- Lako se ocu smijati - uzdahne Pavo Stariji. - Volio bih tebe vidjeti!

- Mi smo sve odmah shvatili - reče Pavica.

- Da - kimne Batman. - Čokoladice s kokosom su opasne!

- Što je dalje bilo? - upita Pavo. - Jesi li mu objasnio? Je li ti razbio nos?

- Zaključio sam da će jedna demonstracija vrijediti više od milijun riječi - triput je žmirnuo Šaraf. - Pokrenuo sam Raskršće.

- Nešto je zaiskrilo, zrak unutar okvira se zamaglio pa razbistrio i ja sam ostao paf! - reče Pavo Stariji, pitajući se pritom da li bi danas, odrastao kakav jest, tako lako podnio tolika čudesa kao što ih je podnio kad mu je bilo dvanaest. - Unutar okvira...

- ...bio je vaš dvojniki? - upita Batman.

- Ili dvojnik? - upita Pavica.

- Ne, ne... - Pavo Stariji odmahne glavom, a Pavo se trgne kao da mu je netko bacio sladoled za vrat. Iznenada mu je sve bilo kristalno jasno, iznenada je znao kamo priča ide, koga je Pavo Stariji ugledao u okviru.

- Unutar okvira... - tiho će Pavo. - ...bila je mama?

- Bila sam ja - kimne mama Lucija. - Tako smo se Pavo i ja upoznali.

To je bila ona ista rečenica koja je Pavu iznenadila i naljutila kad ju je Šaraf izgovorio, rečenica koja je udarala u sve što je znao i vjerovao. Nije si mogao pomoći, utihnuo je, sav se pogurio i smračio. U njemu je kuhalo.

- Pavo? - mama Lucija primijetila je promjenu u sinu.

Pavo nije želio odgovoriti. Još se više zgrčio i smrknuo pa optužujući pogledao oca. Pavo Stariji sakrio se pred tim pogledom.

- Lagao si mi - pljune Pavo. - Rekao si mi da si se u mamu zaljubio u četvrtom razredu! I ona u tebe! A ja... - Pavo je tu htio još svašta reći, objasniti ocu kako se silno bio trudio zaljubiti u Nataliju, kako je sanjao da bude kao on... Ali gorčina ga je gušila i slina mu se

skupljala pod natečenim usnama pa je jedva uspio ponoviti: - Sve si mi lagao!

Jedna ljuta suza klizne mu niz obraz.

Pavo Stariji izgledao je kao da ga je netko pljusnuo. Nije mogao ni slutiti što sve previre u njegovu sinu, ali je znao da bi dao bilo što, da bi tri puta dnevno do kraja života prao suđe i da radije nikad više ne bi okusio kolače, samo da nije ovoga časa bio uzrokom te jedne, jedine bijesne suze.

- Ne! - pomisli tada Pavo Stariji, jasno i odlučno. - Ni od koga ne valja kriti istinu!

- Pavo... - počne tiho. - Nisam ti lagao. Zaljubio sam se u Luciju u četvrtom razredu.

- I ja sam se zaljubila u Pavu u četvrtom razredu - reče mama Lucija koju je Pavina suza podjednako pekla, jedna njegova mnogo više od svih njezinih.

- Ali? - upita Pavo. Osjećao je da nekakav "ali" mora postojati.

- Ali... Nismo se zaljubili jedno u drugo - uzdahne Pavo Stariji. - Ne tada. Ne još.

Na trenutak ponovo zavlada tišina. Pavo se ljuljao u mjestu i kimao glavom kao da sluša nešto što je duboko u sebi već odavno znao. Batman zausti nešto upitati, ali ga preduhitri Pavičin uzvik.

- O, joj! - uzvikne Pavica. Ona je shvatila.

- To je vrlo dobar sažetak - reče Šaraf, možda svima, a možda sebi.

- "O, joj!" Vrlo, vrlo, dobar.

- Pričajte! - tiho zapovijedi Pavo.

Tata Pavo je tada ispričao kako se u četvrtom razredu zaljubio u ljepuškastu i uvijek dotjeranu Luciju. Lucija međutim, nije primjećivala zaigranog i uvijek bar malo poderanog Pavu.

Njezina se mama bila udala iz ljubavi, a Luciji se činilo da je pogriješila: trebala se udati za Potkornjakova oca i sad biti bogata vlasnica slastičarnice. Lucija se zarekla da će se ona, kad dođe vrijeme, pametno udati. Nikakva ljubav, nikakve gluposti - ako ništa bolje ne naiđe, uvijek će moći poći za Potkornjaka i nadoknaditi majčinu propuštenu priliku.

Lucija je Pavi Starijem uredno rekla da je ne zanima, da je prljav, ružan, pjegav i glup, ali se on i dalje nadao da se suprotnosti

privlače. Nadao se bio tako već dobre dvije godine, a onda je kroz Raskršće ugledao drugu Luciju...

Mama Lucija je, pak, ispričala kako se u četvrtom razredu zaljubila u glasnog i zgodnog Pavu.

Pavi, pak, najvećem frajeru u razredu, tiha i povučena Lucija nije ni padala na pamet. Majka mame Lucije bila se udala iz računa i Luciji se, odrastajući u hladnome domu, činilo da je pogriješila: trebala se udati za momka o kojem joj je jednom pričala, a kojeg je odbila jer nije bio dovoljno imućan. Ja ću se udati iz ljubavi, zavjetovala se tada mama Lucija. Udati iz ljubavi ili umrijeti od nje.

Kako su stvari stajale, činilo se da će Lucija prije umrijeti no se udati. Pavo je imao poizbor cura, njoj se udvarao samo dosadni Potkornjak, a onda je povrh svega dobila još i minus iz zadaće i to zbog glupog Šarafa koji joj je krivo rekao koju su pjesmicu trebali naučiti napamet. Bijesno je pošla do njega, on se silno ispričavao i tupio nešto o usporednim svjetovima, a onda je odveo do skrpane Mehanotehnikine konstrukcije i pokazao joj... drugog Pavu?

Drugi Pavo i druga Lucija - Pavo Stariji i mama Lucija - zaljubili su se istog trenutka. Posve su zaboravili na Šarafa, sličice i pjesmicu, bijes i tugu, duge godine neuspješnih udvaranja i neuzvrćene ljubavi. Pocrvenili su do ušiju, sakrili poglede i pružili si ruke preko svjetova.

Od tog časa, svako su malo trčali do Šarafa da ih pusti čas na ovu, čas na onu stranu, da budu zajedno.

- A Mehanotehnika? - upita Batman, kojeg je kroz ovu ljubavnu sapunicu držala nada da će zbog nevraćenih dijelova doći do kakvog šaketanja s Potkornjakom. - Zar je nije trebalo vratiti?

- O, Potkornjaku smo dali moj komplet! - reče Pavo Stariji.

- Tvoj nekompletni komplet - dometne Šaraf.

- Ma, nedostajala su tri, četiri dijela... - branio se Pavo stariji.

- Tri četvrtine djelova, želiš reći!

- Vidi ga! Što se ti buniš, kad se Potkornjak nikad nije bunio?

Šaraf prizna poraz. Potkornjak se, istina, nikad nije pobunio što su mu u njegovoj kutiji vratili raspareni komplet bez nekih bitnih vijaka, kolotura i drugih dijelova. On se nikad nije ni igrao Mehanotehnikom. Njemu je jedino bilo važno da je ima i da je, po mogućnosti, nitko drugi nema.

- A kako ste... - počne Pavica kojoj se sviđala sretna ljubavna priča.
- Kako ste... ostali zajedno?

- Znam što misliš - nasmiješi joj se mama Lucija i pomisli kako bi Pavo i ona možda ipak mogli poraditi na tome da dobiju kćer. - Ma koliko sam tada bila sretna, ipak me stalno mučila činjenica da naša sreća ovisi o jednim... vratima, vratima sastavljenim od dječje igračke. Što ako jednom prestanu raditi, što ako se Šarafu nešto dogodi?

- Znao sam da me ljudi vole zbog mene samog, a ne iz koristoljublja - šmrčne Šaraf, pretvarajući se da je uvrijeđen.

Mama Lucija mu se toplo nasmiješi, a onda se uozbilji i okrene Pavici.

- Zato sam pošla do Lucije. Druge Lucije. One od ovoga svijeta. I onda smo se... - mama Lucija tu zapne, ali onda shvati da više nema povratka. Trebalo je ispričati cijelu priču, cijelog se tereta riješiti. - Onda smo se zamijenile.

- Tek tako? - ljutito upita Pavo koji je cijelo vrijeme šutio. - Zauvijek?

- Zauvijek - kimne mama Lucija. - Ali ne tek tako. Misli što hoćeš o meni, ali nemoj misliti da mi je bilo lako.

Mama Lucija i druga Lucija najprije su satima razgovarale. Drugoj je Luciji trebalo najprije objasniti o čemu je riječ i kako je ovo moguće, a tek se zatim moglo prijeći na stvar. Druga Lucija je prirodno mislila da je riječ o klopki i trebalo je dugo uvjeravanje i nekoliko posjeta svijetu mame Lucije da prihvati da joj se zaista nudi imućnija obitelj i ambiciozniji Pavo u zamjenu za njezinu bezveznu obitelj i onog dosadnog, žutog klipana. Kad je to shvatila, sto puta zbrojila i oduzela te shvatila da ni iz kojeg kuta ništa ne gubi, prešla je u drugi svijet ni ne trepnuvši.

Mama Lucija prešla je u Pavin i mjesec dana svake noći gorko plakala.

- Grizla me savjest - rekla je Pavi iskreno. - Mislila sam kako nikad više neću vidjeti svoje roditelje, svoje igračke, svoje prijatelje... Bojala sam se nisam li pogriješila, a znala sam da mi povratka nema.

- A ipak si to učinila? - Pavo još uvijek nije bio spreman oprostiti.

- Voljela sam tvog oca - rekla je mama Lucija. Pavo Stariji je pocrvenio kao dječaćić, a onda je i on priznao. - I ja sam volio nju.

Pavo ih je dugo i pažljivo promotrio. Pavo Stariji i mama Lucija držali su se za ruke i gledali njega, Pavu, sa... strahom? Kao da su čekali presudu, kao da je o jednoj Pavinoj riječi ovisilo jesu li dobro postupili, je li sve što su prošli bilo vrijedno truda. Pavo ih je gledao i iznenada shvatio koliko se zapravo vole i koliko, zapravo, on voli njih. Bez njih, bez svega što su učinili, plemenitog ili glupog, ni on ne bi bio ovdje. Nije ih želio više mučiti, nije na to imao pravo.

- Dobro - rekao je i nasmiješio im se. I oni su se nasmiješili njemu. - Okej.

- Pa, ne znam je li baš okej - iznenada se javio Batman. - Vama da, ali ostalima?

- Nitko nije primijetio - požurio se opravdati Šaraf. Ova Lucija bila je puno milija i veselija.

Čak je i vlastitim roditeljima bila draža.

- A onim drugima? - upitao je Batman iz perspektive onoga s drugog svijeta. - Kako se njima svidjelo dobiti našu Luciju?

- O, njima je bilo svejedno! I tako nisu pazili na nju. A ona i taj drugi Pavo su si baš dobro pristajali... Siguran sam da je sve ispalo dobro - Šaraf je ubrzano žmirkao i povlačio se za nos.

Trudio se djecu uvjeriti u svoje riječi, ali se činilo da ni sebe baš ne uspijeva pa je pričao sve sporije i sporije dok nije naposljetku umuknuo te se, zajedno sa svima ostalima, zagledao u Protupavu.

Protupavo se pred tolikim pogledima sakrio iza Pave Starijeg, prestrašeno izvirujući i grčevito se držeći djedove ruke. Znao je on da njegovi zločini ne mogu vječito ostati nekažnjeni, slutio je da suđenje stiže.

- Žao mi je - reče tiho, gledajući svoju porotu očima širokim od straha.

- Ne, Pavo - djed je čučnuo pored njega i pogladio ga po obrazu, otro mu jednu preplašenu suzu. - Nama je žao. Mi tebi dugujemo ispriku!

21. PAVO I PROTUPAVO

Bilo je ponovo ljeto. Na mjestu zgarišta dizalo se prvih nekoliko metara novoga svježecrvenog zida. Miješalica za beton je radila, a radnici su je gledali, čekajući da se Joža i stari Duje vrate iz trgovine s vrećicama nabitim rasječenim četvrtinama kruha, paketićima narezaka, jogurtima i pokojim pivom.

Pavo ih je, leđima oslonjen na neko drvo, gledao iz trave preko puta.

- Vijaaau! - crni hyundai mu na trenutak uđe u vidokrug pa nestane prema moru. Pavo, zabavljen svojim mislima, gotovo i ne svrne pogled.

- Godinu dana - razmišljao je. Prije godinu dana je na ovom mjestu bio strašno nesretan, a sada mu se teško bilo sjetiti zašto. Tada je još bio dječarac, a danas... Pavo nije znao što je danas, ali je bio siguran da su sve djetinjarije, sve bezrazložne ljubomore, opasni planovi i glupa junačenja iz njega izletjeli nakon sraza s bijelim kombijem.

Pavo se nasmije lanjskome sebi, sretno i bez zlobe. Ustane i protegne se pa nožnim prstima privuče tenisice koje je izuo da bi mu tabani uživali u travi.

Nije više rolao. Hodao je da razgiba mišiće uspavane dugim mjesecima oporavka, a ni role više nije imao. Jednom dok je još ležao su mu, naime, u redovan posjet došli Tomica i Natalija - noseći mu zadaće i pozdrave od razrednice - pa im je role poklonio.

- Imam nešto za vas - rekao je i prignuo se koliko su mu šipke dopuštale te pokazao kartonsku kutiju ispod kreveta. Tomica je kleknuo, izvukao kutiju i iz nje dva para rola: Pavine stare, plave, i one talijanske, crno-žute, koje mu je Protupavo ostavio.

- Anatomske! - razveselio se Tomica.

- Super su! - kliknula je Natalija, držeći jednu Protupavinu rolu u rukama.

- Ti uzmi te - Tomica doda Nataliji i drugu crnu rolu. - Meni su ove dobre.

- Tko zna bih li ja bio tako velikodušan? - zapitao se Pavo. On je znao da i jedne i druge, anatomske i jeftine, podjednako žuljaju

tetivu, ali Tomica nije pa je svejedno skuplje role prepustio Nataliji. - Bolje joj je s njim! - pomisli dalje Pavo i ne bi mu krivo.

Pavo se protegne i krene nizbrdo. Volio je hodati. Prije godinu dana, ležeći u bolničkom krevetu s polomljenim rebrima, prebijenom rukom, potresom mozga i smrskanim kukom, često se pitao hoće li ikad više ustati iz kreveta. Već nakon nekoliko mjeseci, međutim, skinuli su mu gips, a ovoga ljeta hodao je kao da se ništa nije dogodilo. Tri zuba koja je zbog udara izgubio neće mu, doduše, ponovo narasti, ali su sve ostale kosti zacijeljele i gotovo se uopće nije vidjelo da šepa kad štedi zakrpani kuk.

Kako se sjetio bolnice, tako se Pavo sjetio i dana kad se u bolnici probudio, onog dana kad je od tate i mame konačno čuo istinu i kada je svima postalo jasno da je Protupavo dijete one druge Lucije i onog drugog Pave.

- Oprosti nam - rekao je Protupavi tada djed.

Protupavo ga je pogledao preplašeno - ta što je on imao djedu opraštati? - a Pavo Najstariji se mrko okrenuo svome sinu i njegovoj ženi.

- Što ću ja s tobom? - rekao je bijesno, kao što je stotine puta rekao dok je Pavo Stariji bio dječarac. Pavo Stariji umalo je po navici odgovorio "Nisam ja!", ali se u posljednji čas ugrizao za jezik.

- Žao mi je što za ovo nisam onda znao - nastavio je Pavo Najstariji. - Natjerao bih vas da sve pospremite kako je bilo! Kako ste se usudili?!

Pavo Stariji shvaćao je da mu se otac uzrujava zbog pomisli da je dvadeset godina mogao odgajati tuđe dijete, da su samo odlučili zamijeniti Pave, a ne Lucije. Uz to, Pavo se Najstariji dijelom osjećao krivim. Neki drugi Pavo Najstariji, neki drugi on, očito je pogrešno odgojio svoga sina i sada je dječak koji je mogao biti njegov unuk zbog toga patio. Sve je to shvaćao Pavo Stariji, ali mu nije bilo do prepirke. Oborio je glavu i jednostavno rekao: - Žao mi je, tata.

- Neka ti ne bude žao mene - puhnuo je Pavo Najstariji ljutito pa trzajem glave pokazao je Pavu. - Neka ti bude žao njega!

- Žao nam je - poslušno reče Pavo Stariji. - Nismo mislili.

- Kako da se iskupimo? - doda mama Lucija pa se dosjeti. - Želiš li ostati s nama?

Protupavi je od prijedloga stao dah. Još se jače primio djedovih skuta. Ostati? Biti zauvijek s djedom i nikad se više ne osjećati onako beskrajno usamljenim? Zamisao je zvučala tako sjajno da je Protupavo skoro pristao. A tada se sjetio onih koje je gotovo zaboravio.

- Moji mama i tata... - rekao je. - Brinut će se.

- Kako su nam ih opisali, sumnjam! - reče Batman oštro, ali ne naročito uvjeren. Kako je novi dan odmicao i on je postajao svjestan da iz kuće izbiva već gotovo dvadeset i četiri sata i da su njegovi, ma kako hladni izgledali, sigurno poludjeli od brige. Osim što o tome nije imalo smisla razmišljati. Mlijeko se prolilo, a Batman je bio apsolutno posljednji dječak na svijetu koji bi zbog toga pustio suzu.

- Da, ali ipak su... moji! - Protupavo pogleda okupljene kao da se ispričava. - I ja... Ja bih htio kući!

Djed ga pogladi po glavi i nasmiješi se.

- Unuk mi je razumniji od sina - reče. - To mi daje nadu.

- Ali ne mogu! - Protupavo je bio na rubu suza. - Razbio sam mašinu!

Pavica je skoro zaplakala s Protupavom, dok su ostali šutjeli ne znajući što bi rekli. Tada se od prozora javi Šaraf.

- Mislim da nisi - reče zamišljeno. - Razbio si okvir!

Protupavo ga pogleda mokrim očima.

- Što? - Batman se okrene prema Šarafu. U grudima mu je sitnim krilima zalepršala nada, ali ju je on brzo ugušio.

- Kako? - pridruži mu se Pavica. U njezinim grudima nada je tukla tisućama krila.

- Ma, rekao sam vam - Šaraf je nestrpljivo mahao rukama, dlanovima pokušavajući od zraka oblikovati ideju koja mu je pala na um. Najviše bi na svijetu volio da već jednom netko izumi telepatiju pa da svoje zamisli može izravno pretočiti drugima u mozak, bez stalnog spoticanja o riječi. - Pričao sam vam kako sam napravio Raskršće!

- Od Mehanotehnikinih dijelova - prisjeti se Batman. - Ma što to bilo.

- I od transformatora iz dječje željeznice - doda Pavica. - I omotao si ih žicom i...

- Da, da - Šarafove ruke radile su propuh kao pristojan ventilator. - Ali ništa od toga nije bitno. To su štake! Stvari koje sam stavio da stroj izgleda kao stroj! Nešto drugo je bitno!

- Heha - reče Pavo iz kreveta.

- Tako je - Šaraf sretno upre kažiprstom u Pavu. - Želja! Želja je bila bitna!

- Hehe pohehu het - sjeti se Pavo Šarafovih riječi. - Želje pokreću svijet.

- Ja sam silno želio da se tog ljeta nešto dogodi - ponovi Šaraf.

- Ja sam silno želio da se ovog ljeta nešto dogodi - rekao je Batman.

- Ja... Ja sam željela da negdje postoji još neki Tomica... - reče Pavica porumenjevši uzduž i poprijeko. - Jedan za Nataliju i jedan za... mene.

- A ja... - tiho će Protupavo. - Ja sam jako želio da djed bude živ.

- A ja? Što sam ja želio? - upitao se u sebi Pavo. - A što nisam? Želio sam ići na more i talijanske role i brata ili sestru i želio sam osvetu i...

Pavo stane. Zar nije dobio gotovo sve što je poželio? Ništa od toga, doduše, nije ispalo onako kako je mislio da će ispasti, ali nije se moglo poreći da je osveta izvršena, da se u talijanskim rolama vozio te da je upoznao dječaka s kojim se svađao kao s bratom i djevojčicu koju je volio kao sestru.

- Hehe pohehu het - ponovi tiho.

Šaraf čučne pred Protupavu.

- Želio si da djed bude živ - reče. - A sad želiš kući. Želiš li to dovoljno jako?

Protupavo žustro kimne nekoliko puta. Bojao se išta reći da ne zaplače.

- Svaka vrata imaju dva kraja - ponovi Šaraf ono što su Pavo, Batman i Pavica već čuli. -

Uglavnom su ti krajevi tako blizu jedan drugome da i ne razmišljamo o tome. Ali, prijeći sa svijeta na svijet ipak nije kao prijeći iz sobe u sobu. Trebaju ti po jedna vrata na svakome svijetu.

- Na mom svijetu postoje vrata - šmrčne Protupavo. - Ali ovdje...

- O, i ovdje postoje vrata - reče Šaraf, triput žmirne i kažiprstom nešto pokaže preko Protupavina ramena.

Protupavo se polako okrene pa i on žmirne: jednom, drugi put, treći.

- To su vrata od sobe - reče.

- To su vrata - reče Šaraf, gledajući Protupavu u oči i ne trepnuvši niti jednom. - Vrata na ovome svijetu. Koliko se snažno želiš vratiti?

- Jako - reče Protupavo, okrene se odlučno i oprezno priđe vratima. Položi ruku na kvaku.

Bila je hladna. Protupavo se nesigurno okrene prema sobi i ljudima u njoj.

- Hajde! - nasmiješi mu se Šaraf.

- Hajde, Pavo! - ohrabrivao ga je djed.

- Hajde! - rekoše u glas i svi ostali, čak i Batman koji je to rekao vrlo tiho.

- Hahe! - reče Pavo.

Protupavo širom otvori vrata.

S druge strane, tamo gdje je do maloprije bio sterilni zeleni hodnik, nalazio se vrt zatrpan svim onim stvarima koje je Protupavin otac dao snijeti s tavana. Protupavo se nasmije kao što se u kinu nasmijemo kad ustanovimo da opasnosti nema i da je buku stvarala mačka. Okrene se prema sobi još jednom, ali ne prestrašeno već s licem sretnog djeteta, s dvije sretne suze na obrazima.

- Hvala - reče Protupavo, stupi kroz vrata i pažljivo ih zatvori za sobom.

Pavo Stariji priđe vratima i otvori ih. Iza njih je bio hodnik, zelen i sterilan. Mami Luciji ote se jecaj olakšanja. Negdje kod prozora, Batman kriomice obriše suzu za koju je krivio prejako sunce. Pavo Stariji zavrti glavom.

- Hajde mi to objasni - reče Šarafu.

Šaraf slegne ramenima i nasmiješi se kao netko tko ne misli da dobre stvari treba objašnjavati.

- Pomislio sam kako je svaki ulaz ulaz i svaki izlaz izlaz i da, kad već koračamo kroz svjetove, zaista nema razloga da uvijek prolazimo kroz ista vrata - reče. - Svidjela mi se ta ideja.

- Hihea hihe he hehe hoho - reče Pavo. Samo Šaraf shvati da je rekao "ideja čije je vrijeme došlo".

- I da smo rastavili Raskršće - Pavo stariji je i dalje vrtio glavom, - isto bi se dogodilo?

- Vjerojatno - kimne Šaraf. Njega nije zanimalo što se moglo dogoditi. Radije je mijenjao budućnost nego prošlost.

- A da nismo zamijenili Lucije - pitao se i dalje Pavo Stariji. - Što onda?

- Ne morate se puno pitati - odgovorio je Batman, možda malo mračno. - Mislim da je moja mama poprilično nalik onoj drugoj Luciji.

- Ali ti si ispaao okej! - iznenadio se Pavo.

- A zbog toga nisam čak ni poremetio čitav svemir - nakesio se Batman.

- Moja je mama više kao Pavina - rekla je tiho Pavica. - Pa se pitam... Postoji li negdje Protupavica?

- O, naći će se neka tupavica? - podbode je Batman. Bio je sretan pa si je dopustio da bude malo zločest. Pavica zamahne nogom, ali Batman se izmakne smijući. Nasmije se zatim i Pavica, a pridruži joj se i Pavo, iako je njegov smijeh više nalikovao hroptanju.

Djeca su zatim malo šutjela, razmišljajući o tome koliko je zamjena izvršeno prije dvadeset godina i koliko još različite, ili iste, djece postoji u usporednim svemirima. Misli su ih i plašile i činile nejasno sretnima.

Netko tiho zakuca na vrata.

- Naprijed! - reče Pavo.

- Naprijed - ponovi Pavo Najstariji, za slučaj da netko pred vratima nije shvatio Pavin "hapeh".

Vrata se polako otvoriše i u sobu proviri - Protupavo.

- Oprosti, djede - reče bojažljivo. - Htio sam te pitati bi li.. Bi li ti smetalo kad... Ako bih ti ponekad došao u posjet?

- Srce djedovo! - zagrli ga Pavo Najstariji. - Naravno da mi ne bi smetalo! Naravno da ne!

- Ho hetu hi ha ha! - Pavo se okrene Batmanu i Pavici. - To vrijedi i za vas!

- Možda bismo jednog dana... - ozari se Pavica. - Mogli bismo potražiti ostale?

- Pavu u kolicima? - predloži Pavo.

- Tupavice? - doda Batman.

Pavica se ritne i ovaj put pogodi. Kroz otvorena vrata hodnika dopirao je miris vrta po kojemu je upravo počela škropiti topla, ljetna kiša.

I sad, godinu dana kasnije, Pavi bi postalo toplo oko srca kada bi se sjetio tog prizora.

Vrijedio je svih muka, zaključio. Šaraf je valjda pomislio isto jer je zbrisao iz sobe i vratio se s jednokratnim papirnatim fotoaparatom koji je kupio na bolničkom kiosku.

- Na okup, familijo! - rekao je i onda su ispucali čitav film.

Jednu od tih fotografija Pavo je čuvao u pretincu svoje lisnice od plavog skaja, zajedno s onom starom snimkom sebe, Natalije, Tomice i Šarafa. Sad ju je izvadio i ponovo pogledao.

Na fotografiji snimljenoj Pavinom drhtavom rukom Pavica, Batman i Protupavo sjedili su u dnu kreveta, dok su iza njih stajali Pavo Stariji i Pavo Najstariji. U prvom planu, iako mutno, mogle su se vidjeti Pavine noge pod laganim bolničkim pokrivačem.

- Puna slika Pava! Grupni portret! - nasmijao se Pavo, kao što bi učinio svaki put kad bi vidio tu sliku. Odmah zatim se ispravio.

- Grupni autoportret!

- S damom - začuje poznati glas zdesna. Okrene se i spazi spodobu odjevenu u odrezane traperice, japanke, tri broja preveliku košulju sa cvjetnim uzorkom, ženske sunčane naočale iz sedamdesetih i sombrero. Tek nakon što se dobro zagledao prepoznao je Protupavu.

- Kasniš - naceri mu se Protupavo. - Poslali su me po tebe.

- Bože! - Pavo još nije mogao doći k sebi. - Kako to izgledaš?

- Ideja je bila da se razlikujemo - podsjeti ga Protupavo na plan koji su smislili kako posjete iz usporednih svemira ne bi kod susjeda izazivale preveliku zbrku. - Ovako nitko neće primijetiti da sličimo!

- Ideja je bila da prođemo nezapaženo! - prasne Pavo u smijeh. - A ovako nitko neće primijetiti ni da sličiš ljudskom biću!

- Ali ti svejedno kasniš - reče Protupavo. - Djed čeka.

Za taj je dan, naime, bio dogovoren zajednički odlazak na more. Batman, Pavica i Protupavo namučili su se da svojim objasne usporedne svjetove i uvjere ih da ih puste na taj put. Danas će se potrpati s Pavom i djedom u auto i otići nekamo gdje ih nitko ne zna. Po prvi put će dvojnici zajedno provesti više od jednog poslijepodneva. Ako put dobro prođe, tko zna kamo će poći idućeg ljeta? Kod Protupave? Pavice? Batmana? Na neko posve drukčije more?

Pavo ubrza kako bi održao korak s Protupavom.

- Jesu li tvoji radili probleme? - upita ga.

- Ne - odmahne Protupavo. Otkad se vratio sa svoga višednevnog izbivanja, i u njegovoj se kući stanje promijenilo. Protupavina bi mama sad ponekad pokucala na vrata kad bi prolazila pored njegove sobe i pitala ga je li s njime sve u redu i treba li mu što. Čak je i njegov otac jednom odvojio pogled od palmtopa i zaželio mu laku noć. Protupavo je bio tako zapanjen da je gotovo zaboravio odvratiti.

I drugo je dvoje bilo dobro prošlo. Batmanu su po povratku bile obećane batine, ali do dana današnjeg obećanje nije provedeno u djelo. Pavica je svoju mamu zatekla na tavanu kako tiho moli, grleći lutku Danijelu koju je Pavica ostavila kao putokaz.

- Tako joj je bilo drago što sam se vratila da me nije ništa pitala - bila im je ispričala Pavica pa, nakon kraće stanke, uzdahnula i dodala. - Za sada.

Pavo je spremio fotografiju u novčanik pa u džep.

- Batman i Pavica su stigli? - upitao je.

- Samo ti fališ - rekao je Protupavo. - Uzeo sam tonu stvari. Imam dva para peraja i tri maske.

Srećom pa tvoji ne idu, inače ne bi sve stalo!

Mama Lucija i tata Pavo zaista nisu išli na more s djecom. Pavina sestra trebala se roditi za koji tjedan, a Pavo Stariji ostao je paziti na mamu Luciju.

- Tko je sad deblji? - govorio bi Pavo Stariji prolazeći kućom. On se, naime, već godinu dana odricao kolača pa je u dvanaest mjeseci smršavio kilogram i pol čime se ponosio barem koliko i kćerju na putu.

- Svakog sam dana sve vitkiji - govorio je. - I nedjeljom!

Pavo i Protupavo izbiše na raskršće. Pavo zastane.

- Što je? - podsmjehne mu se Protupavo. - Čekaš neki kombi?

Pavo odmahne glavom. Sjetio se bio kako je prošlog ljeta stajao na tom istom mjestu i zdvajao jer mu se svijet smanjio. A sad je mogao krenuti kamo je htio! Protupavo se ispričao ravnatelju i razrednici, Potkorny je prodao slastičarnicu i otputovao da negdje o svemu dobro razmisli, s Tomicom i Natalijom ponovo je bio dobar... Čitav je svijet ponovo bio njegov!

- I ne samo jedan - pomisli Pavo i potrči. Protupavo potrči za njim, ali su mu japanke ispadale i usporavale ga.

- Čekaj! - vikao je Protupavo.

Pavo se okrene i sad je trčao natraške, smijući se Protupavi kojemu je, kad je nanovo potrčao, vjetar otpuhnuo sombrero.

- Kasniš! - viknuo je, a srce mu je pjevalo: - I ne samo jedan!

I ne samo jedan!

Svršetak!

Pavo protiv Pave 144